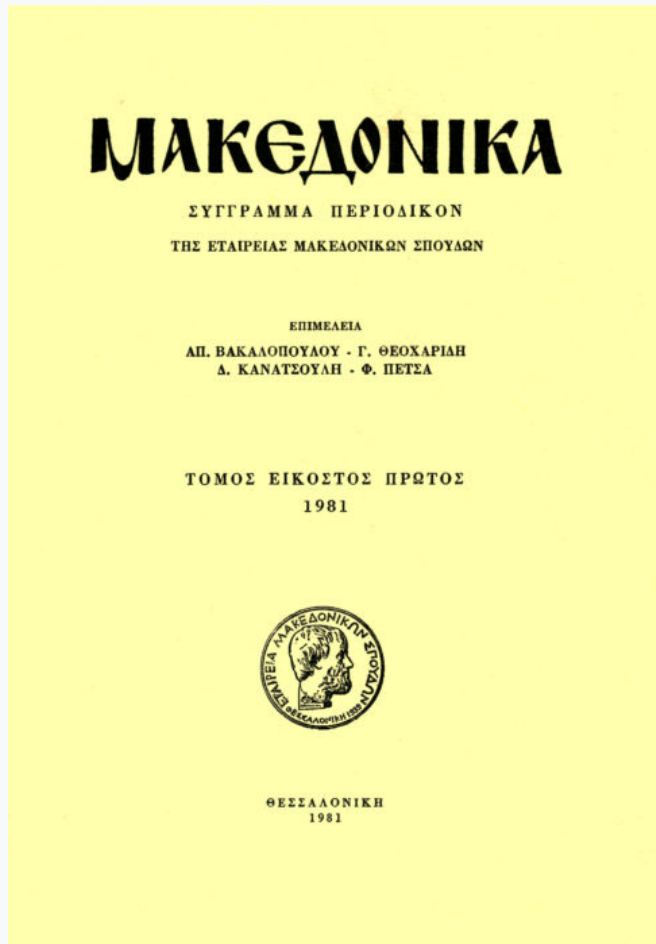

Μακεδονικά

Τόμ. 21, Αρ. 1 (1981)

Πατριαρχικά έγγραφα-πειστήρια περί της συμβιώσεως Ελλήνων και Σέρβων ορθοδόξων εν Βόρειω Μακεδονία και Παλαιά Σερβία το Β' ήμισυ του 19ου αιώνας: (συμβολή εις την πανορθόδοξον και οικουμενικήν αποστολήν του Οικουμενικού Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως)

Αθανάσιος Αγγελόπουλος

doi: [10.12681/makedonika.430](https://doi.org/10.12681/makedonika.430)

Copyright © 2014, Αθανάσιος Αγγελόπουλος

Άδεια χρήσης [Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/).

Βιβλιογραφική αναφορά:

Αγγελόπουλος Α. (1981). Πατριαρχικά έγγραφα-πειστήρια περί της συμβιώσεως Ελλήνων και Σέρβων ορθοδόξων εν Βόρειω Μακεδονία και Παλαιά Σερβία το Β' ήμισυ του 19ου αιώνας: (συμβολή εις την πανορθόδοξον και οικουμενικήν αποστολήν του Οικουμενικού Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως). *Μακεδονικά*, 21(1), 109–154. <https://doi.org/10.12681/makedonika.430>

ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΚΑ ΕΓΓΡΑΦΑ - ΠΕΙΣΤΗΡΙΑ
ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΣΥΜΒΙΩΣΕΩΣ ΕΛΛΗΝΩΝ ΚΑΙ ΣΕΡΒΩΝ ΟΡΘΟΔΟΞΩΝ
ΕΝ ΒΟΡΕΙΩ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ ΚΑΙ ΠΑΛΑΙΑ ΣΕΡΒΙΑ
ΤΟ Β' ΗΜΕΣΥ ΤΟΥ 19ου ΑΙΩΝΟΣ

(Συμβολή εις τὴν πανορθόδοξον καὶ οἰκουμενικὴν ἀποστολὴν
τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως)

1. Εἰσαγωγικά. Ἡ συμβίωσις Ἑλλήνων καὶ Σέρβων εἰς τὰς πέντε ἐπαρχίας τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, τὰς μητροπόλεις δηλαδὴ Σκοπίων, Πελαγονείας, Πρεσπῶν καὶ Ἀχριδῶν, Πρεσπένης καὶ Δεβρῶν-Βελισσοῦ εἰς τὰ ἐδάφη τῆς Βορείου Μακεδονίας καὶ τῆς Παλαιᾶς Νοτίου Σερβίας ὑπῆρξε γενικῶς ἁρμονικὴ καὶ συμβιβαστικὴ. Ἀναφερόμεθα εἰς τὸ β' ἡμισυ τοῦ 19ου αἰῶνος καὶ μέχρι τῶν βαλκανικῶν πολέμων, περίοδον ἐντόνων ἐθνικῶν ἀνταγωνισμῶν εἰς τὴν Βαλκανικὴν. Πρὸς ὀρθὴν ἀξιολόγησιν τῆς θέσεώς μας ταύτης πρέπει νὰ λάβωμεν ὑπ' ὄψιν τὰς βασικὰς προϋποθέσεις αὐτοῦ τοῦ κλίματος συμβιώσεως:

1. Οἱ δύο αὐτοὶ λαοὶ ὑπῆρξαν ὁμόδοξοι, δηλαδὴ Χριστιανοὶ Ὁρθόδοξοι, ὑπὸ στυγνὸν ὀθωμανικὸν ζυγόν.

2. Αἱ διπλωματικαὶ σχέσεις μεταξὺ Σερβικῆς Ἡγεμονίας καὶ Βασιλείου τῆς Ἑλλάδος ἐξειλίσσοντο κατὰ τὴν ὑπ' ὄψιν περίοδον γενικῶς πολὺ θετικά.

3. Τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον Κωνσταντινουπόλεως ἦτο ὑπεύθυνον ἀπέναντι τῆς Ὑψηλῆς Πύλης, βάσει συγκεκριμένων σχολικῶν καὶ ἐκκλησιαστικῶν καὶ κοινοτικῶν προνομίων, διὰ τὴν θρησκευτικὴν, τὴν σχολικὴν καὶ τὴν κοινοτικὴν ὀργάνωσιν τῶν ὀρθοδόξων λαῶν τῆς ὀθωμανικῆς αὐτοκρατορίας, ἀσχέτως φυλῆς καὶ γλώσσης· καὶ

4. Ἡ Σερβικὴ Ἡγεμονία καὶ ἡ Σερβικὴ Ἐκκλησία, ἀποβλέπουσαι ἰδιαίτερος εἰς τὴν θρησκευτικὴν, τὴν σχολικὴν καὶ τὴν ἐθνικὴν χειραφέτησιν τῶν σερβικῶν πληθυσμῶν τῶν ἐν λόγῳ ἐπαρχιῶν, ἠκολούθουν πολιτικὴν καὶ τακτικὴν ἀπολύτου συνεργασίας μετὰ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, τὰ πνευματικά, οἰκονομικά καὶ προνομιακά συμφέροντα τοῦ ὁποῦ πάντοτε ὑπεστήριζον.

2. Τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον ἔναντι τῆς Σερβικῆς Ἐκκλησίας γενικῶς. Ὑπὸ τὰς ἀνωτέρω προϋπο-

θέσεις, ἡ κανονικὴ ἐξέλιξις τῶν σχέσεων μεταξύ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου καὶ Σερβικῆς Ἐκκλησίας ὠλοκληρώθη τὸ 1879. Τὸ ἔτος ἐκεῖνο ἡ αὐτόνομος Σερβικὴ Ἐκκλησία τοῦ 1831 ἀνεκηρύχθη ὑπὸ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου καὶ ἀνεγνωρίσθη ὑφ' ὄλων τῶν Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν αὐτοκέφαλος.

Τὸ γεγονός αὐτὸ τῆς πλήρους ἐκκλησιαστικῆς χειραφετήσεως τῶν Σέρβων ὑπῆρξε διὰ τὴν πολιτικὴν καὶ διὰ τὴν ἐκκλησιαστικὴν διπλωματίαν τῶν Σέρβων μέγα γεγονός, διότι, διὰ τῶν ἀγαθῶν σχέσεων τῆς Σερβίας μετὰ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, ἐξησφαλιζόντο αἱ προϋποθέσεις προστασίας καὶ ἀναπτύξεως τῆς ἐκκλησιαστικῆς, τῆς πνευματικῆς καὶ τῆς σχολικῆς ταυτότητος τῶν Σέρβων ὑπὸ τὴν ἄμεσον δικαιοδοσίαν τοῦ Πατριαρχείου εἰς τὰς μητροπόλεις Πελαγονείας, Πρεσπῶν καὶ Ἀχριδῶν, Σκοπίων, Πρεσρένης καὶ Δεβρῶν-Βελισσοῦ.

Αὐτὰς τὰς προοπτικὰς ἔχων ὑπ' ὄψιν τοῦ ὀ ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν τῆς Σερβίας Jovan Ristić τὸ 1879 ἐδήλωνε πρὸς τὸν μέγαν οἰκουμενικὸν πατριάρχη Κωνσταντινουπόλεως Ἰωακείμ Γ' (1878-1884) ἐπὶ λέξει τὰ ἑξῆς: «Mí čemo i dalje očuvati dogmatske veze sa njom; ona će u nama i dalje nalaziti svagda verne i odane pravoslavne sinove gotovo da podržavamo nju i njen ugled» (= Ἡμεῖς καὶ εἰς τὸ μέλλον θὰ διαφυλάξωμεν τὰς δογματικὰς σχέσεις μετ' αὐτῆς· αὕτη θὰ εὐρίσκη πάντα εἰς ἡμᾶς τοὺς πιστοὺς καὶ ἀφωσιωμένους ὀρθοδόξους υἱοὺς, ἐτοιμοὺς νὰ ὑποστηρίξωμεν τὴν ἰδίαν καὶ τὸ κύρος αὐτῆς)¹.

Ἡ διακήρυξις αὕτη τοῦ J. Ristić, ἐπαναληφθεῖσα καὶ ὑπὸ τοῦ Σέρβου βασιλέως Μιλάνου τὸν Μάρτιον τοῦ 1889 εἰς Φανάρι Κωνσταντινουπόλεως, συνιστᾷ ἔκτοτε τὸν ἀκρογωνιαίον λίθον τῶν ἀγαθῶν πνευματικῶν σχέσεων μεταξύ Ἑλλήνων καὶ Σέρβων. Αἱ διπλωματικαὶ αὗται διαβεβαιώσεις εἶχον ἰδιαιτέραν βαρύτητα τὴν περίοδον ἐκείνην, τὸ τελευταῖον δηλαδὴ τέταρτον τοῦ 19ου αἰῶνος, διότι οἱ γείτονες Βούλγαροι εἶχον ἀποκοπῆ πάσης ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας μετὰ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου καὶ τῶν ἄλλων Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν ὡς σχισματικοὶ καὶ αἰρετικοί.

Οἱ Σέρβοι ἐποφελούνται τῆς βουλγαρικῆς αὐτῆς ἀπομονώσεως ἀλλὰ καὶ τῶν κατὰ τοῦ Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως ἀπροσηματίστων καὶ ἐχθρικῶν ἐνεργειῶν τῆς Βουλγαρικῆς Ἐξαρχίας. Ἐξ ἄλλου, ἔπρεπε διὰ καταλλήλου χρήσεως τῶν πατριαρχικῶν προνομίων νὰ προστατευθοῦν καὶ οἱ σερβικοὶ πληθυσμοὶ τῶν εἰρημένων ἐπαρχιῶν, οἱ ὁποῖοι ὡς Ὀρθόδοξοι

1. Ἀ θ. Ἀ γ γ ε λ ο π ο ὐ λ ο υ, Ἡ συμβολὴ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου εἰς τὰς πνευματικὰς σχέσεις Ἑλλήνων καὶ Σέρβων κατὰ τὸ πρῶτον ἡμισυ τοῦ 19ου αἰῶνος, Θεσσαλονίκη 1979, σ. 207, σημ. 23 (ἀνάπτυον τοῦ τόμου «Συνεργασία Ἑλλήνων καὶ Σέρβων», ἀριθμ. ἔκδ. ΙΜΧΑ 187).

ετέλουν ὑπὸ τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ Πατριαρχείου ἀλλ' ἠπειλοῦντο νὰ ἐκβουλγαρισθοῦν μέσῳ τῆς Βουλγαρικῆς Ἐξαρχίας¹.

Φυσικὸν ἀποτέλεσμα ὅλης αὐτῆς τῆς νέας καταστάσεως ὑπῆρξεν ἡ ὑποστήριξις ἀπὸ μέρους τοῦ Πατριαρχείου τῶν Σέρβων Ὁρθοδόξων τῆς πνευματικῆς ἐπικρατείας του, ὅπου διεβίων οὗτοι, κυρίως εἰς τὰς μνημονευθείσας πέντε μητροπολιτικὰς περιφερείας διὰ τῆς ἐνισχύσεως τῆς ἐκκλησιαστικῆς, τῆς σχολειακῆς καὶ τῆς κοινοτικῆς ταυτότητός των.

Ἐκ παραλλήλου, τὸ Πατριαρχεῖον παρηκολούθει ἰδιαιτέρως τὴν ὁμαλὴν ἐξέλιξιν τῶν σχέσεων μεταξὺ Ἑλλήνων καὶ Σέρβων. Πολιτικὴ παγία τοῦ Πατριαρχείου ὑπῆρξεν ἡ ἀντικειμενικὴ διαίτησις καὶ ἐποπτεία εἰς τὰς σχέσεις μεταξὺ συνοικούντων Σέρβων καὶ Ἑλλήνων εἰς τὰς περιοχὰς αὐτάς. Ἐκεῖ οἱ μὲν Σέρβοι ἀποτελοῦν μίαν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἀνοργάνωτον πλειοψηφίαν, οἱ δὲ Ἕλληνες μικρὰς πλὴν διακεκριμένας, πλουσίας καὶ ὄργανωμένας κοινότητας εἰς τὰ κέντρα κυρίως τῶν μητροπολιτικῶν αὐτῶν περιφερειῶν.

3. Ὁ ἰδιαίτερος ρόλος τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τῆς Χάλκης. Ἡ Θεολογικὴ Σχολὴ τῆς Χάλκης ἰδρύθη ὡς πανορθόδοξον ἐκπαιδευτικὸν καὶ θεολογικὸν κέντρον εἰς περίοδον ἐντόνου πολεμικῆς ἐναντίον τῆς ὀρθοδόξου πίστεως. Καὶ ἐπειδὴ ἀπέβλεπε καὶ εἰς τὴν μόρφωσιν τῶν στελεχῶν τῶν σλαβικῶν ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν, καὶ μάλιστα ὅσων στενότερον συνεδέοντο διοικητικῶς μετὰ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, ὅπως ἡ Ἀυτόνομος Σερβικὴ Ἐκκλησία, προσήρμοσε ἀπὸ τῶν πρώτων ἀκόμη ἐτῶν λειτουργίας της τὸ πρόγραμμά της ἀναλόγως διὰ τῆς εἰσαγωγῆς εἰς αὐτὸ, παραλλήλως πρὸς τὰ μαθήματα τῆς τουρκικῆς καὶ τῆς γαλλικῆς, καὶ τοῦ μαθήματος τῆς σλαβωνικῆς γραμματικῆς καὶ διαλέκτου ἀπὸ τοῦ ἀκαδημαϊκοῦ ἔτους 1846/1847.

Δι' αὐτὸν τὸν λόγον ὁ πατριάρχης Ἄνθιμος ὁ Στ' δι' ἐπιστολῆς του πρὸς τὸν Ρῶσον πρεσβευτὴν εἰς Κωνσταντινούπολιν ἀπὸ 24 Ἀπριλίου 1847, τὸν Μ. Οὐστίνωφ, παρακαλεῖ τοῦτον διὰ τὴν ἐξέυρεσιν καὶ ἀποστολὴν εἰς τὴν Σχολὴν τῆς Χάλκης τῶν καταλλήλων βοηθημάτων πρὸς διδασκαλίαν τῆς σλαβωνικῆς γλώσσης. Περαιτέρω, πρὸς ἐνίσχυσιν τῆς ἐκμαθήσεως τῆς γλώσσης τῶν ὀμοδόξων Σλάβων, ὁ διευθυντῆς τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς Χάλ-

1. Βλ. λεπτομερείας τῶν διπλωματικῶν ἐπαφῶν μεταξὺ Σερβίας καὶ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου περὶ τῆς τύχης τῶν σερβικῶν αὐτῶν πληθυσμῶν εἰς Ath. Angelopoulos, *The Relations between the Ecumenical Patriarchate and the Church of Serbia during the Period 1885-1912*, BS 13(1972) 119-127. Πρβλ. τοῦ αὐτοῦ, Ἡ συμβολή, ἑ.ἀ., σ. 207. Πρβλ. καὶ D. j. Slijepević, *Istorija Srpske Pravoslavne Crkve*, τ. β', Μόναχον 1966, σσ. 470-496.

κης, μητροπολίτης Σταυρουπόλεως Κωνσταντίνος Τυπάλδος, χρηματοδοτεῖ τὸ 1850 τὴν ἐκτύπωσιν εἰς τὸ πατριαρχικὸν τυπογραφεῖον τῆς γραμματικῆς τῆς σλαβωνικῆς τοῦ Ἰω. Δημητριάδου, ὡς καὶ τοῦ Σλαβοελληνικοῦ Λεξικοῦ μετὰ τῆς Σλαβικῆς Χρηστομαθείας τοῦ ἱερομονάχου Νεοφύτου Ριλλιώτου, ὁ ὁποῖος ἀπὸ τοῦ ἀκαδημαϊκοῦ ἔτους 1846/1847 ἀνέλαβεν ἤδη πρῶτος αὐτὸς τὴν διδασκαλίαν τῆς σλαβωνικῆς εἰς τὴν Θεολογικὴν Σχολὴν τῆς Χάλκης¹.

Οὕτω, δημιουργεῖται τὸ κατάλληλον ψυχολογικὸν καὶ προπαιδευτικὸν περιβάλλον ὄχι μόνον ἐκμαθήσεως τῆς σλαβωνικῆς ὑφ' ὧν ὅλων τῶν σπουδαστῶν τῆς Σχολῆς ἀλλὰ καὶ ὑποδοχῆς Σλάβων ὁμοδόξων σπουδαστῶν εἰς τοὺς κόλπους τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς Χάλκης. Καὶ ἡ ἀρχὴ ἐγένετο ἀπὸ τοὺς Σέρβους.

Ἡ πρωτοβουλία ἀνήκει εἰς τὸν οἰκουμενικὸν πατριάρχην Ἄνθιμον τὸν Στ'. Οὗτος εἰς ἐπιστολὴν του, ἀπὸ 1 Δεκεμβρίου 1847, πρὸς τὸν ἡγεμόνα τῆς Σερβίας Miloš Obrenović, προτείνει τὴν ἀποστολὴν 2 ἕως 3 μαθητῶν ἐκ Σερβίας εἰς τὴν Θεολογικὴν Σχολὴν Χάλκης, οἱ ὅποιοι ὁμως τελικῶς δὲν ἀπεστάλησαν διὰ λόγους οἰκονομικοῦς, καίτοι ἡ διατροφή καὶ διαμονὴ τῶν προσφερόντων δωρεάν².

Ὁ οἰκουμενικὸς πατριάρχης Κύριλλος ὁ Ζ' τὸν Αὐγούστον τοῦ 1856, συνοδικῆ ἀποφάσει, ἐπανέρχεται ἐκ νέου εἰς τὸ ζήτημα τοῦτο δι' ἐπιστολῆς πρὸς τὸν μητροπολίτην καὶ ἡγεμόνα Σερβίας. Εἰς τὴν ἐπιστολὴν παρέχονται λεπτομερεῖς πληροφορίαι περὶ τοῦ ἔργου τῆς Σχολῆς, προτρέπονται οἱ παραλήπται νὰ ἀποστείλουν δύο Σέρβους σπουδαστὰς καὶ διαβεβαιοῦν τούτους ὅτι ἡ πρωτοβουλία αὕτη τοῦ Πατριαρχείου εἶναι εὐλικρινῆς ὡς ἐκφρασις τῆς βαθείας ἐπιθυμίας τοῦ Πατριαρχείου νὰ ὑποβοηθήσῃ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς παιδείας παρὰ τῷ σερβικῷ λαῷ «zeleći prosvetu Srbskom Narodu». Οὕτω, ἀπεστάλησαν οἱ δύο πρῶτοι Σέρβοι σπουδασταὶ καὶ ἠκολούθησαν ἐν συνεχείᾳ πολλοὶ ἄλλοι³.

Ἐπὶ τῆς πατριαρχείας Ἄνθιμου Ζ' (18^ο5-1897) καὶ ἐξῆς ἡ Σερβικὴ Ἡγεμονία καὶ Ἐκκλησία προσπαθοῦν καὶ προσφέρονται νὰ ἀξιοποιήσουν τὴν πρόσκλησιν αὐτὴν τοῦ Πατριαρχείου εἰς τὸ ἔπακρον, διότι ἡ Θεολογικὴ Σχολὴ τῆς Χάλκης ἐξυπηρετεῖ πλέον τὴν ἐξωτερικὴν πολιτικὴν τῆς Σερβίας. Διεξάγονται εἰδικαὶ διαπραγματεύσεις μεταξὺ τῶν δύο πλευρῶν, αἱ ὁποῖαι καταλήγουν εἰς συγκεκριμένας ἀποφάσεις, δηλαδὴ πρῶτον τὴν ἀπο-

1. Βλ. Μ. Γ ε δ ε ω ν, Πατριαρχικαὶ Ἐφημερίδες, Ἀθήναι 1936, σσ. 433, 435-436, καὶ Κ. Δ ε λ ι κ ά ν η, Πατριαρχικῶν ἐγγράφων, τ. γ', Κωνσταντινουπόλις 1905, σσ. 256, 613, 640.

2. Βλ. Δ ε λ ι κ ά ν η, αὐτόθι, σ. 761.

3. Βλ. S. V u k o ν ι έ, Srpski pitomci na Halcı u XIX i XX veku, GSPC 10(1954) 200.

στολὴν ἀπεριορίστου ἀριθμοῦ Σέρβων σπουδαστῶν εἰς τὴν Χάλκην, ἐχόντων ὅμως προπαιδεῖαν τῆς ἐλληνικῆς γλώσσης καὶ προϋποθέσεις διὰ νὰ ἰερωθοῦν καὶ νὰ ἐκλεγοῦν μητροπολίται τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου εἰς τὰς μητροπόλεις Σκοπίων, Πρεσρένης καὶ Δεβρῶν-Βελισσοῦ καὶ δεύτερον τὴν μόνιμον ἐτησίαν οικονομικὴν συμπαράστασιν τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τῆς Χάλκης ἀπὸ μέρους τῆς Σερβικῆς Κυβερνήσεως ἐντὸς τῶν πλαισίων τῶν ἁρμονικῶν γενικωτέρων σχέσεων μεταξύ Σερβίας καὶ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου¹.

Παρηκολούθησαν ἢ ἀποπεράτωσαν τὴν Θεολογικὴν Σχολὴν τῆς Χάλκης περὶ τοὺς 30 Σέρβους², οἱ ὅποιοι ἐν συνεχείᾳ προήχθησαν εἴτε ὑπὸ τοῦ Πατριαρχείου εἴτε ὑπὸ τῆς Σερβικῆς Ἐκκλησίας εἰς ἐπισκόπους καὶ μητροπολίτας ἢ καὶ ἀνεδέχθησαν ἄλλας ὑψηλὰς θέσεις. Ὅλοι προσέφεραν μεγάλας πνευματικὰς καὶ ἔθνικὰς ὑπηρεσίας εἰς τὸ σερβικὸν ἔθνος τόσον ὑπὸ ὀθωμανικὸν ζυγὸν ὅσον καὶ εἰς τὴν ἐλευθέραν Σερβίαν. Μερικοὶ μάλιστα ἀπὸ αὐτοῦς ἢ καὶ ἄλλοι συνέχισαν ἀνωτέρας ἐρευνητικὰς σπουδὰς καὶ εἰς Ἀθήνας, τιμηθέντες μάλιστα καὶ μὲ τὸν τίτλον τοῦ διδάκτορος τοῦ Παν/μίου Ἀθηνῶν, ὅπως π.χ. οἱ Βαρνάβας Δοζιῆς, ὁ γνωστὸς πατριάρχης τῶν Σέρβων, Αἰμιλιανὸς Ριπερκονιῆς, ἐπίσκοπος Τιμοκίου, Βασίλειος Κώστικις, ἐπίσκοπος Ζίτσης, Ἰουστίνος Ρορονιῆς, καθηγητῆς τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Παν/μίου Βελιγραδίου³, διὰ νὰ μὴ ἀναφερθῶ εἰς τὴν σημερινὴν πλειάδα τῶν Σέρβων διδασκάλων τοῦ Παν/μίου Ἀθηνῶν⁴. Ἐὰν ἔπρεπε συμπερασματικῶς νὰ ἐξάρω τὸν ρόλον τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τῆς Χάλκης διὰ τὴν ἐκκλησιαστικὴν καὶ σχολικὴν ἀνάπτυξιν τοῦ σερβικοῦ ἔθνους κατὰ τὸ β' ἡμισυ τοῦ 19ου αἰῶνος, θὰ ἤμπορούσα νὰ ἐπαναλάβω ἐδῶ τὴν ἐπὶ τοῦ προκειμένου τε-

1. Αὐτόθι, πρβλ. καὶ D. Stranjaković, Nekoliko podataka o srpskim pitomcima na Halki u XIX veku, GSPC 4(1955)76-80.

2. Βλ. Vuković, ἔ.α., σσ. 202-203.

3. Αὐτόθι, σσ. 203-204. Πρβλ. EA 9(1889)217, 345· 14(1894)133· 21(1901)17. Ἰωαννίκιος Vasić, Γρηγόριος Χιτανδανρινός, Φιρμιλιανός Dražić, Διονύσιος Petrović, Νικηφόρος Perić, Σεβαστιανός Debeljković, Στέφανος Despotović, Νικόλαος Todorović, Dragiša Poronjić, Jovan Gavrilović, Nedeljko Piperković, Pejović, Najstorović, Βαρνάβας Dozić, Μακάριος Milanović, Ἀνδρέας Djordjević, Jovan Kovačević, Stevan Stevanović, Βασίλειος Kostić, Διονύσιος Milković. Ἐκ τούτων ὁ Φιρμιλιανός διετέλεσε πατριαρχικὸς ἐπίτροπος καὶ μητροπολίτης Σκοπίων, ὁ Νικηφόρος Perić μητροπολίτης Ρασκοπρεσρένης, ὁ Βαρνάβας Dozić βοηθὸς ἐπίσκοπος Δεβρῶν-Βελισσοῦ μὲ ἔδραν τὴν Δίβραν, μητροπολίτης Σκοπίων καὶ πατριάρχης τῶν Σέρβων, ὁ Διονύσιος Petrović ἀρχιερατικὸς ἐπίτροπος Σκοπίων καὶ μητροπολίτης Ρασκοπρεσρένης, ὁ Jovan Gavrilović ἐπίσκοπος Πεκίου, ὁ Nedeljko-Αἰμιλιανός Piperković ἐπίσκοπος Τιμοκίου, ὁ Βασίλειος Kostić ἐπίσκοπος Βανιαλόυκας καὶ Ζίτσης, ὁ Διονύσιος Milković ἐπίσκοπος Ἀμερικῆς καὶ Καναδᾶ.

4. Ὅπως π.χ. Stojan Gošević, Jovan Kovačević, Miodrag Petrović, Ἀθανάσιος Jeftić, Ἀμφιλόχιος Radović, Ἀρτέμιος Radosavljević, Εἰρηναῖος Bulović.

λικὴν κρίσιν τοῦ νῦν μητροπολίτου Σουμαδίας, τ. καθηγητοῦ τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς Βελιγραδίου, κ. Σάββα Βυκονιά, εἰς μελέτην του μετὸν τίτλον, «Srpski rito mci na Halci, u XIX i XX veku», ἔχουσιν ὡς ἐξῆς: «Εἰς τὴν Θεολογικὴν αὐτὴν Σχολὴν κατηρτίσθησαν θεολογικῶς ἀρκετοὶ ἡμέτεροι ἀρχιερεῖς καὶ ἱερεῖς, οἱ ὅποιοι λίαν ἐπωφελῶς ὑπηρετήσαν τὴν Ἐκκλησίαν καὶ τὸ ἔθνος ἡμῶν... Ἡ Σερβικὴ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία μετ' εὐγνωμοσύνης ἐνθυμεῖται ὅλας ἐκείνας τὰς ὑπὸ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου προσενεχθείσας ὑπηρεσίας πρὸς ἡμᾶς διὰ τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τῆς Χάλκης»¹

4. Αἱ μητροπολιτικαὶ περιφέρειαι Πελαγονείας, Πρεσπῶν καὶ Ἀχριδῶν, Σκοπίων, Πρεσρένης καὶ Δεβρῶν-Βελισσοῦ (βλ. χάρτας 1, 2).

Ἐπὶ τὰς ἀνωτέρω προϋποθέσεις ἡμποροῦμεν λεπτομερέστερον νὰ ἀναλύσωμεν τὰ συγκεκριμένα μέτρα, τὰ ὅποια τὸ Πατριαρχεῖον ἐλάμβανε προκειμένου νὰ βοηθήσῃ τὴν ἐκκλησιαστικὴν, τὴν σχολικὴν καὶ τὴν ἐθνικὴν ταυτότητα τῶν Σέρβων πνευματικῶν ὑπηκόων του, εἰς τὰς ἀνωτέρω ἐπαρχίας, καὶ συγχρόνως νὰ ἐξασφαλίσῃ τὴν ὅσον τὸ δυνατόν καλύτεραν συμβίωσιν μεταξὺ Σέρβων καὶ Ἑλλήνων εἰς μίαν κρίσιμον περίοδον ὀξέων ἐθνικῶν ἀνταγωνισμῶν καὶ παντοίων πιέσεων ἔναντι τῶν Ἑλλήνων καὶ Σέρβων Ὁρθοδόξων ἀπὸ μέρους τῆς Βουλγαρικῆς Ἐξαρχίας.

Τὰ μέτρα ταῦτα ἦσαν: πρῶτον πολιτικὴ ἰσονομία μεταξὺ Σέρβων καὶ Ἑλλήνων ὡς ὁμοδόξων, κατ' ἀντιδιαστολὴν πρὸς τοὺς αἰρετικούς ὁπαδοὺς τῆς Βουλγαρικῆς Ἐξαρχίας μετὰ τῶν ὁποίων οὐδεμία ἐπετρέπετο κοινῶν, ἐκκλησιαστικὴ καὶ σχολικὴ ἢ κοινοτικὴ· δεύτερον τοποθέτησις ἀξιολόγων Φαναριωτῶν ἐπισκόπων Ἑλλήνων ἢ Σέρβων εἰς τὰς ἐν λόγῳ ἐπαρχίας μετὰ τὴν ἡδη μὲν διπλωματικὴν καὶ ἀνωτέραν μόρφωσιν, διὰ νὰ δύνανται μετὰ τὴν δυναμικὴν χρῆσιν τῶν πατριαρχικῶν προνομίων νὰ ἰδρῶν σχολὰς καὶ ἐκκλησίας πρὸς κοινοτικὴν συγκρότησιν τῶν σερβικῶν πληθυσμῶν· καὶ τρίτον ἀντικειμενικὴ καὶ συμβιβαστικὴ διαίτησις εἰς τὰς κατὰ τόπους διαφορὰς σχολικὰς ἢ κοινοτικὰς καὶ ἐκκλησιαστικὰς, μεταξὺ Σέρβων καὶ Ἑλλήνων, ὅπου ὑπῆρχον καὶ ἑλληνικαὶ κοινότητες, ἐν ὧσιν τῆς βουλγαρικῆς προπαγάνδας ἀποβλεπούσης εἰς τὸν σφετερισμὸν πρωτίστως ἀπὸ τὰς σερβικὰς καὶ ἑλληνικὰς κοινότητας σχολείων καὶ ἐκκλησιῶν.

1. Βλ. Βυκονιά, ἔ.ἀ., σ. 204. «U onoj Bogosloviji dobilo je solidnu bogoslovsku spremu nekoliko naših arhijereja i sveštenika, koji veoma korisno poslužise... svojoj svetoj Crkvi i isvome narodu. Srpska Pravoslavna Crkva sa zahvalnošću se seća svih onih usluga, koje nam je učinila Vaseljenska Patrijaršija preko svoje bogoslovije na Halci».

α. Ἡ ἀρχὴ τῆς ἰσοπολιτείας καὶ ἰσονομίας μεταξὺ Ἑλλήνων καὶ Σέρβων ὡς ὁμόδοξων. Τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον ὡς Μητὴρ Ἐκκλησία πάντοτε ἀλλ' ἰδιαίτερος τὰς δύο τελευταίας δεκαετίας πρὸ τῶν βουλκανικῶν πολέμων, κατέβαλλεν ἰδιαίτερας προσπάθειάς ὥστε ὅλοι οἱ ὁμόδοξοι λαοὶ τοῦ νὰ τυγχάνουν τῆς αὐτῆς μεταχειρίσεως ὡς πρὸς τὴν ἐξυπηρέτησιν τῶν πνευματικῶν ἀναγκῶν τῶν.

Χάρτης 1. Πολιτικὴ διαίρεσις τῶν βιλαετιῶν Θεσσαλονίκη-Μοναστηρίου-Κοσσυφοπέδιου, τῶν ἀρχῶν τοῦ 20οῦ αἰῶνος (Ἄρχειον χαρτῶν IMXA)

Ἦτο ἡ προπαγάνδα τῆς Βουλγαρικῆς Ἐξαρχίας κυρίως, ἡ ὁποία ἡμφεσβήτη τὴν ἀρχὴν τῆς ἰσοπολιτείας τῶν ὀρθοδόξων λαῶν ὑπὸ τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον, διότι ἡ ἴδια ἡ Ἐξαρχία ἠκολούθει ἀντιεκκλησιαστικὴν βίαιαν ἐθνικὴν καὶ φυλετικὴν πολιτικὴν, χωρὶς μάλιστα προηγουμένως νὰ ἔχη ἀποκτήσει ἀνεξάρτητον πολιτικὸν καὶ ἐκκλησιαστικὸν ἔδαφος.

Ἄναφερόμενοι εἰδικώτερον εἰς τὰς ἐνδιαφερούσας ἡμᾶς ἐπαρχίας, αἱ διαταγαὶ τοῦ Πατριαρχείου πρὸς τοὺς μητροπολίτας Πελαγονείας, Πρεσπῶν, Σκοπίων, Ρασκοπρεσρένης καὶ Δεβρῶν-Βελισσοῦ ἦσαν σαφεῖς καὶ ἀδιτηρόταται.

Μνημονεύω ἐνδεικτικῶς ἓν μόνον ἐγγραφοῦν ἀπὸ 6 Φεβρουαρίου 1891, ἐπ' εὐκαιρίᾳ παραπόνων διακρίσεως «μεταξὺ τῶν διαφόρου φυλῆς Ὀρθοδόξων». «Τῷ Ρασκοπρεσρένης Μελετίῳ, Τῷ Σκοπεῖῳ Παῖσιῳ, Τῷ Δεβρῶν καὶ Βελισσοῦ Μεθοδίῳ, Τῷ Πελαγονείας Νεοφύτῳ, Τῷ Πρεσπῶν Ἀλεξάν-

δρφ. Ὑπεβλήθησαν τῇ Ἐκκλησίᾳ παράπονα ἐπὶ τῷ ὅτι τινὲς τῶν ἁγίων ἀρχιερέων, ὧν ἐν ταῖς ἐπαρχίαις ὑπάρχουσι καὶ Χριστιανοὶ Ὀρθόδοξοι Σερβικῆς καταγωγῆς, οὐ μετὰ τῆς προσηκούσης προθυμίας προνοοῦσι περὶ τῆς προστασίας τῶν πνευματικῶν αὐτῶν συμφερόντων, παρέχοντες ἀφορμὰς ὑπονοίας περὶ τοῦ ὅτι ποιοῦνται διάκρισιν μεταξὺ τῶν διαφόρου φυλῆς ὀρθό-

Χάρτης 2. Ἐκκλησιαστικὴ διαίρεσις τῶν βιλαετιῶν Θεσσαλονίκης-Μοναστηρίου-Κοσσυφοπεδίου, τῶν ἀρχῶν τοῦ 20οῦ αἰῶνος (Ἀρχεῖον χειρῶν ΙΜΧΑ)

δόξων. Ἐπειδὴ τοίνυν πᾶσα τοιαύτη διάκρισις ἀντεῖκεται εἰς τὰς ἐκκλησιαστικὰς παραδόσεις, προαγόμεθα, Συνοδικῇ ἀποφάσει, ἐπιστήσαι τὴν προσοχὴν τῆς αὐτῆς ἱερότητος ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου, προτρεπόμενοι καὶ ἀξιούντες, ὅπως ἐπιμελῶς παρέχῃ τὴν πρόθυμον αὐτῆς ἀρχιερατικὴν προστασίαν καὶ ἀρωγὴν πᾶσιν ἀνεξαίρετως τοῖς ὑπὸ τὴν ποιμαντορίαν αὐτῆς ὀρθόδοξοις Χριστιανοῖς, περιβάλλουσα αὐτοὺς διὰ τῆς αὐτῆς ἀγρύπνου μερίμνης καὶ φιλοστόργου ἀγάπης¹.

Αὕτη εἶναι ἡ ὑπεύθυνος καὶ ἐπίσημος καὶ κανονικὴ θέσις τοῦ Οἰκουμε-

1. Βλ. ὑπ' ἀριθμ. 2 ἔγγραφον τοῦ παρόντος.

νικοῦ Πατριαρχείου, παντοῦ, πάντοτε καὶ πρὸς πάντας τοὺς ὀρθοδόξους λαοὺς, ἰδίως εἰς τὴν σκοτεινὴν περίοδον τοῦ ὀθωμανικοῦ ζυγοῦ καὶ κυρίως κατὰ τὴν ὑπ' ὄψιν περίοδον τῶν ἐθνικῶν ἀνταγωνισμῶν μεταξὺ τῶν ὀμοδόξων λαῶν τῆς Βαλκανικῆς.

Εἰς ὄρισμένας περιπτώσεις ἐγένετο ἐπιτοπίως καταστρατήγησις τῆς ἀρχῆς αὐτῆς, ὅπως κατὰ τὴν ὑπ' ὄψιν περίοδον, λόγῳ τῶν γνωστῶν ἐθνικῶν ἀνταγωνισμῶν, ἀλλ' ὅμως ἡ ἀνωτέρω κανονικὴ ἀρχὴ ὄχι μόνον δὲν ἠλλοξεν ἀλλ' ἀντιθέτως συντελεῖ εἰς τὸν κατευνασμὸν τῶν φυλετικῶν παθῶν μὲχρις ὀριστικῆς καὶ πάλιν ἐπικρατήσεώς τῆς.

Εἰδικώτερον ὅμως, πρὸς ἀποτελεσματικώτεραν προστασίαν τῶν Σέρβων Πατριαρχικῶν τῶν ἐν λόγῳ περιοχῶν τῆς Νοτίου Παλαιᾶς Σερβίας, τὸ Οἴκου-μενικὸν Πατριαρχεῖον συνίστα εἰς τοὺς Φαναριώτας μητροπολίτας συνεργασίαν μετὰ τῶν σερβικῶν προξενικῶν ἀρχῶν εἰς τὰ Σκόπια καὶ εἰς τὴν Θεσσαλονίκην. Εἶναι χαρακτηριστικὴ ἐγκύκλιος τοῦ Πατριαρχείου πρὸς αὐτοῦς, ἔχουσα ἐπὶ λέξει ὡς ἐξῆς:

«Τῷ Θεσσαλονίκῃς Γρηγορίῳ καὶ τῷ Σκοπέιῳ Παίσιῳ. Ἡ Κυβέρνησις τοῦ Βασιλείου τῆς Σερβίας κατόπιν συμβάσεως μετὰ τῆς σεβαστῆς Α. Κυβερνήσεως προέβη εἰς τὸν διορισμὸν Προξένου ἐν τῇ ἔδρῃ τῆς ἐπαρχίας τῆς αὐτῆς ἱερότητος χάριν τῶν ἐμπορικῶν συμφερόντων τῶν ὑπὲρ τῶν Σέρβων. Τὸν ἀπεσταλμένον τοῦτον φίλης τῆ σεβ. ἡμῶν Α. Κυβερνήσει καὶ ἡμῖν ὀμοδόξου δυνάμεως συνιστῶμεν τῇ αὐτῆς Ἱερότητι διὰ πάσαν ὑπόθεσιν ἀναγομένην εἰς τὴν ἀρμοδιότητα τῆς ἱεραῆς αὐτῆς Μητροπόλεως, δυναμένην δὲ τυχόν, ἵνα ἔχη πὼς σχέσιν καὶ πρὸς τὸ εἰρημένον Προξενεῖον... 1887 Ἀπριλίου 24»¹.

Ἡ λεπτοτάτη βεβαίως ἀποστολὴ αὕτη τῶν ἐν λόγῳ Μητροπολιτῶν συνεργασίας μετὰ τῶν Προξενείων τῆς Σερβίας εἰς Σκόπια καὶ Θεσσαλονίκην εἶχε δυσμενῆ ἐνίστε συνέπειαν νὰ κατηγορηθοῦν τινὲς ἐξ αὐτῶν ἀπὸ ἐπιτοπίους ἑλληνικοὺς παράγοντας ἐπὶ ἐθνικῇ μειοδοσίᾳ, ὅπως συνέβη π.χ. μὲ τοὺς Ἑλληνας μητροπολίτας Δεβρῶν-Βελισσοῦ Πολύκαρπον (1900-1907) καὶ τὸν διάδοχον αὐτοῦ Παρθένιον (1907-1913)². Τοῦ πρώτου, μάλιστα, σώζονται καὶ ἐμπεριστατωμένα ἐμπιστευτικὰ ἐτήσια ἐκθέσεις περὶ τῆς καταστάσεως τῶν σερβικῶν κοινοτήτων καὶ συμφερόντων εἰς τὴν ἐπαρχίαν τοῦ πρὸς τὸν ὑπουργὸν Ἐξωτερικῶν τῆς Σερβίας Nikola Pašić, τῶν ἐτῶν 1902 καὶ ἐξῆς. Διὰ τῶν γραμμῶν τῶν ἐκθέσεων αὐτῶν ἀποδεικνύεται ἡ συστηματικὴ προσπάθεια τῶν ἐπιτοπίων ὀργάνων τοῦ Πατριαρχείου Κωνσταντινου-

1. Βλ. τὸ ὑπ' ἀριθμ. 1 ἔγγραφο τοῦ παρόντος.

2. Βλ. τὰ ὑπ' ἀριθμ. 36 καὶ 43 ἔγγραφα τοῦ παρόντος. Πρβλ. καὶ Δ. Φιλίππιδου, Τὸ Φιρμιλιάνειον Ζήτημα, Ἀθῆναι 1903, σσ. 59-61.

πόλεως, ἐν γνώσει καὶ συγκατανεύσει βεβαίως τούτου, πρὸς ἐθνικὴν, σχολικὴν καὶ ἐκκλησιαστικὴν συγκρότησιν τῶν Σέρβων καὶ προστασίαν αὐτῶν εἰς τὸν κοινὸν ἀγῶνα κατὰ τῆς Βουλγαρικῆς Ἐξαρχίας¹.

β. Ἐνδεικτικῆ περιπτώσεως. Ἑλληνες καὶ Σέρβοι Φαναριῶται μητροπολιταὶ Σκοπίων. Θὰ ἀναφερθῶ ἐνδεικτικῶς εἰς τὴν μητρόπολιν Σκοπίων, τὴν πλεόν νευραλγικὴν περιοχὴν ἐθνικῶν ἀνταγωνισμῶν τοῦ β' ἡμίσεος τοῦ 19ου αἰῶνος.

Κατὰ τὸ β' ἡμισυ τοῦ 19ου αἰῶνος καὶ μέχρι τῶν βαλκανικῶν πολέμων ἐποίμαναν τὴν μητρόπολιν αὐτὴν οἱ κάτωθι Ἑλληνες καὶ Σέρβοι Φαναριῶται: 1) Ἰωακείμ (1844-1868), 2) Παΐσιος (1868-1891), 3) Μεθόδιος (1891-1896), 4) Ἀμβρόσιος (1896-1897), 5) Φιρμιλιανὸς (1897-1802 ὡς ἀρχιμανδρίτης τοποτηρητῆς καὶ 1902-1903 ὡς μητροπολίτης), 6) Σεβαστιανὸς (1904-1905), 7) Βικέντιος (1905-1915)².

Ἐκ τούτων, οἱ τέσσαρες πρῶτοι ὑπῆρξαν Ἑλληνες Φαναριῶται, οἱ δὲ ἄλλοι τρεῖς Σέρβοι Φαναριῶται. Οἱ ἀρχιερεῖς οὗτοι, ἐὰν ἀφαιρέσωμεν τὸν Ἑλληνα Ἀμβρόσιον καὶ τὸν Σέρβον Σεβαστιανόν, οἱ ὅποιοι ὀλίγον χρόνον ἐποίμαναν τὴν ἐπαρχίαν αὐτήν, ὑπῆρξαν λίαν δραστήριοι, προστάται καὶ μεγάλοι εδεργῆται τῆς σερβικῆς παιδείας καὶ ἐκκλησίας εἰς τὴν μητρόπολιν Σκοπίων. Ἡ πατριαρχικὴ ἀλληλογραφία τῶν ἐτῶν 1870-1913³, τὴν ὁποίαν ἔχομεν ὑπ' ὄψιν μας, κατόπιν εἰδικῆς ἐρεῦνης εἰς τὸ Ἀρχεῖον τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου εἰς Φανάρι Κωνσταντινουπόλεως, καὶ αἱ δημοσιευθεῖσαι ἐκτιμήσεις καὶ τὰ συμπεράσματα ἐξ ἐπιτοπίου ἐρεῦνης τοῦ διαπρεποῦς Σέρβου ἱστορικοῦ ἐπὶ θεμάτων τῆς Νοτίου Παλαιᾶς Σερβίας, τοῦ β' ἡμίσεος τοῦ 19 αἰῶνος, Jovan Hatzivasiljević, ἐπιβεβαιοῦν τὴν ἀνωτέρω ἐκτίμησίν μας.

Περὶ τοῦ Ἰωακείμ (1844-1868) λέγει τὰ ἐξῆς ἐπὶ λέξει ὁ Hatzivasiljević: «Κατήγετο ἐκ τῆς νήσου Ἀντιγόνης, Ἑλλην. Ἡ γενικὴ περι αὐτοῦ ἐντύπωσις εἰς τὴν ἐπαρχίαν του ἦτο ὅτι ἐπρόκειτο περὶ πολὺ διανοουμένου ἱεράρχου, πολὺ καλοῦ ποιμενάρχου καὶ δημοφιλοῦς... σώζονται γραπτὰ μαρτυρία ἐκ τῶν ὁποίων πληροφοροῦμεθα ὅτι ἐπρομηθεύετο ἐκ Βελιγραδίου ἐγγχειρίδια διὰ νὰ ὑποβοηθήσῃ τὸ σύγχρονον σερβικὸν σχολεῖον εἰς ὅλην τὴν ἐπαρχίαν. Οὗτος ἀπέστειλεν εἰς τὴν Σερβίαν διὰ σπουδᾶς ἀρκετοὺς νέ-

1. Βλ. ἀντιπροσωπευτικῶς τὴν ἐτησίαν ἐκθεσίαν τοῦ 1904 δημοσιευθεῖσαν ὑπὸ τοῦ L. L a p e, Edén izveštaj od 1904 god. za kulturno-prosvetnité i političkité prilike vo Debarško-Veleškata Eparhija, GINI 3(1974)187-223.

2. Βλ. J. H a t z i v a s i l j e v i ć, Skoplje i njegova okolina, Beograd 1930, σσ. 481-497. Πρβλ. Α. Ἀλεξοῦδη, Χρονολογικὸς κατάλογος τῶν ἀπὸ Χριστοῦ ἀρχιερατευσάντων κατ' ἐπαρχίαν, «Νεολόγος» 25(1891)6698, σ. 3.

3. Βλ. τὰ εἰς τὸ β' μέρος δημοσιευομένα 45 ἀντιπροσωπευτικὰ ἐγγραφα-πειστήρια.

ους. Ἐπὶ τῆς ἀρχιερατείας του ἀνηγέρθησαν ἄρκετοὶ ναοὶ καὶ ἀνεκαινίσθησαν ἄρκετὰ παλαιὰ μοναστήρια. Εἶναι πασίγνωστον εἰς τὰ Σκόπια καὶ ὅπουδήποτε τῆς ἐπαρχίας του ὅτι ὁ μητροπολίτης Ἰωακείμ ὑπῆρξεν ἀγαθὸς καὶ φιλόνηθρωπος, ἡ δὲ κηδεία του ἐγένετο δημοσία δαπάνη δι' εἰσφορῶν, διότι μετὰ τὸν θάνατόν του δὲν εὐρέθησαν παρ' αὐτῷ οὔτε τὰ ἔξοδα τῆς κηδείας του. Αὐτὰ τὰ αἰσθήματα συμπαθείας καὶ σεβασμοῦ συνέβαλαν ὥστε ἐπὶ τῶν ἡμερῶν του οὔτε καὶ αὐτὴ ἡ πανίσχυρος βουλγαρικὴ προπαγάνδα νὰ μὴ δυνηθῆ νὰ σημειώσῃ ἐπιτυχίαν τινὰ¹ (βλ. εἰκ. 1).

Εἰκ. 1. Ἰωακείμ, μητροπολίτης Σκοπίων (1844-1868)

Εἰκ. 2. Παῖσιος, μητροπολίτης Σκοπίων (1868-1891)

Ἵδιος περὶ τοῦ διαδόχου τοῦ Ἰωακείμ, τοῦ Παΐσιου, ὡς ἐπισκόπου Περιστερᾶς εἰς Βράνιαν (1852-1865) καὶ μετὰ ὡς μητροπολίτου Σκοπίων, μᾶς πληροφορεῖ, ὡσαύτως, τὰ ἔξῃς ἐπὶ λέξει: «Ὁ Παῖσιος εἰς τὴν Βράνιαν μόνον διὰ τὸ σερβικὸν καὶ τὸ ἰδικὸν του ἑλληνικὸν σχολεῖον ἐλάμβανε

1. Βλ. Hatzivasiljević, αὐτόθι, σσ. 489-490. «On je rodom bio sa ostrva Antigone, Grk. O njemu je, u svojoj Eparhiji, nepodeljeno pamćenje kao o vrlo učenom jerarhu, vrlo dobrom pastiru i narodnom prijatelju... Imma pisanih podataka iz kojih se vidi da je iz Beograda nabavljao udžbenike i podržavao modernu srpsku školu u celjoj eparhiji. On je u Srbiju uputio na školovanje i nekoliko mladića. Za njegova vremena podignuto je dosta crkava u eparhiji, i obnovilo se dosta starih manastira. U Skoplju, i svuda u eparhiji, zna se da je mitropolit Joakim bio nekoristoljubiv i filantrop, kad je umro nije se kod njega naslo uštede ni koliko je trebalo za njegovu sahranu nego su kupljeni prilozii da se sahrani. Te simpatije i respekt doprinele su da ni jaka Bulgarska propaganda u Skoplju, na njegova života, nije mogla zabeležiti nijedan uspeh».

πρόνοιαν. Ἐπροστάτευεν οὗτος μετὰ πάθους τὰς σερβικὰς οἰκογενείας, εἰς τὰς ὁποίας ἐφιλιάσσοντο τὰ σερβικὰ σχολικὰ βιβλία, ὡς καὶ τὰς οἰκογενείας τῶν Σέρβων διδασκάλων... Ἐκεῖνοι (δηλ. οἱ Βούλγαροι πράκτορες) τὸν ἐμίσουν, διότι ὑπέβαλλε τὸ σερβικὸν σχολεῖον καὶ διότι καθ' ὄλοκληρίαν, ὡς πρὸς τὴν ἔθνικὴν σερβικὴν ἄποψιν, ἐταυτίζετο μὲ τοὺς Σέρβους τῆς Βράνιας... Ὁ Παῖσιος μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς Βράνιας ἠγόρασεν ἀπὸ τὴν θυγατέρα τοῦ Χουσεῖν πασᾶ τῆς Βράνιας τὸ μεγαλοπρεπὲς κονάκι τῆς, τὸ χαρεμλίκι, ὡς γνωστὸν, καὶ τὸ ἐδώρισεν εἰς τὴν κοινότητα Βράνιας διὰ χρῆσιν σχολείου. Εἰς τὸ κτήριον αὐτό, τότε ὠραιότερον καὶ μεγαλύτερον τῆς Βράνιας, ἐφιλοξενοῦντο τὸ ἡμιγυμνάσιον καὶ μερικαὶ τάξεις τοῦ δημοτικοῦ σχολείου Βράνιας. Ἀπὸ εὐγνωμοσύνην πρὸς αὐτὸν τὸν μέγαν δωρεοδότην, εἰς κάθε τάξιν ἦτο ἀνηρτημένη ὠραία φωτογραφία μεγάλων διαστάσεων τοῦ μητροπολίτου Παΐσιου μετὰ τῆς ἐπιγραφῆς "Ἐφ' ἐπιγραφῆς τῆς Σερβικῆς παιδείας"»¹ (εἰκ. 2).

Ἀλλὰ καὶ οἱ διάδοχοι τοῦ Παΐσιου Μεθόδιος, Φιρμιλιανὸς καὶ Βικέντιος οὐδόλως ὑστέρησαν τῶν προμνημονευθέντων εἰς τὴν μέριμναν ὀργανώσεως καὶ λειτουργίας καὶ ἰδρύσεως περισσοτέρων σερβικῶν σχολείων καὶ νέων ἐκκλησιῶν, ἐπωφελοῦμενοι καὶ κάμνοντες δυναμικὴν χρῆσιν τῶν σχετικῶν προνομίων τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου.

Ἡ συμβίωσις μεταξὺ Σέρβων καὶ Ἑλλήνων, ὅπου ὑπῆρχον καὶ ἑλληνοικονομικαὶ κοινότητες εἰς τὴν ἐπαρχίαν Σκοπίων, δηλαδὴ εἰς Σκόπια, Βράνια, Κότσανην καὶ Κουμάνοβον, ὑπῆρξε γενικῶς ἄρμονικῆ. Εἰς τὰς διενέξεις μεταξὺ Σέρβων Πατριαρχικῶν καὶ Βουλγάρων Ἐξαρχικῶν αἱ ἀνωτέρω ἑλληνοικονομικαὶ κοινότητες μὲ ἐπικεφαλῆς τὸν μητροπολίτην Σκοπίων ἐτάσσοντο παρὰ τὸ πλεονῶν τῶν Σέρβων τοὺς ὁποίους ὑπεστήριζον ὀλικῶς καὶ διοικητικῶς. Εἰς τὴν Βράνιαν, π.χ., μᾶς πληροφορεῖ ὁ Hatzivasiljević, οἱ Ἑλληνοικονομικαὶ καὶ ὁ ἐπίσκοπος Βράνιας καὶ ἐν συνεχείᾳ ὁ μητροπολίτης Σκοπίων Παῖσιος εἶχον ταυτισθῆ μετὰ τοὺς Σέρβους εἰς τὸν ἀγῶνα τῶν ἐναντίον τῆς Βουλγαρικῆς Ἐξαρχίας, ἡ ὁποία ἀπέβλεπεν εἰς τὸν ἐκβουλγαρισμὸν τῶν Σέρβων. Λέγει ἐπὶ λέξει οὗτος: «Καθ' ὃν τρόπον ὁ μητροπολίτης Παῖσιος

1. Βλ. Hatzivasiljević, Skopski Mitropolit Pajsije 1868-1891, Karlovci 1935, σσ. 13, 16, 23, 25. «Pajsije ni za kakvu drugu školu u Vranju nije hteo znati do za srpsku, kao i za rođenu grčku... Energično je štitio srpske kuće u kojima su bile čuvane srpske školske knjige i domove srpskih učitelja... Oni (bugarski agenti) su ga mrzeli što je štitio srpsku školu, štose u svemu u srpskom nacionalnom pogledu, izjednacio s Vranjancima... Pajsije je, posle oslobođenja Vranja, od kćeri vranjskog Husejin paše kupio veliku kuću-haramlik- i poklonio Vranjskoj opštini za školu. U ovoj zgradi, onda najlepšoj i najvećoj u Vranju, dugo godina je bila smeštena Vranjska polugimnazija i neki razredi osnovne škole. Iz zahvalnosti prema ovom velikom darodavcu, u svakom razredu gimnazije bila je istaknuta fotografija velikog formata mitropolita Pajsija s natpisom 'velikog dobrotvora Srpske pravoslavne crkve'».

εἰς τὴν Βράνιαν, οὕτω πως καὶ ὅλοι οἱ Ἕλληνες, ἔμποροι ἢ ἀπόδημοι ἐπαγγελματίαι, ὑποβοήθουν τὴν σερβικὴν ὑπόθεσιν ὡς ἰδικὴν των, τὸ σερβικὸν σχολεῖον ὡς τὸ ἰδικόν των ἐθνικὸν σχολεῖον»¹. Εἰς τὸ Κουμάνοβον ὑπῆρξεν, ὡσαύτως, μεγάλη διαμάχη μεταξὺ Σέρβων Πατριαρχικῶν καὶ Βουλγάρων Ἐξαρχικῶν ἐπὶ σειρὰν ἐτῶν. Οἱ Ἕλληνες Κουμανόβου, ἔμπορευόμενοι καὶ ἐπαγγελματίαι, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, ἔχοντες τὴν ἔμπορικὴν κίνησιν εἰς τὴν ἀγορὰν Κουμανόβου ὑπὸ τὴν ἄμεσον ἐπιρροήν των, ἠγωνίζοντο παρὰ τὸ πλευρὸν τῶν Σέρβων ὡς ὁμόδοξοι².

Εἰς τὰ Σκόπια αἱ σχέσεις μεταξὺ τῶν Ἑλληνοβλάχων καὶ τῶν Σέρβων Πατριαρχικῶν ἐδυσκολεύθησαν κατὰ καιροὺς λόγφ τῆς Βουλγαρικῆς Ἐξαρχίας, τελικῶς ὁμως ἐπεκράτει μεταξὺ των συμβιβασμὸς ὡς πρὸς τὰ ἐκκλησιαστικά καὶ ἐκπαιδευτικά καὶ κοινοτικά ζητήματα των, διαμεσολαβήσκει πάντοτε τοῦ Πατριαρχείου³.

Περὶ τὰ τέλη ὁμοῦ τοῦ 19ου αἰῶνος, ὅτε ἔχομεν μεγάλην ὄξυνσιν τῆς βουλγαρικῆς προπαγάνδας εἰς βάρος τοῦ σερβικοῦ στοιχείου, τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον ἀποδέχεται τὴν λύσιν ἀναδιοργανώσεως τῶν σχέσεων μεταξὺ Ἑλληνοβλάχων καὶ Σέρβων Πατριαρχικῶν καὶ δημιουργοῦνται δύο ἀνεξάρτητοι κοινότητες ὑπὸ τὴν πνευματικὴν πάλιν ἐποπτεῖαν τοῦ Πατριαρχείου. Κατόπιν ἐιδικῆς συμφωνίας ἐγκριθείσης ὑπὸ τοῦ Πατριαρχείου, οἱ Ἑλληνοβλάχοι παρεχώρησαν τὸν ναὸν τοῦ Σωτήρος Χριστοῦ εἰς τοὺς Σέρβους Πατριαρχικοὺς καὶ οἱ τελευταῖοι ἐβοήθησαν τοὺς πρώτους διὰ ποσοῦ 40.000 διναρίων νὰ κτίσουν τὸν νέον ναὸν τῆς ἑλληνοβλαχικῆς κοινότητος τοῦ ἁγίου Μηνᾶ. Ἐπὶ πλέον τὸ Πατριαρχεῖον διὰ σειρᾶς μέτρων κατοχυρώνει τὸ αὐτοδιοίκητον καὶ αὐτόνομον κοινοτικὸν καθεστῶς τῶν Ἑλληνοβλάχων Σκοπίων καὶ ἐξασφαλίζει νέους ὄρους πνευματικῆς συμβιώσεως μεταξὺ Ἑλλήνων καὶ Σέρβων Πατριαρχικῶν ὑπὸ Σέρβον Φαναριώτην πατριαρχικὸν ἐπίτροπον καὶ μητροπολίτην, τὸν Φιρμιλιανόν⁴.

γ. Ἡ ἴδια κατάστασις συμβιώσεως καὶ συμβιβασμοῦ καὶ διαιτησίας ἐπεκράτει καὶ εἰς τὰς ἄλλας μητροπολιτικὰς περιφερείας τῆς Βορείου Μακεδονίας καὶ Παλαιᾶς Σερβίας, ὅπου ὑπῆρχον μικραὶ σερβικαὶ κοινότητες

1. Αὐτόθι, σ. 23. «Kao mitropolit Pajsije, u Vranju su i svi Grci, trgovci i naseljenici zanatlje pomagali srpsku stvar kao svoju, srpsku školu kao svoju rodjenu».

2. Βλ. τὰ ὑπ' ἀριθμ. 13 καὶ 20 ἔγγραφα τοῦ παρόντος. Πρβλ. καὶ Hatzivasiljević Južna Stara Srbija, I, Beograd 1909, σσ. 502-522, καὶ τοῦ οὐ, Skorlje, ἔ.ἀ., σσ., 541-562.

3. Βλ. τὰ ὑπ' ἀριθμ. 3, 4, 7, 8, 11, 12, 15 ἔγγραφα τοῦ παρόντος.

4. Βλ. τὰ ὑπ' ἀριθμ. 18, 19, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 37, 41 ἔγγραφα τοῦ παρόντος.

μεταξὺ τοῦ πολυπληθεστέρου ἑλληνικοῦ στοιχείου εἰς τὰς ἐπαρχίας Πελαγονείας καὶ Πρεσπῶν καὶ Ἀχριδῶν ἢ καὶ μικραὶ ἑλληνικαὶ κοινότητες μεταξὺ τοῦ ὑπερτεροῦντος σερβικοῦ στοιχείου εἰς τὰς ἐπαρχίας Δεβρῶν καὶ Βελισσοῦ καὶ Πρεσρένης (Βελισσά, Κίρτσοβον, Πρεσρένη)¹.

Β'. ΤΑ ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΚΑ ΕΓΓΡΑΦΑ-ΠΕΙΣΤΗΡΙΑ

1

ΑΟΠ, ΠΑ, κῶδ. 1887, σ. 79, ἀρ. 1501.

Τῷ Θεσσαλονίκῃς Γρηγορίῳ² καὶ τῷ Σκοπέιων Παῖσίῳ³

Ἡ Κυβέρνησις τοῦ Βασιλείου τῆς Σερβίας κατόπιν συμβάσεως μετὰ τῆς σεβαστῆς Α. Κυβερνήσεως προέβη εἰς τὸν διορισμὸν Προξένου ἐν τῇ ἔδρᾳ τῆς ἐπαρχίας τῆς αὐτῆς Ἱερότιτος χάριν τῶν ἐμπορικῶν συμφερόντων τῶν ὑπηκόων Σέρβων⁴. Τὸν ἀπεσταλμένον τοῦτον φίλης τῇ σεβ. ἡμῶν Α. Κυβερνήσει καὶ ἡμῖν ὁμοδόξου δυνάμεως σνυσιστώμεν τῇ αὐτῆς Ἱερότητι διὰ πᾶσαν ὑπόθεσιν ἀναγομένην εἰς τὴν ἀρμοδιότητα τῆς ἱεράς αὐτῆς Μητροπόλεως, δυναμένην δὲ τυχὸν ἵνα ἔχη πὸς σχέσιν καὶ πρὸς τὸ εἰρημένον Προξενεῖον, ἡ δὲ τοῦ...

(*ἄωπα*. Ἀπορίλιον κδ'.)

2

ΑΟΠ, ΠΑ, κῶδ. 1891, σσ. 34-35, ἀρ. 604.

Τῷ Ρασκοπρεσρένης Μελετίῳ⁵

Τῷ Σκοπέιων Παῖσίῳ⁶

Τῷ Δεβρῶν καὶ Βελισσοῦ Μεθοδίῳ⁷

1. Βλ. τὰ ὑπ' ἀριθμ. 5, 6, 9, 10, 14, 16, 17, 21, 34, 35, 36, 38, 42, 44, 45 ἔγγραφα τοῦ πειρόντος. Πρβλ. καὶ N. M a r e n i n, Istorijat na novootkritoto srbsko učilišće v Veles, Sofija 1900. S r e ć k o n i ć, Vladike Fanarioti Raško-Prizrenske Eparhije od 1818-1854, Beograd 1881. L. L a p e, Eden izveštaj od 1904 god, ἔ.ἀ., GINI 3(1974)185-223. Ἄ θ. Ἀ γ γ ε λ ο π ο ὕ λ ο υ, Ἡ ἐποπτεία τῆς Μητροπόλεως Θεσσαλονίκης ἐπὶ τῆς ἑλληνοορθοδόξου κοινότητος Βελεσσῶν 1876-1914, «Μακεδονικά» 17(1977)139-180. Τοῦ α ὕ τ ο ὦ, Τὸ ἐπισκοπικὸν ζήτημα τῆς ἐπαρχίας Δεβρῶν καὶ Βελισσοῦ, «Μακεδονικά» 10(1970)272-284.

2. Γρηγόριος, μητροπολίτης Θεσσαλονίκης (1884-1889).

3. Παῖσιος, μητροπολίτης Σκοπίων (1868-1891).

4. Τὸ 1887 ἦνοιξαν τέσσερα σερβικὰ προξενεῖα, εἰς τὴν Μακεδονίαν δύο (Θεσσαλονίκη, Μοναστήριον) καὶ εἰς τὴν Παλαιάν Σερβίαν ἄλλα δύο (Σκόπια, Πρίστινα).

5. Μελέτιος (1854-1895).

6. Παῖσιος μητροπολίτης Σκοπίων (1868-1891).

7. Ὁ ἀπὸ Δαφνουσίας Μεθόδιος Παπᾶ Ἐμμανουὴλ (1887-1892).

Τῷ Πελαγονείας Νεοφύτῳ¹

Τῷ Πρεσπῶν Ἀλεξάνδρῳ²

Ἐπεβλήθησαν τῇ Ἐκκλησίᾳ παράπονα ἐπὶ τοῦ ὅτι τινὲς τῶν ἁγίων ἀρχιερέων, ὧν ἐν ταῖς ἐπαρχίαις ὑπάρχουσι καὶ Χριστιανοὶ Ὁρθόδοξοι Σερβικῆς καταγωγῆς, οὐ μετὰ τῆς προσηκούσης προθυμίας προνοοῦσι περὶ τῆς προστασίας τῶν πνευματικῶν αὐτῶν συμφερόντων, παρέχοντες ἀφορμὰς ὑπονοίας περὶ τοῦ ὅτι ποιοῦνται διάκρισιν μεταξὺ τῶν διαφόρων φυλῆς Ὁρθοδόξων. Ἐπειδὴ τοίνυν πᾶσα τοιαύτη διάκρισις ἀντίκειται πρὸς τὰς ἐκκλησιαστικὰς παραδόσεις, προαγομέθα, *Συνοδικῆ* ἀποφάσει, ἐπιστήσαι τὴν προσοχὴν τῆς αὐτῆς ἱερότητος ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου, προτροπέμενοι καὶ ἀξιοῦντες ὅπως ἐπιμελῶς παρέχῃ τὴν προθυμίαν αὐτῆς ἀρχιερατικῆς προστασίας καὶ ἀρωγῆν πᾶσιν ἀνεξαιρέτως τοῖς ὑπὸ τὴν ποιμαντοριαν αὐτῆς ὀρθοδόξοις Χριστιανοῖς, περιβάλλουσα αὐτοὺς διὰ τῆς αὐτῆς ἀγρύπνου μερίμνης καὶ φιλοστόργου ἀγάπης.

(,αωφα'. Φεβρ. ς'.)

3

ΑΟΠ, ΠΑ, κῶδ. 1891, σ. 69, ἀρ. 762.

Τῷ Σκοπείων Παῖσι³.

Διεβιάσθησαν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἀναφοραὶ Χριστιανῶν τινῶν κατοικῶν τῆς πόλεως Σκοπείων, ἐν αἷς ἐκτίθεται ὅτι, σχολεῖόν τι συστήθην ἐσχάτως διὰ τοὺς παῖδας τῶν Ὁρθοδόξων Σλαύων⁴, ἐγκανιασθὲν ἐπισήμως τῇ ἀδείᾳ τῆς Α. Κυβερνήσεως καὶ ἐπὶ παρουσίᾳ τῆς αὐτῆς ἱερότητος, ἐκλείσθη μετ' ὀλίγας ἀπὸ τῆς ἐνάρξεως αὐτοῦ ἡμέρας, κατὰ διαταγὴν τοῦ Νομάρχου, καὶ ὅτι κατὰ συνέπειαν τούτου κίνδυνος ὑπάρχει μὴ οἱ γονεῖς τῶν παιδῶν, ἐλλείψει ἰδίου σχολείου ἀποστείλωσιν αὐτοὺς εἰς τὸ τῶν σχισματικῶν. Συνάμα δὲ ἀπεστάλησαν ἡμῖν ἀντίτυπα τῶν διὰ τὸ σχολεῖον τοῦτο προωρισμένων διδασκικῶν βιβλίων, ἅτινα φέρουσι τὴν ἐπικύρωσιν τοῦ Α. Ὑπουργείου τῆς Παιδείας. Ἐντελλόμεθα τοίνυν τῇ αὐτῆς ἱερότητι, *Συνοδικῆ* ἀποφάσει, ἵνα λεπτομερῶς πληροφορήσῃ τὴν Ἐκκλησίαν ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου. (,αωφα'. Φεβρουαρίου ιε'.)

4

ΑΟΠ, ΠΑ, κῶδ. 1891, σ. 133, ἀρ. 1248.

Τῷ Σκοπείων Παῖσι⁵.

Διεξήλθομεν *Συνοδικῶς* ὅσα ἢ αὐτῆς ἱερότης ἀπαντητικῶς ἐκτίθησιν ἐν

1. Νεόφυτος, μητροπολίτης Πελαγονείας (1887-1891).
2. Ἀλέξανδρος, μητροπολίτης Πρεσπῶν (1880-1892).
3. Παῖσιος, μητροπολίτης Σκοπίων (1868-1891).
4. Ἐννοῦνται οἱ Σέρβοι Πατριαρχικοί.
5. Παῖσιος, μητροπολίτης Σκοπίων (1868-1891).

τῷ ἀπὸ ε'. παρελθόντος μηνὸς Μαρτίου ἀδελφικῶν αὐτῆς γράμματι περὶ τῆς γενομένης ἐπισήμου ἐνάρξεως καὶ μετ' ὀλίγας ἡμέρας διαταγῇ τῆς ἀστυνομίας παύσεως τοῦ ἐν Σκοπεῖοις συστηθέντος Σχολείου τῶν Ὁρθοδόξων Σλαῶν. Διασκευάμενοι δὲ περὶ τούτου μετὰ τῆς περὶ ἡμῶς Ἱερᾶς Συνόδου ἀνακοινοῦμεθα αὐτῇ ὅτι, ἐπειδὴ καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὸ προειρημένον Σχολεῖον, οὐκ ἐγένοντο αἱ νενομισμένοι διατοπώσεις δέον ἵνα διὰ τῆς νομίμου ὁδοῦ ἐνεργηθῶσι τὰ δέοντα, ἤτοι ἢ μὲν κοινότης ὀφείλει δι' ἐγγράφον αὐτῆς αἰτήσεως ἀνερχθῆναι τῇ αὐτῆς ἱερότητι ἐξαιτουμένη τὴν ἐνέργειαν αὐτῆς πρὸς ἔκδοσιν τοῦ ἀπαιτούμενου Υ. Α. φερμανίου διὰ τὴν σύστασιν τοῦ ἐν λόγῳ Σχολείου, ἢ δὲ αὐτῆς ἱερότης δέον ἵνα διαβιβάσῃ τὴν αἴτησιν τῶν κατοίκων τῆ Ἐκκλησίᾳ, ἥτις ἐτοιμῶς ἔχει ἐνεργῆσαι τὸ δέον πρὸς ἔκδοσιν τοῦ νενομισμένου Α. Φερμανίου.

(αὐψα'. Ἀπριλίον δ').

5

ΑΟΠ, ΠΑ, κῶδ. 1891, σ. 217, ἀρ. 290.

Τῷ Δεβρῶν καὶ Βελισσοῦ Ἀνθίμω¹.

Ἀποκρινόμενοι εἰς τὸ ἀπὸ 9ης Μαΐου γράμμα αὐτῆς δι' οὗ ἐκτίθησιν ὅτι αἱ ἐπιτόπιοι αὐτῆς ἀρχαὶ ἐπεμβαίνουσιν εἰς τὰ Σχολειακὰ πράγματα διὰ τῆς ἐπιθεωρήσεως καὶ ἐπικυρώσεως τῶν διπλωμάτων τῶν διδασκάλων παρατηρούμεν αὐτῇ ὅτι ἢ αὐτῆς Ἱερότης ἔχουσα ἀνὰ χεῖρας τὴν ἀπὸ 22 Ἰανουαρίου Βεζυρικήν ἐγκύκλιον² ὀφείλει ποιῆσαι τῇ ἀρμοδίᾳ ἀρχῇ τὰς προσηκούσας παραστάσεις. Καθόσον δ' ἀφορᾷ τὴν ἐρώτησιν αὐτῆς περὶ τῶν διδασκάλων, οἵτινες τὰς σπουδὰς αὐτῶν ἐποιήσαντο ἐν Σερβικαῖς σχολαῖς ἢ αὐτῆς Ἱερότης δύναται ἐπιτρέπειν αὐτοῖς ἐλευθέραν τὴν διδασκαλίαν καὶ ἐπικυροῦν τὰ διπλώματα αὐτῶν ἀλλὰ ταυτοχρόνως ὀφείλει προσπαθεῖν διὰ καταλλήλων προτροπῶν καὶ ἐνεργειῶν ἵνα πρὸς τῇ Σλαβωνικῇ γλώσσῃ καλλιερῆται καὶ ἡ διδασκαλία τῆς Ἑλληνικῆς. Περὶ δὲ τῆς ἐν τῷ Βερατίῳ αὐτῆς μὴ μνημονοφεμένου τίτλου Βελισσοῦ ἐγράψαμεν ἤδη αὐτῇ τὰ δέοντα διὰ τῆς ἀπὸ ἧ'. Μαΐου καὶ ἐπ' ἀριθμ. Πρωτ. 2043 Πατριαρχικῆς Ἐπιστολῆς.

(αὐψα' Ἰουνίου ιγ').

6

ΑΟΠ, ΠΑ, κῶδ. 1892, σσ. 107-108, ἀρ. 1652.

Τῷ Δεβρῶν καὶ Βελισσοῦ Ἀνθίμω³.

1. Ὁ ἀπὸ Σινάδων καὶ Δεβρῶν Ἀνθίμος Πελετέκης (1891-1900).

2. Ἡ ὑψηλὴ βεζυρικὴ ἐγκύκλιος τῆς 22 Ἰανουαρίου 1891 ρυθμίζουσα τὸ προνομιακὸν καθεστῶς τῶν ἀπὸ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου σχολείων καθ' ἅπασαν τὴν ὀθωμανικὴν ἐπικράτειαν.

3. Ἀνθίμος Πελετέκης (1891-1900).

Ὁ ἐν Βελισσῶ Ἀρχιερ. αὐτῆς ἐπίτροπος Οἰκονόμος Π. Δημήτριος¹ πληροφοροῦν τὴν Ἐκκλησίαν ὅτι ὁ Καϊμακάμης τοῦ Καζᾶ Κιοπροουλῆ² ἀπαιτεῖ ὀψίως οἱ εἰς τοὺς κόλπους τῆς Ὁρθοδοξίας ἐπιστρέφοντες σχηματικοὶ ποιῶσι καὶ αὐτοπροσώπως ἐνώπιον τοῦ Διοικ. Συμβουλίου τὴν ὁμολογίαν ταύτην καὶ ὅτι οἱ κάτοικοι χωρίων τινῶν τοῦ εἰρημένου Καζᾶ ἐδήλωσαν ὅτι προτίθενται ἐπανελθεῖν ἐπίσης εἰς τὴν πνευματικὴν δικαιοδοσίαν τῆς Μ. τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας, ἐὰν ἀπαλλαγῶσι τῆς ἀνωτέρω διατυπώσεως καὶ ἂν ἐπιτραπῇ ἢ ἐν τοῖς Σχολείοις αὐτῶν διδασκαλία τῆς προγονικῆς αὐτῶν γλώσσης ἥτοι τῆς Σερβικῆς. Ταῦτα ἀνακοινοῦμενοι τῇ αὐτῆς Ἱερότῃ ἐντελλόμεθα αὐτῇ συνοδικῇ ἀποφάσει, ἵνα ἀκριβῶς καὶ ἐπισταμένως ἐξετάσασα παράσχη τῇ Ἐκκλησίᾳ σαφεῖς καὶ ὀρισμένας πληροφορίας περὶ τῆς ἀνάκθεσιν ἐν τῷ Τμήματι Κιοπροουλῆ λαλουμένης καὶ ἐν τοῖς σχολείοις διδασκομένης γλώσσης, ἂν δηλ. αὕτη ἔσται ἢ Σερβικὴ ἢ ἢ Βουλγαρικὴ καὶ ἂν οἱ λαλοῦντες τοιαύτην τινὰ γλῶσσαν ἀποτελοῦσιν ἢ οὐ κοινότητα. Καθόσον δ' ἀφορᾷ τὴν ἀνωτέρω ἀναφερομένην διατύπωσιν περιττῆς ὅλως θεωρουμένης τῆς αὐτοπροσώπου παρουσίας ἐνώπιον τοῦ ἐκεῖ Καϊμακάμη τῶν ἐκ τοῦ σχίσματος εἰς τὴν Ὁρθοδοξίαν προσερχομένων δύναται οὗτοι διδοῦναι ἀπλῶς ἀναφορὰν δηλωτικὴν τῆς προσελεύσεως αὐτῶν τῇ τε Ἱερᾷ Μητροπόλει καὶ τῷ ὑποδιοικητῇ κατὰ τὴν καὶ ἄλλαχού ἐπικρατήσασαν τάξιν. Κατὰ συνέπειαν ὀφείλει ἢ αὐτῆς ἱερότης ἐνεργῆσαι ἐν ἀνάγκῃ τὰ δέοντα ὑπὸ τὴν ἀνωτέρω ἔννοια. Προσέτι δηλοῦμεν, ὅτι δέον ἵνα διατάξῃ τὸν ἐν Βελισσῶ Ἀρχιερ. αὐτῆς Ἐπίτροπον ὅπως ἐπὶ πάντων τῶν ἐπαρχιακῶν ὑποθέσεων συνεννοῖται μετὰ τῆς αὐτῆς Ἱερότητας καὶ αὕτη μετὰ τῆς Ἐκκλησίας, μόνον δὲ εἰς ὅλως ἐκτάκτους τινὰς περιστάσεις δύναται γράφειν καὶ ἀπ' εὐθείας πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν.

(αωψβ'. Μαρτίου λα'.)

7

ΑΟΠ, ΠΑ, κῶδ. 1892, σσ. 503-505, ἀρ. 6246.

Τῷ Σκοπέϊων Μεθόδιῳ³.

1. Δημήτριος Ν. Βόγας, ἱερεὺς τῆς ἑλληνορθοδόξου κοινότητος Βελεσσῶν, γόνος τῆς ὁμώνυμου ἀρχοντικῆς οἰκογενείας Βελεσσῶν, ἧς διαπρεπέστεροι ἀπόγονοι καὶ ἔθνικοὶ ἐργάται οἱ ἱατροὶ Γεώργιος Βόγας (βλ. εἰκ. 3) καὶ Ἀλέξανδρος Λούσης (βλ. εἰκ. 4), ὁ τελευταῖος μάλιστα δολοφονηθεὶς τὴν 21 Ἰουνίου τοῦ 1906 ὑπὸ ὀργάνων τοῦ βουλγαρικοῦ κομιτάτου εἰς Βελεσσά. Ἄλλας πληροφορίας περὶ τῆς οἰκογενείας Βόγα καὶ ἰδιαίτερως περὶ τοῦ ἱερέως Δημητρίου Βόγα βλ. παρὰ Ἄγγελο π ο ὑ λ φ, Ἡ Ἐποποιία..., ἔ.ἀ., «Μακεδονικά» 17(1977)139-180. Ἐπίσης βλ. περὶ Ἄναστασιον Βόγα ΓΠΕΠΛ 4(1964)399.

2. Ὑποδιοικήσις Βελεσσῶν, τουρκιστί. Περὶ τῆς ὀνομασίας Κιοπροουλῆ βλ. Π. Μ ε λ ι τ ο π ο ὑ λ ο υ, Λεξικὸν τουρκο-ελληνικόν, Κωνσταντινουπόλις 1934, σσ. 230, 589. Κιοπροουλῆ=Γεφυρόπολις, λόγῳ τῶν πολλῶν γεφυρῶν, αἱ ὁποῖαι ἦννον τὰ δύο τμήματα τῆς πόλεως διασχισζομένης ὑπὸ τοῦ ποταμοῦ Ἄξιου (βλ. εἰκ. 5).

3. Ὁ ἀπὸ Δεβρῶν Μεθόδιος, μητροπολίτης Σκοπίων (1891-1896).

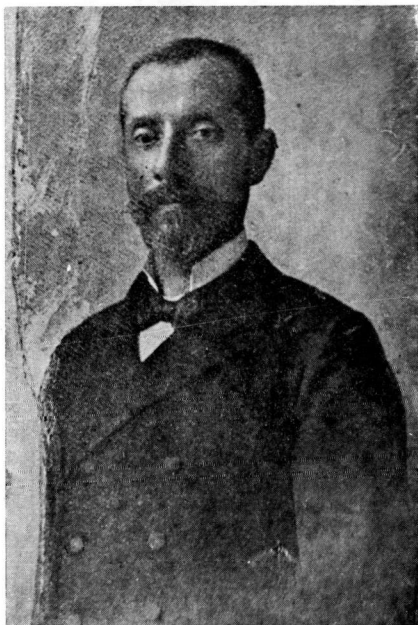
Ἀνεγνώσθησαν συνοδικῶς ὅσα ἡ αὐτῆς ἱερότης ἐν τῷ ἀπὸ κη'. 8βρίου γράμματι αὐτῆς ἐκτίθησι περὶ τῶν κατ' εἰσήγησιν καὶ ἐνέργειαν τῶν σχισματικῶν βουλγάρων διαπραττομένων ἀδικημάτων κατὰ τῶν δικαιωμάτων τῶν Ὀρθοδόξων χριστιανῶν καθόσον ἀφορᾷ τὰς ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ αὐτῆς ἱεράς ἐκκλη-

Εἰκ. 3. Γεώργιος Βόγας, ἱατρός
(Ἐκ τοῦ ἀρχείου τοῦ ΙΜΧΛ)

σίας καὶ σχολεῖα. Ἐπὶ τῶν γραφομένων αὐτῆς παρατηροῦμεν ἐν πρώτοις ὅ,τι καὶ ἄλλοτε ὑπεδείξαμεν αὐτῇ ὅτι τὸ ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ αὐτῆς ἐφαρμοσθέν, ὡς λέγει, μέτρον τῆς ἐναλλάξ ἐν τῇ αὐτῇ Ἐκκλησίᾳ ἱερολογίας ὀρθοδόξων καὶ σχισματικῶν ξένον ἐστὶ τῇ Ἐκκλησίᾳ. Ὅθεν ἐντελλόμεθα αὐτῇ συνοδικῇ ἀποφάσει, ἵνα ἀμέσως γράψῃ τῇ Ἐκκλησίᾳ πόσαι καὶ ὁποῖαι εἰσὶν αἱ τοιαῦτα ἐκκλησίου καὶ ἀπὸ τίνος ἔτους χρονολογεῖται ἡ ἐν ἐκάστη τούτων ἐφαρμογὴ τοῦ τοιούτου μέτρου.

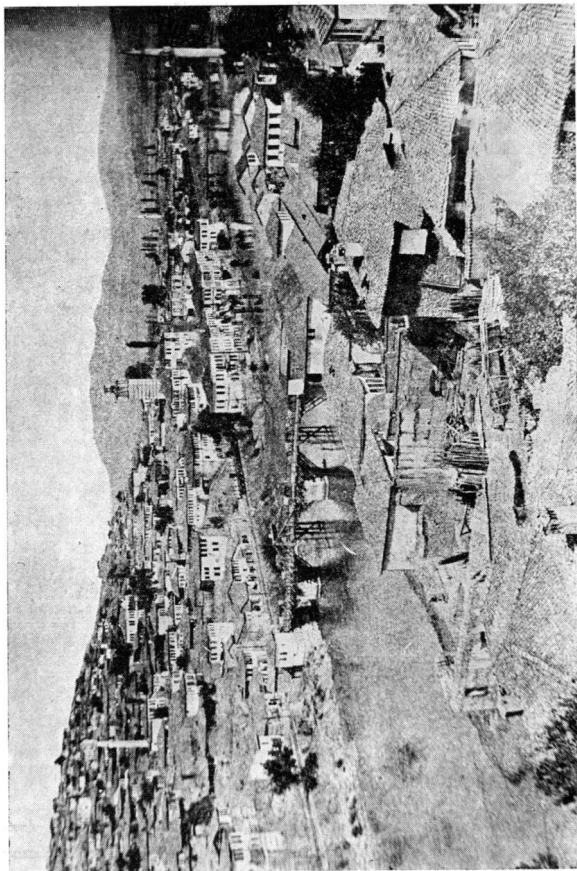
Καθόσον δ' ἀφορᾷ τὸ σχολειακὸν ζήτημα ἐκφράζομεν τὴν ἀπορίαν τῆς Ἐκκλησίας πῶς ἢ αὐτῆς ἱερότης ἐν γνώσει οὐσα τοῦ περιεχομένου τῆς ἀπὸ κγ'. Ἰανουαρίου, αὐγα'. Κυβερνητικῆς Ἐγκυκλίου¹ καὶ τῆς ἀπὸ λα'. Ἰανουαρίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους Συνοδικῆς Ἐγκυκλίου ἐπέτρεψεν ἵνα αἱ κοινότητες καὶ

Εἰκ. 4. Ἀλέξανδρος Λούης, ἱατρός
(Ἐκ τοῦ ἀρχείου τοῦ ΙΜΧΑ)

διδάσκαλοι προσέλθωσι τῇ ἐπιτοπίῳ διοικήσει πρὸς λήψιν ἀδείας καὶ ἐπικύρωσιν τῶν προγραμμάτων καὶ διπλωμάτων αὐτῶν. Ἐφιστῶμεν τοίνυν συντόμως ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου τὴν προσοχὴν τῆς αὐτῆς ἱερότητος ὅπως ἐν τῷ μέλλοντι ἢ προσεκτικωτέρῳ ἐν τοῖς λεπτοῖς σχολειακοῖς ζητήμασι καὶ μὴ ἀπομακρύνῃται ἀπὸ τῆς κατὰ γράμμα ἐφαρμογῆς τῆς σχετικῆς Κυβερνητικῆς

1. Πρόκειται περὶ τῆς ἀπὸ 22 Ἰανουαρίου 1891 ἐγκυκλίου περὶ τοῦ σχολικοῦ προνομιακοῦ καθεστώτος τῶν ὀρθοδόξων Χριστιανῶν ἀπὸ τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον.

*Εικ. 5. Βελεσσιά. Γενική άποψη τοῦ 1910
(Ἐκ τοῦ ἀρχείου τοῦ ΙΜΧΛ)*

Ἐγκυκλίον καὶ ταύτην ἀντιτάσσει ἀείποτε πρὸς τὰς πολιτικὰς ἀρχὰς αἰτινας δσάκις ἔχωσιν ἵνα διατυπώσωσιν ἀπορίαν τινὰ ἢ ἐρώτησιν περὶ σχολείων, διδασκάλων καὶ μαθημάτων ὀφείλουσιν ἀπευθύνεσθαι οὐχὶ πρὸς τὰς κοινότητας, ἐφορείας ἢ διδασκάλους, ἀλλὰ μόνον πρὸς τὸν ὑπεύθυνον Μητροπολίτην. Ταῦτα τοῖνον ἐνεργείσωσαν ἐφεξῆς κατ' ἀκρίβειαν.

(,αωψβ'. Ν/βρίου ιδ'.)

8

ΑΟΠ, ΠΑ, κῶδ. 1893, σσ. 299-300, ἀρ. 3676.

Τῷ Σκοπεῖον Μεθοδίῳ¹.

Μετὰ τοῦ ἀπὸ γ'. φθίνοντος ἀδελφικοῦ αὐτῆς γράμματος ἡ Αὐτῆς Ἱερότης ἀπέστειλεν ἡμῖν ἐν ἀντίτυπον ἐνδεικτικοῦ τῆς Ἱερᾶς αὐτῆς Μητροπόλεως ἐκ τῶν διδομένων τοῖς διδασκάλοις καθὼς καὶ μίαν τῶν ἀδειῶν ἃς χορηγεῖ ὁ ἐκεῖ κυβερνητικὸς διευθυντῆς τῆς παιδείας εἰς τὰ σχολεῖα. Ἐπιστρέφοντες τῇ αὐτῆς Ἱερότητι τὸ τελευταῖον τοῦτο ἐγγραφον περὶ κλειστον ἐν τῇ παρουσίᾳ παρατηροῦμεν αὐτῇ συνοδικῇ διαγνώμῃ ὅτι οὐ καλῶς ἐπραξεν ἐκδοῦσα ἐνδεικτικὰ γεγραμμένα σερβιστὶ μόνον. Ὅθεν ἐντελλόμεθα Αὐτῇ, ἵνα προνοήσῃ ὅπως τὰ διὰ τὸ νέον σχολικὸν ἔτος ἐκδοθησόμενα ἐφεξῆς ἐνδεικτικὰ διὰ τοὺς ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ αὐτῆς διδασκάλους ὡσι συντεταγμένα ἑλληνιστὶ τε καὶ σερβιστὶ. Ἡ δὲ τοῦ Θεοῦ χάρις κτλ.

(,αωψγ'. Ἰουλίου λα'.)

9

ΑΟΠ, ΠΑ, κῶδ. 1893, σσ. 6-7, ἀρ. 4731.

Τῷ Δεβρῶν καὶ Βελισσοῦ Ἀνθίμῳ².

Ἀπὸ γράμματος τοῦ ἐν Βελισσοῦ Ἀρχιερατικοῦ αὐτῆς Ἐπιτρόπου³ καὶ τῶν Δημογερόντων ἔγνωμεν ὅτι ἡ αὐτῆς Ἱερότης διέταξεν αὐτόν, ἵνα ἀποκηρύξῃ ὡς σχισματικούς πρόσωπά τινα ρουμουνίζοντα, καθ' ὧν ἀκολούθως ἔμελλον ἐπακολουθῆσαι καὶ ἐπιτίμια, προσέτι δ' ὅτι ὁ ἐν λόγῳ Ἐπίτροπος ἔδωκεν αὐτοῖς προθεσμίαν δεκαπενθήμερον μεθ' ἣν ἔμελλεν ἐκτελέσει τὰς ὀδηγίας αὐτῆς. Ἡ Ἱερά Σύνοδος ἀποδοκιμάσασα ταῦτα ἐνέκρινε τὴν ἀναστολὴν τῶν διαταχθέντων μέτρων, ἐπὶ τούτῳ δὲ διεβιβάσθη ἐγκαίρως ἡμέτερον Πατριαρχικὸν τηλεγράφημα πρὸς τὸν εἰρημένον ἐπίτροπον αὐτῆς. Προτρεπόμεθα δὲ καὶ τὴν αὐτῆς Ἱερότητα, ὅπως ἀπέχη τοιούτων τολμηρῶν διαβημάτων, ἀνθ' ὧν ὀφείλει ποιεῖσθαι χρῆσιν καταλλήλων νουθεσιῶν καὶ προτροπῶν, ὅπως διὰ τῆς

1. Μεθόδιος, μητροπολίτης Σκοπίων (1891-1896).

2. Ἀνθίμος Πελέτκης (1891-1900).

3. Δημήτριος Ν. Βόγας.

πειθοῦς καὶ δεξιότητος κατορθώσῃ ἐπαναγαγεῖν εἰς τὴν εὐθεϊαν ὁδὸν τοὺς παρεκκλίνοντας αὐτῆς. Ἐπὶ τούτοις δὲ ἐντελλόμεθα, ἵνα διατηρῇ τὴν Ἐκκλησίαν ἐνήμερον περὶ τῆς πορείας αὐτῶν.

(,αωψγ'. Σεπτεμβρίου β'.)

10

ΑΟΠ, ΠΑ, κῶδ. 1893, σσ. 164-165, ἀρ. 6408.

Τῷ Δεβρῶν καὶ Βελισσοῦ Ἀνθίμω¹.

Μετ' ἀπορίας ἔγνω ἡ Ἱερὰ Σύνοδος ἐκ τοῦ ἀπὸ ιη'. ἐνεστῶτος γράμματος αὐτῆς ὅτι ἡ αὐτῆς Ἱερότης ἄνευ τῶν ὀδηγῶν τῆς Ἐκκλησίας προέβη εἰς ἀποκήρυξιν ρουμονιζόντων τινῶν ἀπαγορεύσασα τοῖς ἱεροῦσι τὸ εὐλογεῖν καὶ ἀγιαζεῖν αὐτούς, ὡς ἀνοίξαντας τὸ περὶ οὗ ἔγραψεν ἡμῖν ρουμονικὸν σχολεῖον ἐν Βελισσῷ. Ὅθεν ἀποδοκιμάζοντες συνοδικῶς τὰ αὐστηρὰ ταῦτα καὶ τολμηρὰ μέτρα εἰς ἃ προέβη ἐντελλόμεθα αὐτῇ ὅπως διαμαρτυρηθῇ διὰ τακρίριον² αὐτῆς πρὸς τὴν ἐπιτόπιον διοίκησιν κατὰ τῆς παρὰ τὴν ἔγκρισιν τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως καὶ τῶν Πατριαρχείων ἰδρύσεως τῆς σχολῆς ταύτης καὶ ἀνακοινώσῃται ἀκολούθως τῇ Ἐκκλησίᾳ τὸ ἀποτέλεσμα τῶν ἐνεργειῶν αὐτῆς. Ἐπειδὴ δὲ ἡ αὐτῆς Ἱερότης προστίθησι ὅτι οὐκ ἔλαβε τὴν ἀπὸ β' Σεπτεμβρίου ,αωψγ'. ἡμετέραν Πατριαρχικὴν ἐπιστολήν, δι' ἧς διαβιβάζομεν αὐτῇ σχετικὰς ὀδηγίας ἀποροῦντες καὶ ἐπὶ τῇ ἀπωλείᾳ ταύτῃ, ἐπισυνάπτομεν ἐνταῦθα ἀντίγραφον αὐτῆς.

(,αωψγ'. Ὀκτωβρίου γ'.)

11

ΑΟΠ, ΠΑ, κῶδ. 1894, σ. 28, ἀρ. 8.

Τῷ Σκοπεῖων Μεθοδίω³.

Διεξεληθόντες συνοδικῶς τὸ ἀπὸ ε'. Δεκεμβρίου ,αωψγ'. ἀδελφικὸν αὐτῆς γράμμα δηλοῦμεν αὐτῇ ὅτι ληφθέντων ὑπ' ὄψιν τῶν τε ἐν αὐτῷ ἐκτιθεμένων καὶ πάντων τῶν ἀφορώντων εἰς τὸ ζήτημα τῶν χορῶν τῆς αὐτοῦ ἐκκλησίας⁴, ἐνεκρίθη ἵνα ἡ αὐτῆς Ἱερότης ἐμμεῖνῃ καὶ αἰθῆς εἰς τὴν περὶ τηρήσεως τοῦ καθεστῶτος ἐν τοῖς εἰρημένους χοροῖς ἀπόφασιν τῆς Ἐκκλησίας ἣτις ἀνεκοινώθη ἐγκαίρως δι' ἐπιστολῆς καὶ τῇ αὐτῆς Ἱερότητι. Τὸ δὲ ὑπ' αὐτῆς προτεινόμενον μέτρον τῆς ἰδρύσεως ἰδίας ἐκκλησίας διὰ τοὺς Σλανοφόνους κατοίκους ἐθεωρήθη ὄλως ἀσύμφορον, ἅτε συνεπαγόμενον τὴν διαίρεσιν μεταξὺ τῶν ὀρθοδόξων κατοίκων καὶ τὴν διάσπασιν καὶ ἐξασθένειαν τῆς κοινῆς ἐνεργείας ὀ-

1. Ἀνθίμος Πελετέκης (1891-1900).

2. Τακρίριον, δῆλωσις, βεβαίωσις, ἀναφορά.

3. Μεθόδιος (1891-1896).

4. Πρόκειται περὶ τῆς ἐκκλησίας τοῦ Σωτήρος Χριστοῦ Σκοπεῖων.

περὶ τῶν ἀληθῶν τῆς κοινότητος συμφερόντων. Ἐπειδὴ δὲ καθήκον τῆς αὐτῆς Ἱερωτικῆς ἐστὶν ἵνα προσπαθῆσῃ ἐκ παντὸς τρόπου ἐπαναγαγεῖν τὴν εἰρήνην καὶ ὁμόνοιαν μεταξὺ τῶν διχογνωμούντων Χριστιανῶν, ἐντελλόμεθα αὐτῇ ὅπως καταδεικνύουσα τοῖς αὐτοῖσι Χριστιανοῖς ἑκατέρωθεν τῶν μερίδων τὸ ἀληθὲς συμφέρον αὐτῶν καὶ τὸ δίκαιον, ἐπαναγάγῃ ἐν τοῖς χοροῖς τῆς αὐτοῖσι ἐκκλησίας τὸ πρῶτον καθεστῶς, τὸ ψάλλειν δηλονότι Ἑλληνιστὶ μὲν ἐκ τοῦ δεξιοῦ χοροῦ, Σλαβωνιστὶ δ' ἐκ τοῦ ἀριστεροῦ, καθάπερ καὶ διὰ τῆς προηγουμένης ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου ἐπιστολῆς ἐδηλώθη τῇ αὐτῆς Ἱερωτικῇ.

(αωψδ'. Φεβρουαρίου γ'.)

12

ΑΟΠ, ΠΑ, κῶδ. 1894, σσ. 205-206, ἀρ. 2943.

Τῷ Σκοπεῖον Μεθοδίῳ¹.

Ἀπαντῶντες εἰς τὸ ἀπὸ τῆς δ'. παρελθόντος μηνὸς Μαΐου ἀδελφικὸν αὐτῆς γράμμα περὶ ἐκδόσεως ὕψηλῳ φριμανίον πρὸς σύστασιν σχολῆς ἐν τῇ συνοικίᾳ Σαλαεδῖν τῆς πόλεως Σκοπεῖον, ἀγγέλλομεν αὐτῇ ὅτι καταβλήθησαν ἤδη ἐπαλειψθέντες αἱ προσήκουσαι ἐνέργειαι παρὰ τοῖς ἐνταῦθα ἀρμοδίοις, οἵτινες εἰς ἀπάντησιν ἐδήλωσαν ὅτι ἐπειδὴ ὑπάρχει ἐπὶ τῆς προκειμένης ὑποθέσεως προγενεστέρα ἀλληλογραφία τῆς Νομαρχίας Κοσσυφοπεδίου, καθ' ἣν ἡ σύστασις τῆς σχολῆς ταύτης οὐ θεωρεῖται ἀπληραίνουσα κωλύματος, τὸ Ὑπουργεῖον οὐ δύναται οὐδεμίαν κατηγορηματικὴν διαβιβάσαι διαταγὴν πρὸς τὴν εἰρημένην Νομαρχίαν. Ἐπειδὴ δὲ ἐπιπροσέθηκεν ἡ αὐτῆς Ἐξοχότης ὁ ἐπὶ τῆς Δικαιοσύνης ὑπουργός, τὰ Πατριαρχεῖα διὰ τοῦ τελευταίου ταχυρίου αὐτῶν ἀντέκρουσαν τὴν ἐπὶ τοῦ προκειμένου ζητήματος γνώμην τῆς Νομαρχίας Κοσσυφοπεδίου. Τὸ Ὑπουργεῖον δύναται ἵνα ἀνακοινώσῃται τὴν τοιαύτην ἀπάντησιν τοῦ Πατριαρχείου πρὸς τὴν Νομαρχίαν Κοσσυφοπεδίου καὶ ἀπαυτῆσθαι παρ' αὐτῆς ἀπάντησιν. Μηκρομένης ὁμως τῆς συζητήσεως ἐπὶ τῆς ὑποθέσεως ταύτης διὰ μακρᾶς ἀλληλογραφίας, ἡμῶν δ' ἐξαίτησάντων σύντονον ἐνέργειαν, ἐνεκρίθη ὅπως γραφῇ τῇ Νομαρχίᾳ Κοσσυφοπεδίου, ἵνα ἐν ἡ περιπτώσει ἀναγνωρίσῃ τὸ δίκαιον τῶν παρατηρήσεων ἡμῶν, ἐνεργήσῃ ἀμέσως τὰ δέοντα. Ἐφ' ᾧ καὶ ἐγράφη ὑπὸ τοιοῦτον πνεῦμα πρὸς τὴν εἰρημένην Νομαρχίαν διὰ τοῦ ἀπὸ κα'. Ἰουνίου καὶ ὑπ' ἀρ. 22 ταχυριατίου². Ταῦτα ἀνακοινούμενοι τῇ αὐτῆς Ἱερωτικῇ, ἐντελλόμεθα συνοδικῇ διαγωγῇ ὅπως ἐνεργήσῃ ἐπὶ τοῦ προκειμένου αὐτοῖσι τὰ δέοντα. Ἡ δὲ τοῦ θ.χ. κλπ.

(αωψδ'. Ἰουλίου ιβ'.)

1. Μεθόδιος (1891-1896).

2. Ταχυριάτιον, ἐπίσημος ἢ μὴ ἀλληλογραφία.

13

ΑΟΠ, ΠΑ, κῶδ. 1895, σ. 318, ἀρ. 4458.

Τῷ Σκοπεῖον Μεθοδίῳ¹.

Ἐπισυνάπτοντες ᾗδε ἐπὶ ἐπιστροφῇ ἀναφορὰν πρὸς ἡμᾶς τῆς ὀρθοδόξου Σερβικῆς κοινότητος Κομνανόβου τῆς ἐπαρχίας αὐτῆς περὶ τῆς ἐπὶ τῶν σχισματικῶν ἀθεσμίον οἰκειοποιήσεως τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῶν Σχολῶν τῆς ἐν λόγῳ πόλεως, Συνοδικῆ διαγνώμῃ ἐντελλόμεθα τῇ αὐτῆς ἱερότητι ἵνα σπεύσῃ παρασχεῖν τὰς δεούσας πληροφορίας περὶ τοῦ σημείου ἐν ᾧ εἴρηται τὸ ἐν τῇ παροούῃ ἀναφορᾷ ζήτημα διὰ τὰ περαιτέρω. Ἡ δὲ τοῦ θεοῦ χάρις κτλ.

(,αωφε'. 7/βρίον γγ'.)

14

ΑΟΠ, ΠΑ, κῶδ. 1896, σ. 278, ἀρ. 4777.

Τῷ Δεβρῶν καὶ Βελισσοῦ Ἀνθίμῳ².

Τὸ ὑπουργεῖον τῆς Δικαιοσύνης καὶ τῶν Θρησκευμάτων κατήγγειλε διὰ τακτικῶν ὅτι ἡ αὐτῆς ἱερότης πρὸ τῆς ἐκδόσεως τῆς νενομισμένης ἀδείας διέταξε τὴν λειτουργίαν τῶν σχολῶν τῶν χωρίων Ρουδνίκ, παπᾶ Καριέ, ἃς ἡ Νομαρχία Θεσσαλονίκης κατόπι ἐκλείσεν. Ἀντίγραφον τοῦ ἐν λόγῳ τεσκερῆ³ ἀποστέλλοντες ἐσωκλείστως ᾗδε τῇ αὐτῆς ἱερότητι συνοδικῆ διαγνώμῃ ἐφιστῶμεν συντόμως τὴν προσοχὴν αὐτῆς ἐπὶ τῆς παρατυπίας ταύτης· προσεπιδηλοῦντες δὲ ὅτι ἀπητηθήσαν ἤδη τὰ δέοντα πρὸς τὸν ἐν λόγῳ τεσκερὲν καὶ ἐξηγήθη εἰς ἀπάντησιν καὶ τοῦ ἀπὸ 8 Ἰουλίου γράμματος αὐτῆς ἡ ἐκδοσις τῆς κανονικῆς ἀδείας πρὸς λειτουργίαν τῶν εἰρημένων σχολῶν, ἐντελλόμεθα αὐτῷ ὅπως μόνον μετὰ τὴν λήψιν τῆς ἀδείας διατάξῃ τὸ ἄνοιγμα καὶ τὴν λειτουργίαν τῶν σχολῶν τούτων. Ἡ δὲ τοῦ θεοῦ χάρις κτλ.

(,αωφ' Ἰουλίον κθ'.)

15

ΑΟΠ, ΠΑ, κῶδ. 1896, σ. 433, ἀρ. 7661.

Τῷ Σκοπεῖον Ἀμβροσίῳ⁴.

Κατ' ἀπόφασιν τῆς Ἱερᾶς Συνόδου διεβιάσαμεν σήμερον τῇ αὐτῆς Ἱερότητι τηλεγράφημα ἔχον οὕτω: «Ἡμέρας ἐορτῶν ἐνεκρίθη γενέσθαι συλλειτουργῶν τεσσάρων ἱερέων, δύο Ῥωμαίων καὶ δύο Σλαβόν. Δεξιὰ Ἑλληνιστί, ἀριστερὰ Σλαβωνιστί. Ἐκφωνήσεις, Ἀπόστολος καὶ Εὐαγγέλιον Ἑλληνιστί

1. Μεθόδιος (1891-1896).

2. Ἀνθίμος (1891-1900).

3. Τεσκερές, ὑπουργικὸν ἔγγραφο ἐπὶ μορφῆν ὑπουργικῆς ἀποφάσεως.

4. Ἀμβρόσιος, μητροπολίτης Σκοπίων (1896-1897).

καὶ Σλαβωνιστί. Ἐνεργοῦμεν ἀνοῖξαι Ἐκκλησίαν». Ταῦτα καὶ διὰ τῆς παρουσίας ἐπαναλαμβάνοντες ἐντελλόμεθα τῇ αὐτῆς Ἱερότητι ἵνα προνοήσῃ περὶ τῆς ἀκριβοῦς αὐτῶν ἐκτελέσεως καὶ ἀνατιθέμεθα εἰς τὴν προσοχὴν καὶ σύνεσιν αὐτῆς τὴν αἰσίαν τῶν πραγμάτων ἐξοικονόμησιν. Ἡ δὲ τοῦ θεοῦ χάρις κτλ.
(,αωψτ'. Δεκεμβρίου κα'.)

16

ΑΟΠ, ΠΑ, κῶδ. 1897, σ. 122, ἀρ. 2308.

Τῷ Δεβρῶν καὶ Βελισσοῦ Ἀνθίμω¹.

Ἐπὶ τοῦ Ἐπισημοῦ τῆς Δικαιοσύνης καὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν ἀπεστάλη ἔναγκος εἰς τὰ Πατριαρχεῖα Ἀυτοκρατορικὸν Φιρμάνιον ὑπὲρ ἀνεγέρσεως ἱερᾶς Ἐκκλησίας ἐν τῷ χωρίῳ Ῥοδινικᾶ² τῆς ἐπαρχίας αὐτῆς, ἐκδοθὲν τῇ ἀπ' εὐθείας πρὸς τὴν σεβαστὴν Κυβέρνησιν αἰτήσῃ τῶν ἐνδιαφερομένων. Ὅθεν πληροφοροῦντες περὶ τούτου τὴν αὐτῆς ἱερότητα, ἀξιούμεν ὅπως ποιήσῃται τὰς δεούσας παρατηρήσεις τοῖς ἀρμοδίοις διὰ τὴν παρέκκλισιν ἀπὸ τῆς νενομισμένης ἐν τῇ ἐξαίτησει τῶν τοιοῦτων ἀδειῶν τάξεως φροντίσῃ δὲ ἅμα καὶ περὶ τῆς ἀποστολῆς τῶν δικαιωμάτων τοῦ Ἐθνικοῦ Ταμείου, ἀνερχομένου εἰς γρόσια διακόσια, ὅπως ἀκολούθως ἀποσταλῇ αὐτῷ τὸ εἰρημένον Φιρμάνιον διὰ τὰ περαιτέρω. Ἡ δὲ τοῦ θεοῦ χάρις κτλ.

(,αωψζ'. Μαῖου κγ'.)

17

ΑΟΠ, ΠΑ, κῶδ. 1898, σ. 139, ἀρ. 1581.

Τῷ Δεβρῶν καὶ Βελισσοῦ Ἀνθίμω³.

Ἐλάβομεν καὶ ἀνεγνωμεν Σиноδικῶς τὰ ἀπὸ ἡ'. Μαρτίου διὰ τῆς αὐτῆς ἱερότητος γράμματα, ἐπὶ τῇ βάσει δὲ τῶν ἐν αὐτοῖς παρεχομένων πληροφοριῶν διετάξαμεν ἵνα ἐνεργηθῶσι τὰ δέοντα πρὸς ἐπίσπευσιν τῆς ἀπαντήσεως τοῦ ἀρμοδίου ἐπισημοῦ εἰς τὸ διαβιβασθὲν αὐτῷ τακρίριον περὶ ἐκδόσεως ἀδειῶν λειτουργίας τῶν γνωστῶν δέκα Σχολῶν τῆς ἐπαρχίας αὐτῆς. Τὴν τοιαύτην ἐνέργειαν ἀνακοινοῦμενοι τῇ αὐτῆς Ἱερότητι πρὸς γνῶσιν αὐτῆς, συνιστῶμεν ἅμα Σиноδικῶς ὅπως μετὰ τὰς εὐχὰς τοῦ Πάσχα μεταβῇ εἰς Δίβραν καὶ Κίρτσοβον πρὸς στήριξιν τῶν αὐτόθι Χριστιανῶν ἐν τῇ Ὀρθοδοξίᾳ. Ἀξιούντες δ' ὅπως τούτωνθεν δι' ἐκάστην ἐπόθεσιν ἢ αὐτῆς Ἱερότης γράφῃ κατὰ τὴν τάξιν ἰδιαίτερον γράμμα, καὶ μὴ ἐν ἐνὶ καὶ τῷ αὐτῷ γράμματι περιλαμβά-

1. Ἀνθίμος (1891-1900).
2. Ροδινικ ἢ Ρουδνικ, χωρίον τῆς ἐπαρχίας Βελισσοῶν.
3. Ἀνθίμος (1891-1900).

τη διάφορα θέματα ἄσχετα πολλάκις πρὸς ἄλληλα, αἰτούμεθα αὐτῇ τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ καὶ τὸ ἄπειρον ἔλεος.

(,αορη΄. Ἐπριλίον ἀ΄.)

ΑΟΠ, ΠΑ, κῶδ. 1900, σ. 273, ἀρ. 3540.

Τῶ ἐψηφισμένῳ Σκοπεῖων Φιρμιλιανῶ¹.

Ἀπαντῶντες εἰς τὰ ἀπὸ ιε΄. Ἰουνίου καὶ ἀ΄. Ἰουλίου αὐτῆς ἀδελφικὰ γράμματα πραγματευόμενα περὶ τῶν ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ αὐτῆς Ἑλληνικῶν καὶ Σερβικῶν σχολῶν, ἐντελλόμεθα τῇ αὐτῆς θεοφιλίᾳ, Συνοδικῇ διαγνώμῃ, ἵνα συμμορφομένη ἐπακριβῶς πρὸς τὴν διαβιβασθεῖσαν αὐτῇ ἐκκλησιαστικῇ Ἐγκύκλιον ὑπ΄ ἀρ. 2711. καὶ χρονολογίαν 1 Μαΐου ὑποβάλλῃ τῇ ἐπιτοπίῳ ἀρχῇ πλήρη κατάλογον πασῶν ἀνεξαιρέτως τῶν ὀρθοδόξων σχολῶν τῆς ἐπαρχίας αὐτῆς τῶν τε ἀνεκαθεν ὑφισταμένων καὶ τῶν νεωστὶ ἰδρυθεισῶν καὶ ἔχουσῶν ἀδείας λειτουργίας διαφερούσας τοῦ ἀποσταλέντος αὐτῶ τύπου, καὶ ζητήσῃ δι΄ ἐκάστην αὐτῶν νέαν κωβερνητικὴν ἀδειαν σύμφωνον πρὸς τὸν ἀποσταλέντα ὑπὸ τῶν Πατριαρχείων τύπον, ὅστις ἐγένετο, ὡς γνωστόν, ἐν συνεννοήσει μετὰ τῆς Σεβ. Ἀδοκρ. Κυβερνήσεως. Ἐφιστῶμεν δὲ τὴν προσοχὴν τῆς αὐτῆς θεοφιλίας ἐπὶ τῆς ἀνάγκης ὅπως τὰς Σερβικὰς Σχολὰς ὀνομάξῃ τοῦ λοιποῦ ἐν τοῖς πρὸς τὰς πολιτικὰς ἀρχὰς ἐγγράφοις αὐτῆς Σχολὰς Χριστιανικὰς ὀρθοδόξους, οὐχὶ δὲ Σερβικὰς, τοῦτο δ΄ ἀπλῶς πρὸς ἀποφυγὴν δυσκολιῶν καὶ παρεξηγήσεων ἐκ μέρους τῶν ἐπιτοπίων ἀρχῶν. Περὶ δὲ τῆς ἀπαιτήσεως τῆς πολιτικῆς ἀρχῆς ὅπως ἐπιθεωρήσῃ τὰ διπλώματα τῶν διδασκάλων Καλκάνδελαι καὶ Γοστιβαρίου ἢ αὐτῆς θεοφιλία ἀπαντῶσα ὀφείλει ἵνα παραπέμψῃ τὴν πολιτικὴν ἀρχὴν εἰς τὴν σχετικὴν διάταξιν τῆς ὑπὸ χρονολογίαν 23 Δεκεμβρίου οὐλ Ἀρχιεπίσκοπος 1308-22 Ἰανουαρίου 1306 | 1891³ Βελγρικῆς Ἐγκυκλίου περὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν προνομίων, καθ΄ ἣν τὰ διπλώματα τῶν διδασκάλων ἐπικυροῦνται ὑπὸ τῶν Μητροπολιτῶν, οἵτινες ἐφοδιάζουσιν αὐτοὺς κατ΄ ἑτος δι΄ ἴδιον ἐνδεικτικῶν, οἱ δὲ ἐπὶ τῆς παιδείας μόνον κατὰ τὰς εἰς τὰς Σχολὰς μεταβάσεις αὐτῶν δικαιοῦνται, ἐὰν παρατηρήσῃ διδάσκαλόν τινα μὴ ἔχοντα τοιοῦτον ἐνδεικτικόν, ἐνεργῆσαι ὅτι ἢ ἐγκύκλιος διαγορεύει. Ἐπὶ τούτοις προτρεπόμε-

1. Φιρμιλιανὸς Drazic (1897-1903).

2. Δεκεμβρίου οὐλ Ἀρχιεπίσκοπος, ὀνομασία ἀραβικοῦ μηνὸς ἀντιστοιχοῦντος πρὸς τὸν ἕκτον μῆνα σεληνιακοῦ ἔτους.

3. Τὰ ἔτη 1308 καὶ 1309 ἐγείρας ἀντιστοιχοῦν πρὸς τὰ ἔτη 1890 καὶ 1891 μ.Χ. Ἐπομένως ἐκ παραδρομῆς ἀναφέρεται τὸ 1306 ἔτος ἐγείρας (1898 μ.Χ.) ὡς ἀντιστοιχοῦν πρὸς τὸ 1891 μ.Χ. Βλ. σχετικῶς D. Lietzmann - D. Aland, Zeitrechnung der römischen Kaiserzeit, des Mittelalters und der Neuzeit für die Jahre 1-2000 nach Christus, Berlin 1956, σ. 73.

θα τὴν αὐτῆς θεοφιλίαν ὅπως ἐν παντὶ ζητήματι προνομακῆς ἢ ἄλλης σπουδαίας σημασίας μελετᾷ τὰς σχετικὰς ἐγκυκλίους καὶ ζητῆ ἐκάστοτε τὰς ὁδηγίας τῆς Ἐκκλησίας πρὸς ἀποφυγὴν πλάνης καὶ γενέσεως νέων ζητημάτων. Ἡ δὲ κτλ.

(α λ'. Αὐγούστου ιβ'.)

19

ΑΟΠ, ΠΑ, κῶδ. 1901, σ. 41, ἀρ. 753.

Τῷ ἐφηρισμένῳ Σκοπέιῳ Φιρμιλιανῷ¹.

Ἀναγνόντες συνοδικῶς τὸ ἀπὸ λα'. τοῦ παρελθόντος μηνὸς γράμμα τῆς αὐτῆς θεοφιλίας, μετ' ἄκρας λύπης ἐλάβομεν γνώσιν καὶ τοῦ νέου στυγεροῦ κακουργήματος, εἰς δ' προέβησαν καὶ πάλιν οἱ αὐτοὶ σχισματικοί, πληγώσαντες ἐν μέσῃ καὶ κεντρικωτάτῃ ὁδῷ βαρέως τὸν αἰδεσιμώτατον ἱερέα καὶ καθηγητὴν Στάνκον Ἰβανικ. Διὸ σπεύσαντες διεβιβάσαμεν τακρίριον ἡμῶν πρὸς τὴν Σεβ. Κυβέρνησιν, δι' οὗ, ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ γραμματοῦ τῆς αὐτῆς θεοφιλίας, ἀναφερόμενοι δὲ καὶ εἰς τὰ προλαβόντα περὶ παρομοίων δολοφονιῶν ἐν Μακεδονίᾳ τακρίρια ἡμῶν, ὑποδεικνύομεν τῇ Σεβ. Κυβερνήσει τὴν ἀπελπιν θέσιν, εἰς ἣν περιήλθον οἱ αὐτοὶ ὀρθόδοξοι, κινδυνεύοντες κατ' ἐκάστην στιγμὴν καὶ ἐν παντὶ τόπῳ ἐκ τοῦ δολοφονικοῦ ἐγχειριδίου τῶν ἀποτροπαίων κακούργων², καὶ αἰτούμενοι ἵνα ἡ Σεβ. Κυβέρνησις ἐν τῇ ὑπὲρ τῶν φιλησύχων ὑπερκόων πατρικῆ μερίμνῃ αὐτῆς λάβῃ τὴν προσήκουσαν πρόνοιαν πρὸς παῦσιν τοῦ ἐπιδεινωθέντος κακοῦ. Οὐδαμῶς δ' ἀμφιβάλλοντες περὶ τῆς λήψεως δραστηρίων καὶ τελεσφόρων μέτρων ἐκ μέρους τῆς Σεβ. Κυβερνήσεως κατὰ τῶν κακοποιῶν στοιχείων, ἀνακοινοῦμεθα, συνοδικῆ διαγνώμῃ, τὴν ὡς ἄνω ἐνέργειαν τῇ αὐτῆς θεοφιλίᾳ πρὸς γνώσιν αὐτῆς. Ἡ δὲ κτλ.

(,α λ'α'. Φεβρουαρίου β'.)

20

ΑΟΠ, ΠΑ, κῶδ. 1902, σ. 133, ἀρ. 1542.

Τῷ ἐφηρισμένῳ Μητροπ. Σκοπέιῳ Φιρμιλιανῷ.

Ἀεγνώσθη συνοδικῶς τὸ ἀπὸ κβ'. τοῦ παρελθόντος μηνὸς Φεβρουαρίου γράμμα τῆς θεοφιλίας αὐτῆς πραγματοποιέομενον περὶ τῆς γενομένης πρότινος χρόνου συμφωνίας μεταξὺ τῶν ἐν Κουμανόβῳ τῆς ἐπαρχίας Σκοπέιῳ Ὁρθόδοξων καὶ τῶν σχισματικῶν ὅπως οἱ πρῶτοι παραχωρήσωσιν εἰς τοὺς δευτέρους τὴν ἐκεῖ ἐκκλησίαν τῆς ὀρθοδόξου Κοινότητος ἀντὶ ποσοῦ χρημάτων δι'

1. Φιρμιλιανὸς (1897-1903).

2. Ἐννοοῦνται τὰ ἑνοπλά ὄργανα τοῦ βουλγαρικοῦ κομιτάτου.

οὐ πρόκειται ἵνα οικοδομήσωσιν ἰδίαν ἐκκλησίαν καὶ οὐ μέρος μὲν ἐπιληρώθη, τὸ δ' ἐπόλοιπον ἀποφεύγουσιν οἱ σχισματικοὶ ἵνα ἀποτίσωσι τοῖς ὀρθοδόξοις. Εἰς ἀπάντησιν δηλοῦμεν τῇ αὐτῆς θεοφιλίᾳ Σиноδικῇ διαγνώμῃ, ὅτι ἐπειδὴ τὸ Πατριαρχεῖον οὐ μόνον οὐκ ἀνεγνώρισε τὸν συμβιβασμὸν τοῦτον, ἀλλὰ καὶ ἐντόνως διεμαρτυρήθη πρὸς τὴν Σεβαστὴν Κυβέρνησιν κατὰ τοιοῦτον τρόπον λύσεως τῶν περὶ ἐκκλησιῶν καὶ Σχολῶν μεταξὺ ὀρθοδόξων καὶ σχισματικῶν διαφορῶν, εἰς οὐδὲν διάβημα δύναται ἵνα προβῆ. Κατὰ συνέπειαν, καὶ ἡ θεοφιλία αὐτῆς ὀφείλει, ὡς καὶ προηγουμένως ἐγγράφῃ αὐτῇ, ἵνα μὴ προβαίῃ ἐπὶ τοιούτων ζητημάτων εἰς ἐνεργείας μὴ οὐσας συμφέρονος πρὸς τὰς ὑπὸ τῶν Πατριαρχείων παραδεδεγμένους γενικὰς ἀρχάς. Ἐφιστῶμεν τοῖσιν ἐπὶ τῶν ἀνωτέρω τὴν προσοχὴν αὐτῆς, αἰτούμενοι αὐτῇ τὴν χάριν κτλ.

(,α'λβ'. Μαρτίου κη'.)

21

ΑΟΠ, ΠΑ, κῶδ. 1902, σ. 137, ἀρ. 2314.

Τῷ Δεβρῶν καὶ Βελισσοῦ Πολυκάρπῳ¹.

Μηδεμιᾶς εἰσέτι ληφθείσης ἀπαντήσεως πρὸς τὴν ὑπὸ ἡμερομ. ια'. παρ-ελθόντος Σεπτεμβρίου καὶ ἀρ. πρωτ. 5167 ἡμετέραν Πατριαρχικὴν ἐπιστολήν, δι' ἧς παρέρχοντο αἱ συνοδικῶς ἀναγκαῖαι κριθεῖσαι ὁδηγία καὶ συστάσεις εἰς Ἐκκλησίας ὅσον ἀφορᾷ τὴν βαθμιαίαν εἰσαγωγὴν τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης ἐν τε τοῖς δέκα καὶ τρισὶν ἄλβανικοῖς χωρίοις ὡς καὶ ἐν τῷ χωρίῳ Κιρτσόβῳ², προαγόμεθα διὰ τῆσδε τῆς ἐπαναληπτικῆς ἡμῶν ἐπιστολῆς ἐντελεσθαι τῇ αὐτῆς Ἱερότητι, ὅπως, σπεύσασα, ἀπαντήσῃ ἡμῖν ὡς τάχος περὶ τῶν ἐνεργηθέντων σχετικῶς πρὸς τὸ σπουδαῖον τοῦτο καὶ ζωτικώτατον ζήτημα πρὸς γνώσιν, διὰ τὰ περαιτέρω. Ἡ δὲ κτλ.

(,α'λβ'. Μαρτίου λ'.)

22

ΑΟΠ, ΠΑ, κῶδ. 1902, σ. 284, ἀρ. 4669.

Τῷ Σκοπεῖον Φιρμιλιανῷ³.

Ἐλήφθη καὶ ἀνεγνώσθη συνοδικῶς τὸ ὑπὸ ἡμερομηνίαν ζ' Ἰουλίου τη-λεγράφημα δι' οὗ ἡ αὐτῆς Ἱερότης ἀγγέλλουσα τὴν ὑπὸ τοῦ ὄσιωτ. ἀρχμ. κ. Εἰρηναίου ἀποτοίωσιν τῆς ἐπ' ἐκκλησίας ἀγαγώσεως τῆς ποιμαντορικῆς αὐτῆς ἐγκυκλίου, τὴν μὴ ἀναγνώρισιν αὐτῆς ὑπὸ τῆς ἐν Σκοπεῖοις Ὀρθοδόξου

1. Πολύκαρπος Θεολογίδης (1900-1907). Περὶ αὐτοῦ βλ. Ἀγγελόπουλου, Ἐποπτεία..., ἔ.ἀ., σσ. 174-175.

2. Ἐδρα τῆς ἐπαρχίας Δεβρῶν.

3. Φιρμιλιανός (1897-1903).

Ἑλληνικῆς Κοινότητος καὶ τὴν ἄρῃσιν τῶν δύο αὐτῆς Ἱερέων τοῦ μνημονεύ-
 εῖν τοῦ ἀρχιερατικοῦ αὐτῆς ὀνόματος, πληροφοροεῖ ὅτι προέβη εἰς τὴν κατὰ τῶν
 ἱερέων τούτων ἐφαρμογὴν τῆς ἐκκλησιαστικῆς ποινῆς τῆς ἀργίας. Ἐπὶ τοῖς
 γεγονόσι τούτοις θλιβομένη ἡ περὶ ἡμᾶς Ἱ. Σύνοδος ἐνέκρινεν ἵνα διαβιβάσω-
 μεν τῇ κοινότητι ταύτῃ ἡμετέραν Πατριχικὴν παρααιρετικὴν ἐπιστολήν, ἣν καὶ
 διαβιβάζομεν σήμερον τῷ ὁσῶτ. ἀρχιμανθρ. κ. Εἰρηναίῳ. Διὰ ταύτης, πρῶ-
 τον μὲν ὑποδεικνύομεν τῇ κοινότητι ὅτι ὀφείλει ἀνυπερθέτως συμμορφωθῆναι
 πρὸς τὴν συνοδικὴν πράξιν καὶ ἀπόφασιν ἀναγνωρίζουσα καὶ ὑπεικόνουσα εὐπει-
 θῶς τῷ κανονικῷ αὐτῆς Μητροπολίτῃ, τοσοῦτῳ μᾶλλον καθ' ὅσον ἡ Μήτηρ
 Ἐκκλησία προῦνόησε φιλοστόργως καὶ περὶ τῶν ἰδιαίτερον δικαιωμάτων τῆς
 Κοινότητος, ἥτις ἔσται ἀνεξάρτητος ἐν τῇ διοικήσει τῶν ἐαυτῆς πραγμάτων
 ἐκλέγουσα αὐτὴ τοὺς ἐαυτῆς ἱερεῖς καὶ διδασκάλους, ὅς μὲλλει ἀναγνωρίζειν
 ὁ Μητροπολίτης, ὃν ἀπ' ἐτέρου ἡ Κοινότης ὀφείλει ἀναγνωρίζειν καὶ σέβεσθαι
 ὡς πνευματικὸν αὐτῆς ποιμένα καὶ ἀρχηγόν. Δεύτερον δέ, ὅπως τὰ πράγματα
 ἐπανεέλθωσιν εἰς τὴν κανονικὴν τάξιν, ἐνετεϊλάμεθα ὅπως οἱ εἰς ἀργίαν τιμω-
 ρηθέντες ἱερεῖς προσερχόμενοι ἐξαυτῆσονται συγγνώμῃ ἐπὶ τῇ ἀντικανονικῇ
 αὐτῶν πολιτείᾳ ὡς μνημονεύωσιν ἐφεξῆς ἐν ταῖς ἱεροπραξίαις τοῦ ἀρχιερατι-
 κοῦ ὀνόματος. Ταῦτα τοίνυν αὐτῇ γνωρίζοντες, προτρεπόμεθα τὴν αὐτῆς Ἱε-
 ρότητα ἵνα μετριοπαθῶς καὶ πατρικῶς φερομένη ἀποδεχθῆ τὴν μετάνοιαν τῶν
 δύο ἱερέων καὶ ἄρῃ ἀπ' αὐτῶν ταυτοχρόνως τὴν ποινὴν τῆς ἀργίας, συνάμα δὲ
 φροντίσῃ ὅπως ἐν ταῖς θεῖαις λειτουργίαις ἐφαρμολῆται, μέχρι τῆς ἀνεγέρσε-
 ως καὶ ἐτέρου ναοῦ, τὸ μέχρι τοῦδε καθεστῶς, περὶ οὗ ἐπίσης γράφομεν σήμε-
 ρον τῇ ὀρθοδόξῳ Ἑλληνικῇ Κοινότητι. Καὶ ταῦτα μὲν οὕτω κατὰ Συνοδικὴν
 διαγνώμην. Ἡ δὲ κτλ.

(,α>β'. Ἰουλιου γ'.)

23

ΑΟΠ, ΠΑ, κῶδ. 1902, σ. 321, ἀρ. 5256.

Τοῖς Ἐντιμοτάτοις Δημογέρονσι τῆς Ἑλληνικῆς Ὁρθοδόξου
 Κοινότητος Σκοπίων¹.

Θλίψιν πολλὴν καὶ ἀπορίαν προῦξήνησεν ἡμῖν τὸ ἀπὸ κατ' τοῦ λήξαντος
 μῆνος γράμμα τῆς ἐντιμότητος Ὑμῶν, καταδείξαν ἡμῖν ὅτι ἡ Ὑμῶν ἐντιμότη-
 τος ἦκιστα καὶ πάλιν, παρὰ πάντα τὰ ἐπανελημμένους αὐτῇ γραφέντα, σύνοι-
 δε καὶ ἐνοεῖ τὸ ἐπιβλαβόμενον καθῆκον τοῦ σεβασμοῦ πρὸς τὰς ἀποφάσεις καὶ
 διαταγὰς τῆς Ἐκκλησίας, ἀσκέπτως φερομένη καὶ τοὺς ἄλλους συμπαρασύ-
 ρουσα εἰς στάσιν ἐπίρρογον καὶ ἐπιβλαβῆ. Τοῦτου ἐνεκα ἐφιστῶμεν ἐντόνως
 τὴν προσοχὴν ὑμῶν ἐπὶ τοιαύτης ἐπιμέμπτου πολιτείας ὑμῶν, θεωροῦντες ὅ-

1. Ἡ ἑλληνικὴ κοινότης Σκοπίων.

μᾶς προσωπικῶς ὑπευθύνους διὰ τὸν παρατεινόμενον ἀσκέπτως καὶ ἀσκόπως σάλον, καθ' ὅσον μάλιστα, καθ' ὃς ἔχομεν πληροφορίας, τὰ γραφόμενα ὑφ' ὑμῶν καὶ αἱ ἐνέργειαι ὑμῶν οὐκ ἀπορρέουσιν ἐκ τῆς συνειδήσεως τῆς ὅλης κοινότητος, μὴ λαμβανούσης γνώσιν τῶν ἡμετέρων ἐπιστολῶν, ὡς μὴ ἀναγνωσκομένων ἐν γενικῇ συνελύσει. Ταῦτα συνοδικῶς πρὸς τὸ εἰρημένον γράμμα Ὑμῶν ἀποκρινόμενοι, παρακελεύομεθα ὑμῖν πατρικῶς καὶ ἐντελλόμεθα ἐκκλησιαστικῶς ἵνα συμμορφωθῆτε πιστῶς καὶ ἀποκριματίστως πρὸς τὰς διακοινοθείας ὑμῖν προηγουμένως σχετικὰς ἀποφάσεις τῆς ἐκκλησίας, προσηκόντως ἐξασφαλίσασθε τὰ ἀληθῆ συμβαίοντα τῆς κοινότητος ὑμῶν καὶ μεριμνῶσας περὶ ὑμῶν. Ἡ δὲ κτλ.

(α' & β'. Ἀγούστου γ'.)

24

ΑΟΠ, ΠΑ, κῶδ. 1902, σ. 322, ἀρ. 5256.

Τῷ Ἀρχιμανδρίτῃ Εἰρηναίῳ. εἰς Σκόπεια.

Ἐπειδὴ ἡ ὁσιότης αὐτῆς καὶ μετὰ τὰς τελευταίας νοθεσίας καὶ προτροπὰς ἀπετόλμησε συνεχίσει τὴν ἀντιπειθαρχικὴν αὐτῆς πρὸς τὴν νόμιμον αὐτῆς ἐκκλησιαστικὴν ἀρχὴν στάσιν καὶ πολιτείαν, ἀποφασισθείσης διὰ τοῦτο συνοδικῶς τῆς ὀριστικῆς αὐτῆς ἐκείθεν ἀνακλήσεως, ἐντελλόμεθα αὐτῷ ὅπως ἄμα τῇ παραλαβῇ τῆς παρούσης Πατριαρχικῆς ἡμῶν ἐπιστολῆς ἀναχωρήσῃ ἀμέσως ἐκείθεν εἰς βασιλεύουσαν καὶ ἐμφανισθῇ ἡμῖν. Ἡ δὲ κτλ.

(α' & β'. Ἀγούστου γ'.)

25

ΑΟΠ, ΠΑ, κῶδ. 1902, σ. 322, ἀρ. 5256.

Τῷ Σκοπεῖων Φιρμιλιανῷ¹.

Μετὰ λύτης ἀναγνόντες τὰ ἀνακοινωθέντα ἡμῖν διὰ τοῦ ἀπὸ κστ'. Ἰουλίου γράμματος αὐτῆς, δηλοῦμεν αὐτῇ εἰς ἀπάντησιν ὅτι τὸν ἀρχιμανδρίτην Εἰρηναῖον, διὰ τὴν ἀντιπειθαρχικὴν καὶ παρήκοον αὐτοῦ πολιτείαν, ἀνεκαλέσαμεν ἤδη, συνοδικῆ ἀποφάσει, ἐκείθεν, καὶ δι' ἐπιστολῆς ἡμῶν, ἀποστελλομένης συγχρόνως τῇ παρούσῃ, ἐντελλόμεθα αὐτῇ ἵνα ἀναχωρήσῃ ἀμέσως ἐκείθεν καὶ ἔλθῃ ἐνταῦθα. Πρὸς τούτοις γράφομεν σήμερον καὶ τῇ δημογεροντίᾳ τῆς ἐλληνικῆς κοινότητος ἐντελλόμενοι ἵνα συμμορφωθῇ ἀποκριματίστως πρὸς τὰς διακοινοθείας αὐτῇ προηγουμένως ἀποφάσεις τῆς Ἐκκλησίας, παρακελεύομενοι δὲ καὶ τῇ αὐτῆς Ἱερότητι ἵνα καὶ αὐτῇ συντελέσῃ δι' ἐπιεικοῦς πολιτείας εἰς τὴν ἄρσιν τῶν παρεξηγήσεων καὶ τὴν ἀποκατάστασιν τῆς γαλή-

1. Φιρμιλιανός (1897-1903).

νης καὶ συμπνοίας, ὡς πρὸς τὸν ἕτερον τῶν ὑπ' ἀργίαν ἱερέων ἐντελλόμεθα αὐτῇ ἵνα μετακαλουμένη αὐτὸν ἐν ἐπεικειᾷ καὶ ἀγάπῃ καὶ ἐπιτρέψῃ αὐτῷ ἱεροπρακεῖν, πρὸς πρόληψιν ἐνδεχομένων ἀπενεκταίων. Ἡ δὲ κτλ.

(,α λβ'. Αὐγούστου γ'.)

26

ΑΟΠ, ΠΑ, κῶδ. 1902, σ. 25, ἀρ. 7310.

Τῷ Σκοπείων Φιρμιλιανῷ¹.

(Ἔομοία τοῖς ἐντιμοτ. Δημογέρονσι τῆς ἐν Σκοπείοις ἑλλην. ὀρθοδ. Κοινότητος)

Ἡ περὶ ἡμᾶς Ἱερὰ Σύνοδος λαβοῦσα ὑπ' ὄψιν τὴν ἀνάγκην ὅπως ὑθυμισθῶσι κάλλιον τὰ τῆς ἐν Σκοπείοις Ἑλληνικῆς ὀρθοδ. Κοινότητος ἐνέκρινε τὴν ἀποστολὴν πατριαρχικοῦ ἐξάρχου ἐντολὴν ἔχοντος ἵνα ἐξετάσῃ ταῦτα ἐπισταμένως, εἶτα δὲ προβῇ εἰς τὴν ἐκλογὴν νέας Δημογεροντίας καὶ Ἐφοροεπιτροπῆς καὶ συνάμα ἐρευνήσῃ μεθ' ἁρμοδίων προσώπων καὶ καθορίσῃ τὸ κατάλληλον γήπεδον πρὸς οἰκοδομὴν νέας ἐκκλησίας κατὰ τὰ προσυμπεφωνημένα, μεθ' ὃ γενήσεται καὶ ἡ ἔκδοσις τοῦ σχετικοῦ Σιγιλλιώδους Γράμματος. Ὅθεν ἐντελλόμεθα τῇ αὐτῆς Ἱερότητι ὅπως δεξιουμένη προσηκόντως τὸν ἐπὶ τοῦτω διορισθέντα Συνοδικῶς καὶ ἐρχόμενον αὐτόσε πατριαρχ. Ἐξάρχον Ἱερολογιώτατον Διάκονον κτθ' Ἱερόθεον Ἀνθουλίδην γραμματέα τῆς καθ' ἡμᾶς Μεγάλης Πρωτοσυγκελλίας παράσχῃ αὐτῷ τὴν πρόθυμον αὐτῆς ὑποστήριξιν καὶ πᾶσαν εὐκολίαν πρὸς αἰσίαν ἐκπλήρωσιν τῆς ἀνατεθείσης αὐτῷ ἐντολῆς. Ἡ δὲ κτλ.

(,α λβ'. Ὀκτωβρίου ιστ'.)

27

ΑΟΠ, ΠΑ, κῶδ. 1902, σ. 42, ἀρ. 7325.

Τῷ Σκοπείων Φιρμιλιανῷ.

Διεξεληθόντες συνοδικῶς τὰ ἀπὸ κα' Αὐγούστου καὶ ιε'. τοῦ ἤδη ἐκπνεύσαντος Ὀκτωβρίου δύο ἀδελφικά αὐτῆς γράμματα, εὐαρέστως εἶδομεν ὃν περιδεύουσα καταβάλλει ἀρχιεροπρεπῆ ζῆλον πρὸς πλήρωσιν διαφόρων ἐκπαιδευτικῶν τε καὶ ἄλλων ἀναγκῶν τῶν Χριστιανῶν αὐτῆς καὶ δὴ καὶ πρὸς μόρφωσιν κλήρου ἱκανοῦ, οὗτινος τὴν παντελεῆ ἔλλειψιν παρετήρησεν, ἀποκοινοῦμενοι δὲ εἰς ὅσα ἐφεξῆς σημειοῖ καὶ ἐξαιτεῖται παρὰ τῆς Ἐκκλησίας ἐκδηλοῦμεν τῇ αὐτῆς Ἱερότητι περὶ μὲν τῆς ἀποστολῆς καταλλήλου ἱερέως ὡς προϋσταμένου τῆς ἐν Σκοπείοις ὀρθοδόξου ἑλλην. Κοινότητος ὅτι ἀποσταλήσεται τοιοῦτος ἅμα τῇ ἐκείθεν ἐπαπόδῳ τοῦ ἐξαρχικῶς ἀποσταλέντος πρὸς διευθέ-

1. Φιρμιλιανὸς (1897-1903).

τησω τῶν τῆς Κοινότητος ἐκείνης πραγμάτων Ἱεροδιακόνου Ἱεροθέου, περὶ δὲ τῆς διατάξεως τῶν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ἱερῶν ἀκολουθιῶν ὅτι κρίνεται καλὸν καὶ ἐπάναγκες ἵνα κατὰ τὸ παρὸν μένη ἢ ὑπάρχουσα ἤδη τάξις μέχρις ὀριστικῆς τακτοποιήσεως τῶν κακῶς καὶ ἀνωμάλως ἐχόντων παρὰ τῇ εἰρημένῃ Κοινότητι.

(,α > β'. Νοεμβρίου α'.)

28

ΑΟΠ, ΠΑ, κῶδ. 1902, σσ. 59-60, ἀρ. 8132.

Τῷ Σκοπεῖον Φιρμιλιανῶ¹.

Τῆς ὀρθοδόξου Ἑλληνικῆς Κοινότητος Σκοπεῖον ὑποβαλλούσης ἡμῖν διὰ τοῦ αὐτόθι διατρίβοντος ἡμετέρου Ἐξάρχου ὅτι ἡ ἱερὰ Μητρόπολις αὐτῆς ἐκδίδωσιν ἀπὸ τινος ἐν Σερβικῇ γλώσσῃ τὰς ἀδείας γάμων καὶ διὰ τὰ μέλη ἔτι τῆς κοινότητος ταύτης, προαγόμεθα διὰ τῆς παρουσίας Πατριαρχικῆς ἡμῶν ἐπιστολῆς, συνοδικῆ διαγνώμῃ, δηλώσαι τῇ αὐτῆς Ἱερότητι ὅτι αἱ τοιαῦται ἀδειαὶ προκειμένοι περὶ μελῶν τῆς ἐν Σκοπεῖοις ὀρθοδόξου Ἑλληνικῆς Κοινότητος δέον ἵνα ἐκδίδονται ἑλληνιστὶ ὑπὸ τῆς ἱερᾶς Μητροπόλεως καὶ ἄνευ τοῦ ἐπιθέτου μεταβολῆς. Πρὸς τοῦτοις ἀνακοινοῦμεθα ὅτι ἐνεκρίθη συνοδικῶς ἵνα ἐν τοῖς δικαστηρίοις τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως, τῷ τε πνευματικῷ καὶ τῷ Μικτῷ ἐκκλησιαστικῷ, προεδρεύωσι καὶ μέλη ἐκ τῆς διαληφθείσης ἑλληνικῆς Κοινότητος, ἥτοι ἐν μὲν τῷ πνευματικῷ ὁ ἐκάστοτε ἱερατικῶς προϊστάμενος τῆς κοινότητος ταύτης, ἐν δὲ τῷ Μικτῷ ὅτε ἱερατικῶς προϊστάμενος οὗτος καὶ εἰς ἔτι ἐκ τῶν δημογερόντων τῆς αὐτῆς ἑλληνικῆς κοινότητος. Περὶ δὲ τῆς εὐχῆς τῆς αὐτῆς Ἱερότητος, ἦν, καθ' ἃ γράφει ἡμῖν ὁ αὐτόθι ἡμέτερος ἔξαρχος, ἐξέφρασεν ἐν σχέσει πρὸς τὴν διεύθυνσιν καὶ διαχείρισιν τῶν προσόδων τοῦ ὑπάρχοντος ναοῦ, δηλοῦμεν τῇ αὐτῆς Ἱερότητι ὅτι πρὸς ἀποφυγὴν πάσης παρεξηγήσεως δέον ἵνα τηρηθῇ ἐν πάσι τὸ νῦν προσωρινὸν καθεστὼς οἷον ὑφίσταται ἄνευ τινὸς μεταβολῆς ἐν οἴφθῃποτε σημείῳ, μέχρι τῆς ἀποπερατώσεως τοῦ νέου ἰδιαιτέρου ναοῦ τῆς ἑλληνικῆς Κοινότητος. Ἐν τέλει συνιστῶντες τῇ αὐτῆς Ἱερότητι ἵνα φροντίσῃ περὶ ἀποτίσεως ἀρμοδίας τῶν ὀφειλομένων τῷ κ. Θωμᾷ Σταυρίδῃ κατὰ τὸ δίκαιον, αἰτούμεθα κτλ.

(,α > β'. Νοεμβρ. κ'.)

29

ΑΟΠ, ΠΑ, κῶδ. 1902, σσ. 153-156, ἀρ. 1207.

Πατριαρχικὸν καὶ Συνοδικὸν Σιγίλλωδες Γράμμα καθορίζον καὶ ἐμπειδοῦν τὴν τάξιν τῆς ἐν Σκοπεῖοις Ὀρθοδόξου ἑλληνικῆς Κοινότητος ὡς ἐνορίας καὶ

1. Φιρμιλιανὸς (1897-1903).

Κοινότητος αὐτοτελοῦς καὶ αὐτοδιοικήτου (ἀνήκει εἰς τὸν μῆνα Δεκεμβρίου).

Πάντα μὲν τὰ ἐν ἀνθρώποις πραττόμενα νόμῳ τινὶ κατ' ἀνάγκην ὑπέκουσι καὶ τάξει κατὰ κανόνα ὀρθοῦνται καὶ ἁρμονία συνεκτικῆ διακρατούμενα στερεοῦνται, ὡς ἔστιν ἰδεῖν καὶ ἐν τῇ καθολικῇ ἁρμονίᾳ, ἣν ὁ τὰ σύμπαντα θεμελιώσας ὑπεράγαθος Δημιουργὸς ὄριον αὐτοῖς ἔθετο ἐρρόθμον τε κινήσεως καὶ σκοπίμῳ ἐνεργείας, ἐν ταῖς ἀνεξερευνήτοις βουλαῖς τῆς προνοίας Αὐτοῦ. Εἰ δὲ ταῦτα οὕτως ἔχει ἐπὶ τῶν ἐν γένει, πολλῶ μᾶλλον ἀναγκαῖον νόμῳ καὶ τάξει στοιχεῖν ἐν τοῖς πνευματικοῖς καὶ τοῖς ἔργοις τῆς εὐσεβείας, ἀφ' ὧν καὶ δι' ὧν ἡ ἐν Χριστῷ ἐπιδιώκεται ἠθικὴ τοῦ ἀνθρώπου τελειότης ἐν τῷ παρόντι βίῳ, παρασκευάζεται δὲ τὰ πρὸς ψυχικὴν σωτηρίαν εἰς ἀπόλαυσιν τῆς ἐπιγγεμένης ἐν τῷ πανυπερτελείῳ θεῷ μακαριότητος. Οὕτω δὲ πᾶσα κοινονία Χριστιανῶν θεμέλιον ἔχουσα τὸν κείμενον, ὃς ἐστὶν Ἰησοῦς ὁ Χριστός, καὶ νόμον ἐναντὶς τὸν Νόμον τοῦ Κυρίου, καὶ τάξιν τὴν ἐκ πατέρων παραδεδομένην «διώκουσά τε, κατὰ τὸν θεῖον Ἀπόστολον, πίστιν, ἀγάπην, εἰρήνην μετὰ τῶν ἐπικαλουμένων τὸν Κύριον ἐκ καθαρᾶς καρδίας», ἐδοδοῦται εἰς ὁδὸν εὐθείαν, περιρσεῖται καρποφορίας ἔργων ἀγαθῶν ἐαυτῇ προασφαλίζουσα. Τοιούτου ἐνθέου ζηλοῦ καὶ φιλονόμου τάξεως μαρτύρια ἐνδεικνύμενοι οἱ τὴν ἐν τῇ πόλει Σκοπίῶν Ἑλληνικὴν Ὀρθόδοξον Κοινότητα συγκροτοῦντες εὐσεβεῖς καὶ φιλότιμοι Χριστιανοί, τὰ τοῦ πνευματικοῦ δὲ βίου πάσης γενηρᾶς φροντίδος ὑπέριτερα ἰδιαζούσης μερίμνης ἀξία λογιζόμενοι, ὥστε γινώσκων ἕκαστον εἰδικώτερον τὰ ὄρια τῶν ἑαυτοῦ καὶ τῶν τῆς ὅλης Κοινότητος καθηκόντων τε καὶ δικαιῶν, καὶ μὴ εἶναι ἐν ἑαυτοῖς ἢ πρὸς τοὺς συνοίκους διχαστασίας καὶ ἔριδος, κατὰ τὸν αὐτὸν Ἀπόστολον λέγοντα «ὁ δὲ καρπὸς τοῦ πνεύματός ἐστιν ἀγάπη, χαρὰ, εἰρήνη, μακροθυμία, χρηστότης, ἀγαθοσύνη, πίστις, πραότης, ἐγκράτεια», καὶ παραγγέλλοντα «εἰ ζῶμεν πνεύματι, πνεύματι καὶ στοιχοῦμεν. μὴ γενώμεθα κενόδοξοι, ἀλλήλους προκαλοῦμενοι, ἀλλήλοις φθονοῦντες», ἠτήσαντο, γνώμη ἀγαθῆ καὶ εὐσεβόφρονι. καθορισθῆναι καὶ παρωθῆναι ἐκκλησιαστικῶς τὰ τῆς ἑαυτῶν ἐνορίας καὶ κοινότητος. Καὶ δὴ, προσηκόντως καὶ ἁρμοδίως τῇ ἁγίᾳ Μητρὶ τῇ Μεγάλῃ τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίᾳ, ἀνερχθέντες, πρώτην μὴν ἀνάγκην ὑπέδειξαν τὴν ἀνέγερσιν εὐαγοῦς Οἴκου τοῦ Θεοῦ, ὡς ἰδίου κτήματος καὶ κέντρον τῆς ἑαυτῶν Κοινότητος ἐπὶ τῷ τὰς δεήσεις καὶ τὰς ἀγιστείας ἐν τῇ πατρίῳ γλώσσῃ τελεῖν διὰ τοῦ ἐν αὐτῷ διακονήσαντος ἱεροῦ πρεσβυτερίου καὶ ἀγιάζεται τῇ ἀπὸ τῶν θείων Μυστηρίων σωτηρίῳ χάριτι. Εἶτε δέ, εἰς πραγμάτωσιν τοῦ ὁσίου ἔργου, τὴν εὐλογίαν καὶ ἀρωγὴν τῆς Μητρὸς Ἐκκλησίας ταπειναῖς ἱκετηρίαις ἠτήσαντο ἐπὶ τῷ συμπαγῇ, ἐδραῖαν καὶ πάσης ἐπιρρείας ἀπηλλαγμένην καταστήσαι τὴν εὐσεβῆ αὐτῶν παροικίαν, διὸ καὶ τυχεῖν προσεδέοντο ἐγκρίσεως μὲν ἰδίου Κανονισμοῦ ἐν κοινῇ συνελεύσει καὶ ὁμοθύμῳ βουλῇ τῶν τῆς Κοινότητος μελῶν ἐκπονηθέντος, ἐμπειδώσει δὲ τοῦ αὐτοτελοῦς τῆς ἐσωτερικῆς διοικήσεως τῶν ἐνοριακῶν καὶ κοινοτι-

κῶν πραγμάτων, ἐντὸς τῶν κανονικῶν ὄρων καὶ διατάξεων, διὰ Πατριαρχικοῦ καὶ Συνοδικοῦ Σιγιλλιώδους ἐν μεμβράναις ἐπικρατικοῦ Γράμματος. — Ἐπι τοῦτων τοίνυν διασκεψάμενοι μετὰ τῆς περὶ ἡμᾶς ἱερᾶς Συνόδου, πρόσφορον δ' ἅμα ἠρησάμενοι ἵνα καὶ δι' εἰδικοῦ ἐξάρχου, ἐπιτοπίως τὰ πράγματα ἐξετάζοντες, ταῦτα πληρέστερον ἐξακριβώσωμεν, εἶτα δέ, τὰς ὑποβληθείσας ἡμῖν ἐκθέσεις ὑπ' ὄψει λαβόντες καὶ τὸ τοῦ Κανονισμοῦ Σχέδιον μελετήσαντες τε καὶ ἀναθεωρήσαντες, τὰς αἰτήσεις τῶν ἐν Σκοπεῖοις διαληφθέντων εὐσεβῶν Χριστιανῶν ὡς ἀσφαλιζούσας τὴν θεραπείαν τῶν πνευματικῶν αὐτῶν ἀναγκῶν, τὴν εἰρήνην δὲ καὶ ἡσυχίαν τῆς πόλεως καὶ τὴν πρὸς ἀλλήλους Χριστιανικὴν ἀγάπην καὶ κοινωνικὴν ἁρμονίαν τῶν πολιτῶν ἐγγνωμένης, ἐνεκρίναμεν καὶ ἀπεδεξάμεθα, κατὰ τοὺς Συνοδικῆς διαγνώμῃ ψηφισθέντας καὶ ἕδε ἀναγραφομένους ὄρους δι' ὧν αἱ τε παρασταθεῖσαι ἀνάγκαι, ἰδιαζούσῃ στοργῇ καὶ μητρικῇ προνοίᾳ τῆς Ἐκκλησίας ἐπαρκεῖ μέτρον θεραπεύονται καὶ ἡ κανονικὴ Ἐκκλησιαστικὴ τάξις φυλάττεται ἀμετάρρεπτος. — α'). Ἡ ἐν τῇ πόλει Σκοπεῖων Ἑλληνικὴ Ὀρθόδοξος Κοινότης διατελοῦσα κανονικῶς ἐνορία τῆς ἱερᾶς Μητροπόλεως Σκοπεῖων, καταρτίζεται ὡς κοινότης αὐτοτελῆς καὶ αὐτοδιοίκητος ἐν τοῖς ἐαυτῆς πράγμασιν, ἔχουσα ἐκκλησιαστικῶς τὸ δίκαιον τοῦ διοργανοῦν καὶ διεθύνειν τὰ κατ' αὐτῆς διὰ τῶν νομίμων ὑπ' αὐτῆς ἐκλεγομένων σωματείων ἥτοι Δημογεροντίας, Ἐκκλησιαστικῆς Ἐπιτροπῆς καὶ Ἐφορίας τῶν Σχολῶν, ἔτι δὲ καὶ διὰ τῶν ἐν ὤρισμέναις περιπτώσεσι συγκαλουμένων γενικῶν Συνελεύσεων, καθάπερ αὕτη βούλεται καὶ ἐαυτῇ συμφέρον λογίζεται συνωδὰ τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς θεσμίσις καὶ τοῖς ἱεροῖς Κανόσι τῆς ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ περὶ ἐνοριακῶν δικαίων. — β'). Ὡς ἐνοριακὴ Κοινότης αὐτοτελῆς καὶ αὐτοδιοίκητος κέκτηται ἴδιον αὐτῆς ἱερὸν ναὸν ὁσονούτου οἰκοδομηθέντος ἐν τύπῳ ἐνοριακῷ, τιμώμενον δὲ ἐπ' ὀνόματι τοῦ Ἁγίου μεγαλομάρτυρος Μηνᾶ τοῦ Θανατουργοῦ, ἔτι δὲ σχολεῖα ἀρρένων τε καὶ θηλέων ἰδιόκτητον αὐτῆς ἀποτελοῦντα περιουσίαν ἐλευθέραν, ἀδούλωτον καὶ ἀνεπηρέαστον εἰς τὸ διηκεῖς, μὴ δυναμένην ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ ἐκκλησιαστικῷ, ἐνοριακῷ, πολιτικῷ καὶ ἐθνολογικῷ ἀλλοιωθῆναι τὸ παράπαν, οὐδ' εἰς προστασίαν ἀφορᾶν ἄλλην, εἰμὴ τὴν κανονικὴν, τὴν διὰ τῆς ἱερᾶς Μητροπόλεως Σκοπεῖων παρὰ τῆς καθ' ἡμᾶς Μεγάλῃς τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας προσηκόντως καὶ νομίμως αἰτουμένην. — γ'). Ἡ Κοινότης φροντίζει ἐξευρεῖν ἐκάστοτε τὸν ἱερατικῶς αὐτῆς προϊστάμενον, κληρικὸν εὐπαιδευτον καὶ ἱεροπρεπεῖ, συνετὸν μὲν τὸν νοῦν, ἄμμεπτον δὲ τὸν βίον, ἐπίσης δὲ καὶ τὸς βοηθοὺς αὐτῷ ἱερεῖς καὶ διάκονον, προσκαλοῦσα τούτους οἰκοθεν διὰ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ ἱεροῦ ναοῦ τοῦ Ἁγίου Μηνᾶ, εἴτε καὶ ἐν ἀνάγκῃ ἐξαιτουμένη τὴν ἀποστολὴν καταλλήλων προσώπων παρὰ τῆς Μεγάλῃς τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας. Ὅμοίως δὲ καὶ ἡ Ἐφορία τῶν Σχολείων προσκαλεῖ τοὺς καταλλήλους διδασκάλους, ἀνδρας εὐσεβεῖς καὶ ἐντίμους θεοσεβῶς καὶ φιλογενῶς

διαπαιδαγωγούντας τὴν τῶν ἀρρένων καὶ θηλέων νεότητα τῆς Κοινότητος. — δ') Ἡ Κοινότης μετὰ τὴν ἐκλογὴν καὶ πρόσκλησιν τῶν ἱερέων καὶ διδασκάλων αὐτῆς συνίστησι τούτους περὶ τῆς ἐνάρξεως τῶν καθηκόντων αὐτῶν τῷ ἱεροτάτῳ Μητροπολίτῃ Σκοπείων παρ' οὗ οἱ μὲν πρῶτοι λαμβάνουσι τὴν εὐλογία ἀποστοῦ καὶ τὴν κανονικὴν ἀδειαν τοῦ ἱεροπράττειν ἐν τῇ ἔδρᾳ τῆς ἱερᾶς Μητροπόλεως, οἱ δὲ διδάσκαλοι σὺν τῇ ἀρχιερατικῇ εὐλογίᾳ καὶ τῷ ἐνδεικτικῷ ἀδείας πρὸς διδασκαλίαν, κατὰ τὴν ἐπιζομένην ἀπαραίτητην τάξιν τὴν ἐκκλησιαστικῶς καθιερωμένην. — ε'.) Ὁ ἱερατικῶς προϊστάμενος μετὰ τῶν βοηθῶν αὐτοῦ ἱερέων ὀφείλουσιν ἀνεκδιόστως κανονικὴν ὑποταγὴν τῷ κανονικῷ Μητροπολίτῃ καὶ πνευματικῷ ποιμένι τῆς Ἐπαρχίας Σκοπείων, μνημονεύειν τε ἐν πάσαις ταῖς ἱεροτελεστίαις τοῦ κανονικοῦ αὐτοῦ ὀνόματος. Ὁ δὲ ἱερώτατος Μητροπολίτης Σκοπίων καθῆκον ἐπίσης ἔχει ποιμαντορικὴν ἀποδέχασθαι τὴν τῶν ἱερέων τῆς ὀρθοδόξου Ἑλληνικῆς Κοινότητος ἐγκατάστασιν ἄνευ ἀντιρρήσεως, πλὴν ἐξαιρετικῶν περιπτώσεων ἀναγομένων εἰς τὰ ἥθη, τὴν εὐσέβειαν καὶ τὴν σὺν ἀφρονα καὶ κοσμίαν βιοτήν, ὅτι, τῆς πνευματικῆς καὶ ποιμαντικῆς συμβουλῆς μὴ ἰσχυροῦσης τυχόν, τὰ περὶ τούτου ἀναφέροντα ἀπαραιτήτως τῇ καθ' ἡμᾶς Μεγάλῃ τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίᾳ, ἣ ἀπόκειται ἢ κατὰ τὸ προσήκον ἐνέργεια. — στ'.) Αἱ δικαστικαὶ καὶ ἐπαρχιακαὶ ὑποθέσεις θεωροῦνται καὶ δικάζονται ἐν τῷ πνευματικῷ Δικαστηρίῳ, καὶ τῷ Μικτῷ Ἐκκλησιαστικῷ Συμβουλίῳ τῆς ἱερᾶς Μητροπόλεως. Καὶ τοῦ μὲν πνευματικοῦ Δικαστηρίου μέλος διαρκῶς διατελεῖ ὁ ἱερατικῶς προϊστάμενος τῆς Ἑλληνικῆς Ὀρθοδόξου Κοινότητος Σκοπείων, τοῦ δὲ Μικτοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Συμβουλίου ὁ αὐτὸς προϊστάμενος, μεθ' ἑνὸς τῶν Δημογερόντων τῆς Κοινότητος, ἀρμοδίως διοριζομένον ὑπ' αὐτῆς. — ζ'.) Πρὸς συντήρησιν τοῦ ἱεροῦ Ναοῦ τοῦ Ἁγίου Μεγαλομάρτυρος Μηνᾶ καὶ τῶν Σχολείων αὐτῆς ἢ ὀρθόδοξος Ἑλληνικὴ Κοινότης Σκοπείων κέκτηται τὰς ἐπομένας προσόδους ἀποκλειστικῶς ἐπὶ τῷ σκοπῷ τούτῳ καθωρισμένας, ἧτοι Ἴον χορηγίαν ἐτησίαν δισχιλίων φραγκῶν προερχομένην ἐξ ἐπιδόματος εὐσεβῶν δωρητῶν καὶ διαβιβαζομένην τῇ κοινότητι ὑπὸ τῆς καθ' ἡμᾶς Μεγάλῃ τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας ἅμα τῇ εἰσπράξει αὐτῆς. — Ζον τὴν πρόσδοτον τοῦ παγκαρίου τοῦ ἱεροῦ τούτου Ναοῦ. — Ζον τὰ ἐνοίκια τῶν κτημάτων ἅτινα, ἀνήκοντα μέχρι τοῦδε εἰς τὸν ἐν Σκοπείοις ἱερόν ναόν τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ ἐξ ἀφιερωμάτων μελῶν τῆς Ἑλληνικῆς Ὀρθοδόξου Κοινότητος καὶ ἀπ' αὐτοῦ νῦν ἀποσπώμενα, κοινῇ ὁμολογίᾳ καὶ συναίνεσει, ἀποτελοῦσι τὸν-τεῦθεν ἰδιοκτησίαν ἀναφαίρετον τοῦ νέου ἱεροῦ Ναοῦ τοῦ Ἁγίου Μηνᾶ. — 4ον τὰς τακτικάς καὶ ἐκτάκτους συνδρομὰς καὶ προσφορὰς τῶν ἐνοριτῶν, καὶ 5ον Κληροδότῃμα, ἀφιερώματα καὶ ἐλέη παρ' εὐσεβῶν τῷ ναῷ προσφερόμενα. — η'.) Τὰ καθέκαστα τῆς διοικήσεως τῶν τῆς Κοινότητος καθορίζονται ἐν τῷ ὑπ' αὐτῆς ὑποβληθέντι Κανονισμῷ, δες ἐγκριθεὶς Συνοδικῶς, περιέχων δὲ τὰ χρειώδη ἐν ἄρθροις ἐπὶ καὶ τεσσαράκοντα ὑπ' ἀριθμ. πρωτ. . . . . . καὶ χρο-

νολογίαν. . . . . περιεβλήθη διὰ τῆς Πατριαρχικῆς βεβαιώσεως, ἥτις ἐπαναληφθήσεται καὶ ἐν τῷ μέλλοντι παρισταμένης τυχὸν ἀνάγκης ἀναθεωρήσεως ἢ συμπληρώσεως αὐτοῦ. — θ'.) Αἱ ἐν τῷ παρόντι ἡμετέρῳ Σιγίλλιδεῖ Γράμματι καὶ ἐν τῷ Κανονισμῷ διατυπούμεναι διατάξεις τίθενται εἰς ἄμεσον ἐφαρμογήν, πλὴν τῶν εἰδικώτερον ἐφαπτομένων τῶν τοῦ νέου Ναοῦ πραγμάτων, αἵτινες ἐφαρμοσθήσονται ἅμα τῇ ἀποπερατώσει τῆς οἰκοδομῆς καὶ τοῖς ἐγκαινίοις αὐτοῦ. — Ταῦτα τοίνυν Συνοδικῶς δεδογμένα, ἡ Μετριότης ἡμῶν μετὰ τῶν περὶ ἡμᾶς ἱερωτάτων ἀρχιερέων καὶ ὑπερτίμων τῶν ἐν Ἀγίῳ Πνεύματι ἀγαπητῶν ἡμῖν ἀδελφῶν καὶ συλλειτουργῶν, ἀποφανόμεθα ἔχειν τὸ κῆρος καὶ τὴν ἰσχὴν ἀπαράρτερον εἰς αἰῶνα τὸν ἅπαντα ὡς ἐπὶ τῶν ἱερῶν κανόνων καὶ θεσμῶν ἐρεισμένα εἰς τοὺς ἀρχαίους τεθειμένους τόπους περιφρουροῦνται καὶ διασώζονται, πᾶσαν δὲ φυλετικὴν καὶ ἔθνολογικὴν ἀντιλογίαν ἀντικειμένην τῇ ἀγίᾳ καὶ ἀμομήτῳ ἡμῶν πίστει ἀποσοβοῦντα, ἀποκαθιστῶντα δὲ τὴν μεταξὺ πνευματικῶν τέκνων μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς ἀγίας Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ τηρήτεον ἀείποτε φιλάδελφον κατὰ θεὸν γνώμην καὶ ὁμόνοιαν. Εἰ δε τίς ποτε τῶν ἐν τῇ Κοινοῦτη ταύτῃ ἢ τῶν ἐκτὸς αὐτῆς ἱερωμένων ἢ λαϊκῆς γνώμης δηλονότι ἢ φρονήματι ὑπεροπτικῶς τολμήσει κρυφίως ἢ φανερώς, ἀμέσως ἢ ἐμέσως, λόγους ἢ τρόπους παραχρῆν ἢ ἀνωμαλίαν καὶ σύγχυσιν ἐμποιῆσαι τῇ οὕτω κεκρωμένη ταύτῃ τάξει ἐπὶ ἀνατροπῇ αὐτῆς καὶ βλάβῃ τῆς ἐν Σκοπεῖοις ὀρθοδόξου Ἑλληνικῆς Κοινοῦτητος, τῶν τε δικαίων καὶ τῶν ἀνηκόντων αὐτῷ εὐαγῶν ἰδρυμάτων καὶ κτημάτων, τοῦτον κρινεῖ ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως ὁ δίκαιος κριτὴς θεός, τὸν δὲ τυχὸν ἀδικούμενον, πάση σπουδῇ καὶ προθυμίᾳ ἡ Μεγάλη τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία προστατεύσει ἐννόμως τὰ δίκαια αὐτοῦ προασπίζουσα. Ὅθεν εἰς ἔνδειξιν καὶ διηρηκῆ τὴν ἀσφάλειαν ἐγένετο καὶ τὸ παρὸν ἡμέτερον Πατριαρχικὸν καὶ Συνοδικὸν Σιγίλλιδες ἐν μεμβράναις Γράμμα, καταστρωθὲν κὰν τῷ Ἱερῷ Κώδικι τῆς καθ' ἡμᾶς τοῦ Χριστοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας, ἀντίγραφον δ' αὐτῆς, δεόντως κεκρωμένον ἀπεστάλη διὰ τοῦ Ἱερωτάτου Μητροπολίτου Σκοπεῖων κῆρ Φιρμιλιανοῦτῆ ἐν Σκοπεῖοις ὀρθοδόξῳ Ἑλληνικῇ Κοινοῦτητι.

Ἐν ἔτει Σωτηρίῳ Χιλιοστῷ ἑνακαιοστῷ δευτέρῳ, κατὰ μῆνα Δεκέμβριον ἐπιειμήσεως Α'.

Τῷ Σκοπεῖῳ Φιρμιλιανῷ¹.

Συνωδὰ ταῖς ἀνακοινωθείσαις ἤδη τῇ αὐτῆς Ἱερότητι σχετικαῖς Συνοδικαῖς ἀποφάσεσι διωρίσθη ἄρτι καὶ ἔρχεται αὐτόσε ὡς ἱερατικῶς προϊστάμενος

1. Φιρμιλιανός (1897-1903).

τῆς ἐν Σκοπεῖοις ὀρθοδόξου Ἑλληνικῆς Κοινότητος ὁ ὀσιολογιώτατος Ἀρχιμανδρίτης κτθρ Παῖσιος Παπαπαΐσιον κομίζων ἅμα τακτικῶς ἐγκεκρωμένα καὶ ἐπικεκρωμένα τὸν τε ἐκπονηθέντα κανονισμόν καὶ τὸ Πατριαρχικὸν καὶ Συνοδικὸν σιγίλλιον, καθ' ἃ μέλλουσι διέπεσθαι καὶ διεξάγεσθαι τὰ τῆς εἰρημένης Κοινότητος καθ' ἑαυτὰ τε καὶ ἐν ἀναφορᾷ πρὸς τὴν ἱερὰν αὐτῆς Μητρόπολιν ὡς τὴν ἄμεσον κανονικὴν ἐκκλησιαστικὴν ἀρχήν. Ἀσμένως οὖν τὴν αὐτοῦ ὀσιολογιότητα τὸν διαληφθέντα προϋστάμενον συνιστῶντες τῇ αὐτῆς Ἱερότητι ὡς ἄνδρα λόγιον μὲν τὴν παιδευσιν, σεμνὸν δὲ καὶ συνετὸν τὸ ἦθος καὶ τὴν ἀναστροφὴν, τρέφομεν τὴν πεποιθήσιν ὅτι οὗτος φανήσεται κατὰ πάντα ἀξίως τῆς ἐκλογῆς, ἔξει δὲ ἀμέριστον ἐν πᾶσι καὶ τὴν παρὰ τῆς αὐτῆς Ἱερότητος πατριαρχικὴν εὐνοίαν καὶ συναρωγὴν κατὰ τε τὴν ἐναρξιν καὶ τὴν κατόπιν διεξαγωγὴν τῶν ἀνατεθειμένων αὐτῷ καθηκόντων, σαφῶς καὶ ἀκριβῶς καθοριζομένων ὑπὸ τοῦ ἐκπονηθέντος κανονισμοῦ καὶ τοῦ πατριαρχικοῦ καὶ Συνοδικοῦ Σιγιλίου, οὗτινος Σιγιλίου, ὡς ἀφορῶντος ἰδίᾳ εἰς τὰς κανονικὰς σχέσεις τῆς διαληφθείσης Κοινότητος πρὸς τὴν Μητρόπολιν, συναποστέλλομεν διὰ τοῦ αὐτοῦ ὀσιολογιώτατον προϋσταμένον πιστὸν ἀντίγραφον κεκρωμένον καὶ διὰ τῆς ἡμετέρας Πατριαρχικῆς ὑπογραφῆς, ἵνα κατατεθῆ ἐν τοῖς ἀρχείοις τῆς ἱερᾶς Μητροπόλεως. Ἐν τέλει χαίροντες ὅτι οὕτω τίθεται τέρμα εἰς τὴν παρεμπέσοσαν ἀνόμαλον καὶ ἱκανὰ τὰ ἄτοπα προκαλέσασαν, ὡς μὴ ὄφελε, κατὰστασιν, καὶ ἄρχεται τάξις πραγμάτων νόμιμος καὶ κανονικῆ, αἰτούμεθα τῇ αὐτῆς Ἱερότητι κτλ.

(.α.λγ'. Φεβρουαρι. ιη'.)

Τοῖς ἐντιμ. Δημογέρονσι καὶ ἐφοροεπιτρόποις τῆς
Ὁρθοδόξου Ἑλληνικῆς Κοινότητος Σκοπεῖων.

Ἀσμένως ἀνακοινοῦμεθα τῇ Ὑμῶν ἐντιμότητι ὅτι διασκεψάμενοι ἄρτι συνοδικῶς ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἀποπεφασισμένων κατὰ τὴν αὐτόθι διατριβὴν τοῦ ἡμετέρου Πατριαρχικοῦ Ἐξάρχου καὶ συνφθὰ ταῖς ὑπαρχούσαις σχετικαῖς συνοδικαῖς ἀποφάσεσι διορίσαμεν καὶ ἀποστέλλομεν ὡς προϋστάμενον τῆς Κοινότητος Ὑμῶν τὸν ὀσιολογιώτατον ἀρχιμανδρίτην κτθρ Παῖσιον Παπαπαΐσιον τὸν καὶ τῆς παρουσίας Πατριαρχικῆς ἡμῶν ἐπιστολῆς κομιστήν, κομίζοντα ὑμῖν δεόντως κεκρωμένα καὶ τὸν ἐκπονηθέντα κανονισμόν μετὰ τοῦ ἀποσταλέντος πατριαρχικοῦ ὑμῖν καὶ Συνοδικοῦ Σιγιλίου, καθ' ἃ μέλλουσι τοῦντεῦθεν διέπεσθαι καὶ διεξάγεσθαι τὰ καθ' ὑμᾶς καθ' ἑαυτὰ τε καὶ ἐν ἀναφορᾷ πρὸς τὴν ἱερὰν Μητρόπολιν ὡς τὴν ἄμεσον κανονικὴν ἐκκλησιαστικὴν ἀρχήν. Τὴν αὐτῆς οὖν ὀσιολογιότητα τὸν διαληφθέντα προϋστάμενον ὑμῶν ἰδιαζόντως συνιστῶντες ὑμῖν ὡς ἄνδρα λόγιον μὲν τὴν παιδευσιν, σεμνὸν δὲ καὶ συν-

ετὸν τὸ ἦθος καὶ τὴν ἀναστροφὴν, οὐδόλως ἀμφιβάλλημεν ὅτι οὗτος, διὰ τῆς πρόφρονος καὶ ἀπὸ μέρους ὑμῶν συναρωγῆς καὶ συνεργασίας, φανήσεται κατὰ πάντα ἄξιος τῆς ἐκλογῆς, παριῶν τὰ καθ' ὑμᾶς ἐδραίως καὶ ἀσφαλῶς κατὰ τὸν Κανονισμόν καὶ εἰς τὸ Σιγίλλιον ἐπ' ἀγαθῷ τῆς Κοινότητος Ὑμῶν. Ἐκφράζοντες δὲ τὴν ἀκράδαντον πεποιθήσιν ὅτι καὶ τὸ ἀπὸ μέρους ὑμῶν ἐπιδειχθήσεται πάντοτε ἢ προσήκουσα ἀκρίβεια καὶ εὐλάβεια περὶ τὴν τήρησιν τῶν ἄρθρων τοῦ κανονισμοῦ καὶ τῶν ὄρων τοῦ Σιγίλλιον καὶ ἀπὸ τῆς ἐλεύσεως αὐτόσε τοῦ διαληφθέντος ὀσιολογιωτάτου προϋσταμένου ὑμῶν τὰ πράγματα ἐπελεύσονται εἰς τὴν νόμιμον καὶ κανονικὴν τροχίαν ὡς πρὸς τὰς σχέσεις τῆς Κοινότητος ὑμῶν πρὸς τὴν Ἱερὰν Μητροπόλιν, ἐπιδαφιζόμενοι ὑμῖν καὶ πάσῃ τῇ Κοινότητι τὰς πατρικὰς ἡμῶν εὐχὰς καὶ εὐλογίας, αἰτούμενοι ὑμῖν καὶ τοῖς οἴκοις ὑμῶν πᾶν ἀγαθὸν παρὰ θεοῦ, οὐ ἡ.χ. κτλ.

(,α'λγ'. Φεβρουαρι. ιη'.)

32

ΑΟΠ, ΠΑ, κῶδ. 2903, σ. 312, ἀρ. 3898.

Τῷ Σκοπεῖον Φιρμιλιανῷ¹.

Μετ' ἀπορίας καὶ ἐκπλήξεως δικαίας ἐγνώσθη κατ' αὐτὰς τῇ ἐκκλησίᾳ ὅτι προκειμένον περὶ καταρτισμοῦ καὶ ἀποστολῆς ἐνταῦθα τοῦ ἀπαιτούμενου μαζβατᾶ τῆς νομαρχίας διὰ τὴν ἀνέγερσιν τῆς ἱερᾶς ἐκκλησίας καὶ τῆς Σχολῆς τῆς ὀρθοδόξου αὐτόθι Ἑλληνικῆς Κοινότητος, οἱ σύνιοκοι Σέρβοι σπουδαῖα παρενέβαλον προσκόμματα διὰ τῆς ἐγέσεως ἀξιώσεων ἐπὶ τοῦ γηπέδου τῆς Ἐκκλησίας. Ἐφρονοῦμεν καὶ οὐκ ἐπαύσαμεν ἔτι φρονοῦντες ἐκκλησιαστικῶς ὅτι μετὰ τὴν ἄρτι συντελεσθεῖσαν διακανόνισιν τῶν Ἐκκλησιαστικῶν σχέσεων τῶν αὐτόθι δύο ὁμοδόξων κοινοτήτων, ταύτας πλέον διαπνέει αἰσθημα ἀδελφικῆς ὁμοφροσύνης καὶ πόθος κοινοτικῆς ἀλληλεγγύης καὶ εἰρηρικῆς συμβιώσεως, ἐφ' ᾧ καὶ ἐκδηλοῦντες τῇ αὐτῇ Ἱερότητι συνοδικῇ διαγνώμη τὴν ἡμετέραν θλίψιν ἐπὶ τῇ ὡς εἴρηται συμπεριφορᾷ τῆς ὀρθοδόξου Σερβικῆς κοινότητος, ἐλπίζομεν ἔτι διὰ τῆς ἀρχιερατικῆς αὐτῆς παρεμβάσεως προληφθήσεται πᾶν τὸ δυνάμενον ἵνα γενήσῃ νέας ἀφορμὰς ἐχθρότητος καὶ ἀντεγκλήσεων μεταξὺ τῶν εἰρημένων ἀδελφῶν ἐν τῇ πίστει κοινοτήτων.

(,α'λγ'. Ἰουνίου ιζ'.)

33

ΑΟΠ, ΠΑ, κῶδ. 1903, σσ. 312-313, ἀρ. 3898.

Πρὸς τὸν ἱερατικῶς προϋστάμενον ἀρχιμ. Παῖσιον καὶ τὴν ὀρθόδοξον Ἑλληνικὴν Κοινότητα Σκοπεῖον.

1. Φιρμιλιανὸς (1897-1903).

Διευτυῶθη τῇ Ἐκκλησίᾳ ὑπὸ προσώπων ὑπερόχων τῆς αὐτόθι ὁμοδόξου Σερβικῆς κοινότητος ἐπιθυμία καὶ παράκλησις ὑπεβλήθη ὅπως, μέχρι τῆς ἀνεγέρσεως καὶ ἐγκαινιάσεως τοῦ ἱεροῦ ναοῦ τοῦ Ἁγίου Μητῶ διακανονισθῶσι παρὰ τὰ ἄχρι τοῦδε σχετικῶς διεεργούμενα, τὰ τῶν ἱερῶν ἀκολουθιῶν ἐν τῷ μόνῳ νῦν ὑπάρχοντι ἱερῷ Μητροπολιτικῷ ναῷ κατὰ τρόπον ἱκανοποιούντα τὰς ἀνάγκας ἀμφοτέρων τῶν κοινότητων ἦτοι κατὰ μὲν τὰς Κυριακὰς τελῶνται αἱ ἱεροτελεστῖαι ἐναλλάξ μίαν δηλονότι Κυριακὴν Ἑλληνιστὶ καὶ μίαν Σερβιστὶ κατὰ δὲ τὰς ἐν τῷ μεταξὺ τῆς ἑβδομάδος παρεμπιπτούσας ἑορτὰς Ἑλληνιστὶ τε καὶ Σερβιστὶ, ἡγουμένων ὅτε μὲν τῶν Ἑλλήνων ὅτε δὲ τῶν Σέρβων λαμβανόντων καὶ τὰς τῆς ἡμέρας προσόδους κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον πρὸς ἀποφυγὴν τῶν ἄχρι τοῦδε συμβαινουσῶν λυπηρῶν συγκρούσεων. Συνδικῶς οὖν διασκεψάμενοι περὶ τοῦ προκειμένου, ὀριστικῶς μὲν οὐδὲν τό γε νῦν ἐνεκρίναμεν ἀποφῆ-
 νασθαι τὸ παράπαν, ἐν τῷ πόθῳ ὅμως τῆς στοργικῆς ἑμῶν μετ' ἀδελφῶν ὁμοδόξου συμβιώσεως καὶ τῆς ἄρσεως πάσης ἀφορμῆς ἐρίδων καὶ διαμάχης ἔγνω-
 μεν ἵνα διὰ τῆς παρουσίας ἡμετέρας πατριαρχικῆς ἐπιστολῆς συστήσωμεν ἑμῖν ἐκκλησιαστικῶς πρὸ πάσης ὀριστικῆς ἀποφάνσεως ὅπως συνερχόμενοι ἐπὶ τὸ αὐτὸ καὶ ὀρίμως διασκεπτόμενοι ἐν πνεύματι χριστιανικῷ ἐξενέγκητε καὶ ὑποβάλλητε ἡμῖν τὰς περὶ τοῦ προκειμένου σκέψεις καὶ τὴν γνώμην ἑμῶν λαμβάνοντες ὑπ' ὄψει ὅτι αἱ μετὰ τῶν συνοίκων θρησκευτικαὶ ὡς καὶ αἱ κανονικαὶ καὶ προσωπικαὶ σχέσεις ἑμῶν δέον ἵνα ὦσιν ἀείποτε εἰρημικαί, καὶ ὅτι οὐδὲν τῶν ἄρι συμπεφωρημένων μέλλει ἵνα διακυβεσθῇ ἐπὶ ζημίᾳ τῆς ἡμετέρας Κοι-
 νότητος διὰ μέτρων προσκαίρων οἷα τὰ ὡς ἄνω προβαλλόμενα.

(α' λγ'. Ἰουνίου ιζ'.)

Τῷ Δεβρῶν καὶ Βελισσοῦ Πολυκάρπῳ¹.

Ἐπειδὴ ἔνεκα τῶν βιαιοπραγιῶν τῶν Βουλγαρικῶν κομιτάτων καὶ τῶν λοιπῶν ἐνεργειῶν τῶν σχισματικῶν ἀνάγκη παρίσταται συντόνου καὶ ἀγρό-
 πνου ἀπὸ μέρους τῶν ἱερῶν Μητροπόλεων ἐνεργείας πρὸς προστασίαν καὶ στή-
 ριξιν τῶν καθ' ὧν αἱ προσβολαὶ καὶ ἐπιβουλαὶ Χριστιανῶν αὐτῶν, καὶ ἐπειδὴ,
 καθὰ ἐγνώσθη, τοιαύτη ἀνάγκη συντόνου μερίμνης καὶ ἀμέσου προστασίας
 ἔχουσι καὶ οἱ ἐν τῷ τμήματι Κιρτζόβου τῆς ἐπαρχίας αὐτῆς ὀρθόδοξοι, συνοδι-
 κῇ διαγνώμῃ συνιστῶμεν τῇ αὐτῆς Ἱερότητι ἵνα ἄνευ χρονοτριβῆς ἐπισκέψη-
 ται τὸ εἰρημένον τμήμα καθὼς καὶ τὰς Δίβρας καὶ διὰ τῆς παρουσίας αὐτῆς
 προστατεύσῃ τοὺς αὐτόθι Χριστιανούς ἐνώπιον τῶν πολιτικῶν ἀρχῶν καὶ κατὰ
 τῶν ἐπιθέσεων τῶν σχισματικῶν, ἐνισχύουσα αὐτοὺς εἰς τὴν πρὸς τὴν ὀρθοδο-

1. Πολύκαρπος (1900-1907).

ζίαν πίστιν αὐτῶν. *Η δὲ κτλ.

(,α>λδ'. Μαῖον γ'.)

Υ.Γ. Περιλείομεν ἐν τῇ παρουσίᾳ καὶ ἀντίγραφον ἄρτι ληφθέντος τηλεγραφήματος ἐκ Κιρτζόβου¹ πρὸς γνώσιν αὐτῆς.

35

ΑΟΠ, ΠΑ, κῶδ. 1904, σ. 389, ἀρ. 8190.

Τῷ Δεβρῶν καὶ Βελισσοῦ Πολυκάρπῳ.

*Ελήφθη καὶ ἀνεγνώσθη συνοδικῶς τὸ ἀπὸ ιθ'. λήγοντος ἀδελφικῶν αὐτῆς γράμμα, δι' οὗ ἔσπευσεν ἀπαντητικῶς ὑποβαλεῖν τῇ ἐκκλησίᾳ τὰ ἐν Κιρτσόβῳ συμβαίοντα σὺν τῇ γνωμοδοτήσῃ αὐτῆς περὶ τοῦ δέοντος γενέσθαι πρὸς ἄρσην τῆς μεταξὺ ὁμογενῶν καὶ Σέρβων ὑφισταμένης διαφωνίας. Ληφθέντων δὲ καὶ ἀναγνωσθέντων ὡσαύτως καὶ τῶν ἐν ἀντιγράφοις περιλειμμένων ᾧδε τριῶν τηλεγραφημάτων, προαγόμεθα συνοδικῇ διαγνώμῃ γνωρίζαι τῇ αὐτῆς *Ιερότητι ὅτι ἀντὶ παντὸς ἄλλου τρόπου πρόπευσα κρίνεται ἐκκλησιαστικῶς ἡ τήρησις τοῦ ἄκρι τοῦδε καθεστῶτος ἐν τῇ *Εκκλησίᾳ Κιρτσόβου, τὸ ψάλλειν δηλονότι δεξιόθεν μὲν *Ἑλληνιστί, ἀριστερόθεν δὲ σλαβωνιστί, ὅπερ καὶ συνιστάται τοῖς ἐνδιαφερομένοις πρὸς ἄρσιν τῆς παρουσίας ἀνωμαλίας καὶ ἐπάνοδον τῆς προτέρας τάξεως καὶ ὁμοιοῦς.

(,α>λδ'. Δεκεμβρ. λ'.)

36

ΑΟΠ, ΠΑ, κῶδ. 1905, σ. 58, ἀρ. 1338.

Τῷ Δεβρῶν καὶ Βελισσοῦ Πολυκάρπῳ.

*Εγκαίρως λαβόντες τὸ ἀπὸ ε'. *Ιανουαρίου ἀδελφικῶν αὐτῆς γράμμα ἔγνωμεν συνοδικῶς ὅτι οἱ ἐν Κιρτσόβῳ σερβίζοντες οὐ μόνον οὐ παρεδέξαντο τὴν ἐσχάτως ἐξενεχθεῖσαν ἡμετέραν ἐκκλησιαστικὴν ἀπόφασιν, ἀλλὰ καὶ ἐτι μᾶλλον ἐπιμένουσιν εἰς τὸ φρόνημα καὶ τὰς ἀπαιτήσεις αὐτῶν περὶ τοῦ κατεχομένου παρεκκλησίον, οὗ ἕνεκα ἡ αὐτῆς *Ιερότης προέβη ἵνα θέσῃ ὑπὸ ἀργίαν τοὺς δύο συμφρονοῦντας καὶ συμπράττοντας ἱερεῖς. Σχετικῶς δὲ πρὸς τὰ ἐκεῖσθε συμβαίοντα δεξιόμενοι ἔναγχος καὶ τὴν περικλείστον ᾧδε ἀναφορᾶν, συνοδικῇ ἐγκρίσει διαβιβάζομεν ταύτην ἐπὶ ἐπιστροφῇ τῇ αὐτῆς *Ιερότητι μετὰ τῆς ἐντολῆς ὅπως τοῦτο μὲν παράσχη ἡμῖν τὰς δεούσας πληροφορίας περὶ τῶν ἐν αὐτῇ διαλαμβανόμενων ἐν συσχετίσει πρὸς τὰ λεγόμενα ὑπὸ τῶν ἐνταῦθα ἐνδιαφερομένων περὶ τοῦ καθεστῶτος ὅτι δηλ. ἐκ δεξιῶν ψάλλουσι σλαβωνιστί καὶ ἐξ ἀριστερῶν ἑλληνιστί καὶ ἰδίᾳ περὶ τῆς βία καταλήψεως τῆς ἐκ-

1. Κίρτσοβον ἢ Κίρτζοβον, ἔδρα τῆς ἐπαρχίας Δεβρῶν.

2. Πολύκαρπος (1900-1907).

κλησίας ὑπὸ τῶν σεοριζόντων κατὰ τὴν στ'. καὶ θ'. Δεκεμβρίου ὡς καὶ περὶ τῶν σλαβικῶν ἐνεργειῶν αὐτῆς, τοῦτο δὲ ἵνα δηλώσῃ τῷ ὑπὸ ἀργίαν ἱερεῖ ὅτι ὀφείλει συμμορφωθῆναι πρὸς τὴν ἀπόφασιν τῆς Μητροπόλεως διότι ἄλλως ληφθήσονται κατ' αὐτοῦ ἀσθηρὰ κανονικὰ μέτρα.

(,α>λβ'. Μαρτίου ια'.)

37

ΑΟΠ, ΠΑ, κῶδ. 1905, σσ. 277-278, ἀρ. 5273.

Τῷ Σκοπείων Βικεντίῳ¹.

Διασκέψεως γενομένης πρὸ καιροῦ συνοδικῶς περὶ προσφορωτέρας διακανονίσεως τῆς τάξεως τῶν ἱερῶν ἀκολουθιῶν ἐν τῷ ὑπάρχοντι ἱερῷ ναῷ ἐν Σκοπείοις μέχρι τῆς ἀνεγέρσεως τοῦ ἰδιαιτέρον ναοῦ τῆς αὐτόθι ἐλληνικῆς κοινότητος, ἀπεφασίσθη καὶ ὠρίσθη ὅπως ἀπὸ τῆς καταβολῆς εἰς τὴν εἰρημμένην κοινότητα τῆς ὀρισθείσης ἀποζημιώσεως ἐκ τεσσαράκοντα χιλιάδων χρυσῶν φράγκων ἢ θεία λειτουργία καὶ αἱ ἱερὰ ἀκολουθίαι τελῶνται ἐν τῷ ὑπάρχοντι ἱερῷ ναῷ μέχρι ἀνεγέρσεως τοῦ νέου ἐντὸς τοῦ ὀρισθέντος χρονικοῦ διαστήματος ἐπὶ μίαν ἑβδομάδα ἑλληνιστὶ καὶ ἐπὶ μίαν ἑβδομάδα σλαβιστὶ, ἐκάστης ἑβδομάδος ἀρχομένης ἀπὸ τοῦ ἑσπερινοῦ τοῦ Σαββάτου, τὰ δὲ ἔσοδα τοῦ παγκαρίου λαμβάνονται ὑπὸ μὲν τῶν Ἑλλήνων κατὰ τὴν ἑβδομάδα αὐτῶν, ὑπὸ δὲ τῶν Σέρβων κατὰ τὴν ἑβδομάδα αὐτῶν, ἐξαιρουμένων τῶν ἑορτῶν τοῦ Πάσχα, τῶν Χριστογέννων, τῶν Θεοφανείων καὶ τῶν λοιπῶν δεσποτικῶν ἑορτῶν, καθ' ἃς ἡ ἱερὰ λειτουργία δέον ἵνα τελῆται ἀπὸ κοινῶν Ἑλληνιστῶν καὶ Σλαβιστῶν καὶ καθ' ἃς δέον ἐξ ἡμισείας μὲν νὰ γίνωνται τὰ ἔξοδα, ἐξ ἡμισείας δὲ λαμβάνονται καὶ τὰ ἔσοδα ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν Σέρβων. Ἐπὶ τῇ καταβολῇ τούτων ἄρτι τῶν τεσσαράκοντα χιλιάδων φράγκων ἀνακοινοῦμενοι διὰ τοῦ παρόντος τῇ αὐτῆς Ἱερότητι τὴν ὡς ἄνω ἀπόφασιν καὶ ὅτι ἡ ἐκκλησία ἐμμένει εἰς αὐτήν, ἀξιούμεν, συνοδικῇ διαγνώμῃ, ἵνα φροντίσῃ περὶ τῆς πιστῆς ἐκτελέσεως, περὶ οὗ γράφομεν ἰδιαιτέρως καὶ πρὸς τὴν ἐλληνικὴν Κοινότητα. Ἡ δὲ κλ.

(,α>λβ'. Ὀκτωβρ. ιζ'.)

Υ.Γ. Καταβληθεισῶν ἤδη καὶ τῶν διὰ τὸ χάνιον ἐξακοσίων λιρῶν, δηλοῦται τῇ αὐτῆς Ἱερότητι ὅτι ἐδόθη διαταγὴ τοῖς ἐντίμοις ἐφοροδημογέροσι καὶ ἐπιτρόποις τῆς Ἑλλην. Κοινότητος ἵνα προβῶσιν εἰς τὰς νομίμους διατυπώσεις τῆς μεταβιβάσεως τοῦ χανίου ἐπ' ὀνόματι τῶν ὑποδειχθέντων Πέτρον Λέκιτς καὶ Μίσσου Σ. Ζαφείροβιτς συνωδὰ τοῖς συμπεφωνημένοις.

1. Βικέντιος (1905-1915).

ΑΟΠ, ΠΑ, κῶδ. 1905, σ. 317, ἀρ. 7624.

Τῷ Δεβρῶν καὶ Βελισσοῦ Πολύκαρπῳ¹.

Ἐγκριθεῖσθαι συνοδικῶς τῆς ἄρσεως τῆς ἄλλοτε ἐπιβληθείσης εἰς τοὺς γνωστούς δύο ἐν Κιρτσόβῳ σλανοφώνους ἱερεῖς ἀργίας, ὑπὸ τὸν ὄρον τῆς τηρήσεως τοῦ ἀρχαίου καθεστῶτος ἐν τοῖς χοροῖς τῶν ψαλτῶν, καθ' ὃ ὁ μὲν δεξιὸς χορὸς ὀφείλει ψάλλειν Ἑλληνιστί, ὁ δὲ ἀριστερὸς σλαωνιστί, προαγομέθαι ἀνακοινώσασθαι τοῦτο τῇ αὐτῆς Ἱερότητι, σνισιτῶντες ὅπως κατὰ τοῦτο πράξῃ τὸ δέον. Ἡ δὲ κτλ.

(,α λ ε'. Νοεμβρ. κθ'.)

ΑΟΠ, ΠΑ, κῶδ. 1906, σ. 85, ἀρ. 1732.

Τῷ Σκοπεῖων Βικεντίῳ².

Ἀνεγνωμεν συνοδικῶς ὅσα διὰ τοῦ ἀπὸ ε'. φθίνοντος ἀδελφικοῦ αὐτῆς γράμματος γνωρίζει τῇ Ἐκκλησίᾳ ἐξαιτουμένη τὰς ὁδηγίας αὐτῆς, περὶ τῶν προσπαθειῶν τῶν αὐτόθι ὁμονοιζόντων εἰς σύμπηξιν κοινότητος ἦτοι τὴν ἐκ Βελεσσῶν πρόσκλησιν ἱερέως, τελέσαντος ἄνευ κανονικῆς ἀδείας ἀγιασμόν τε ἐν τῇ αὐτόθι ὁμονοικῆ Σχολῇ καὶ τὴν θεῖαν λειτουργίαν ἐν οἴκῳ ἰδιωτικῷ, ἐγκρίναντες δὲ ἐκκλησιαστικῶς τὰ ὑπὸ τῆς αὐτῆς ἱερότητος ἐνεργηθέντα καὶ δηλωθέντα τοῖς προσελθούσιν αὐτῇ ἐκ τῶν πρωτοστατούντων ὀργάνων, προαγομέθαι ἐκφράσαι εἰς ἀπάντησιν τὴν ἡμετέραν ἐπιδοκιμασίαν καὶ ἅμα προτρέψασθαι αὐτὴν συνοδικῇ διαγνώμῃ ὅπως ἐξακολουθήσῃ καὶ ἐν τῷ μέλλοντι τὴν αὐτὴν ἐπαινετὴν στάσιν τηροῦσα οὐδὲν ἤττον καὶ τὴν Ἐκκλησίαν ἐνήμερον τῶν πάντοτε ἐνεργειῶν τῶν ὁμονοιζόντων.

(,α λ στ'. Μαρτίου κβ'.)

ΑΟΠ, ΠΑ, κῶδ. 1907, σ. 22, ἀρ. 447.

Τῷ Σκοπεῖων Βικεντίῳ.

Ἐλήφθη καὶ ἀνεγνώσθη συνοδικῶς τὸ ἀπὸ καὶ τοῦ παρελθόντος μηνὸς γράμμα τῆς αὐτῆς ἱερότητος, δι' οὗ παρέχει τὰς ζητηθείσας πληροφορίας ἀναφορικῶς πρὸς τὰ παράπονα, ἅπερ ὑπέβαλεν ἡμῖν ἡ Ἑλληνικὴ Κοινότης Κότσανης³ διὰ τὴν ἄρσιν ἀπὸ τοῦ ἱερέως αὐτῆς τῶν καθηκόντων τῆς ἀρχιερατι-

1. Πολύκαρπος (1900-1907).

2. Βικέντιος (1905-1915).

3. Κότσανη, βορειότερον τῶν Σκοπίων κειμένη.

κῆς ἀντιπροσωπείας. Εἰς ἀπάντησιν οὖν, συνοδικῆ διαγνώμη, προαγόμεθα ὑποδείξει τῇ αὐτῆς Ἱερότῃτι ὅτι ἐν πάσῃ περιπτώσει εὐροῦσα τοιοῦτον καθεστῶς προσήκον ἦν ἵνα μὴ θελήσῃ ὅπως μεταβάλλῃ αὐτό, ἐφ' ᾧ καὶ χάριν τε τῆς ἡσυχίας καὶ πρὸς ἀποφυγὴν ἅμα ἐνδεχομένων ζητημάτων συνιστῶμεν αὐτῇ τὴν ἐπαναφορὰν τοῦ πρώην καθεστῶτος. Ἡ δὲ κτλ.

(,α'αζ'. Ἰανουαρ. κβ'.)

41

ΑΟΠ, ΠΑ, κῶδ. 1907, σ. 147, ἀρ. 2596.

Τῷ Σκοπεῖων Βικεντίῳ¹.

Ἄρτι ληφθὲν διαβιβάζομεν ἐγκλείστως ᾧδε τῇ αὐτῆς Ἱερότῃτι τὸ διὰ τὴν σύστασιν τοῦ νεκροταφείου τῆς ἐν Σκοπεῖοις Ἑλληνικῆς ὀρθοδόξου κοινότητος ὑψηλὸν Αὐτοκρατορικὸν φερμάνιον.

(,α'αζ'. Ἀπριλίον ιθ'.)

42

ΑΟΠ, ΠΑ, κῶδ. 1907, σσ. 459-460, ἀρ. 7040.

Τῷ Δεβρῶν Παρθενίῳ².

Ἐλάβομεν τὸ τε ἀπὸ κζ'. παρελθόντος μηνὸς Σεπτεμβρίου γράμμα τῆς αὐτῆς Ἱερότης, τὸ ἀφορῶν εἰς τὴν ἐν γένει κατάστασιν τῆς Ἐπαρχίας αὐτῆς καὶ τὸ ἀπὸ ζ'. λήξαντος τηλεγράφημα δι' οὗ ἀναφέρουσα ὅτι αἱ αὐτόθι ἀρχαὶ ἐπέτρεψαν τὴν ἐκ περιτροπῆς μετὰ τῶν Σέρβων ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ Κιρτσόβου λειτουργίαν ἐξαιτεῖται τὰς ἐνεργείας τῆς Ἐκκλησίας. Καὶ περὶ μὲν τῶν ἀπειθῶν ἱερέων, περὶ ὧν ἀναφέρει ἐν τῷ γράμματι αὐτῆς, ἐνεκρίθη συνοδικῶς ἵνα συστηθῇ τῇ αὐτῆς Ἱερότῃτι ὅπως προσκαλεσαμένη τούτους προτρέψῃται ἵνα μετανοοῦντες ἐπανεέλθωσιν εἰς τὴν νόμιμον ὁδὸν ὑποβάλλῃ δ' ἡμῖν τὸ ἀποτέλεσμα τῆς τοιαύτης αὐτῆς ἐνεργείας διὰ τὰ περαιτέρω. Ὅσον δ' ἀφορᾷ εἰς τὴν ἐκ περιτροπῆς λειτουργίαν ἐνεκρίθη ἵνα ἀποσταλῇ τῇ Ὑψηλῇ Πύλῃ ἡμέτερον Πατριαρχικὸν τακρίριον, ἀνακοινούμενον ὅτι τὸ Πατριαρχεῖον ἀποκροῦσαν πάντοτε τὴν ἐκ περιτροπῆς λειτουργίαν ἐντονότερον ἀπορρίπτει ταύτην ἐν τῇ περιστάσει ταύτῃ, καθ' ἣν πρόκειται περὶ ὁμοδόξων καὶ οὐχὶ σχισματικῶν καὶ δηλοῦν ὅτι ἀναρμοδίως ὄλως ἐπενέβη ἢ πολιτικῆ ἀρχῇ καὶ ἐπέβαλε τὴν ἐκ περιτροπῆς λειτουργίαν. Τὰ ἀνωτέρω, συνοδικῆ διαγνώμη, ἀπαντητικῶς γνωρίζοντες τῇ αὐτῆς Ἱερότῃτι διὰ τὰ περαιτέρω, ἐπιτελοῦμεν ἅμα αὐτῇ, τοῦτο μὲν ὅτι τὸ προσήκον γράμμα διεβιβάσαμεν τῷ ἱερωτάτῳ Μητροπολίτῃ Ρασκοπρισρένης Νικηφόρῳ ἐντελλομένῳ ἵνα παράσχη τὰς δεούσας πληροφορίας σχετι-

1. Βικέντιος (1905-1915).

2. Παρθένιος (1907-1913).

κὼς πρὸς τὴν εἰς ἱερέα χειροτονίαν καὶ τὸν διωγμὸν τοῦ Ἀγγέλου Πέτροβικ, ὡς ἐφημερίον εἰς χωρία ὑπαγόμενα εἰς τὴν δικαιοδοσίαν τῆς αὐτῆς Ἱερότητος, τοῦτο δὲ ὅτι διὰ γράμματος ἡμῶν δεόντως συνεστήθη τοῖς ἐνταῦθα ἀρμοδίους ἢ παροχῇ εἰκοσιπενταλλίρων ἐτησίον ἐπιδόματος πρὸς μισθοδοσίαν νηπιαγοῦ διὰ τὸ αὐτόθι Νηπιαγωγεῖον.

(,α'λζ'. Νοεμβρίου ζ'.)

43

ΑΟΠ, ΠΑ, κῶδ. 1907, σ. 99, ἀρ. 1840.

Τῷ Δεβρῶν Παρθενίῳ¹.

Παρ' ἐνδιαφερομένον ὑπεροχικῶν προσώπων πληροφορηθέντος ὅτι ἡ αὐτῆς Ἱερότης διατελεῖ εἰς σχέσεις μετὰ τῶν αὐτόθι βουλγάρων καὶ ἐξυπηρετεῖ τὰ βουλγαρικὰ αὐτόθι συμφέροντα, λαμβάνουσα καὶ μνηστῆρας πρὸς τοῦτο ἐπίδομα, προαγόμεθα διὰ τῆς παρούσης Πατριαρχικῆς ἡμῶν ἐπιστολῆς προτρέψασθαι, συνοδικῇ διαγνώμῃ, αὐτὴν ἵνα σπεύσῃ ὑποβαλεῖν ἡμῖν τὰς δεούσας περὶ τῶν ἀνωτέρω πληροφορίας. Ὑποδειχθείσης δ' ἡμῖν καὶ τῆς ἀνάγκης τοῦ διορισμοῦ ἀρχιερατικῶν ἐν Δίβροις ἐπιτρόπων, γνώστον καὶ τῆς σερβικῆς γλώσσης, ἀξιῶμεν τὴν αὐτῆς Ἱερότητα ἵνα καὶ ἐπὶ τοῦ προκειμένου ὑποβάλλῃ ἡμῖν τὴν γνώμην αὐτῆς πρὸς ἀνάλογον σκέψιν καὶ ἐνέργειαν.

(,α'λζ'. Φεβρουαρίου κη'.)

44

ΑΟΠ, ΠΑ, κῶδ. 1908, σ. 243, ἀρ. 3446.

Τῷ Δεβρῶν καὶ Βελισσοῦ Παρθενίῳ.

Ἀπαντητικῶς εἰς τὰ σχετικὰ γράμματα τῆς αὐτῆς Ἱερότητος προαγόμεθα διὰ τῆς παρούσης ἀνακοινώσασθαι πρὸς γινῶσιν αὐτῆς, συνοδικῇ διαγνώμῃ, ὅτι ὅσον μὲν ἀφορᾷ εἰς τὰς περιστοιχιζούσας αὐτὴν ἀνάγκας ἐγένοντο ἤδη ἀρμοδίως αἱ προσήκουσαι ἐνέργειαι πρὸς οἰκονομικὴν ἀνακούφισιν αὐτῆς, ὅσον δ' ἀφορᾷ εἰς τὸν ἱερέα τοῦ χωρίου Πασάκιοι² ἐγκρίνεται ἡ ἐνέργεια αὐτῆς καὶ ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὸ ζήτημα τῆς Ἐκκλησίας Κιρτσόβου ἐγκρίνεται συνοδικῶς τὸ ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας ἐγκριθὲν ἄλλοτε καθεστώς, καθ' ὃ ὁ μὲν δεξιὸς χορὸς δέον ἵνα ψάλλῃ ἑλληνιστί, ὁ δὲ ἀριστερὸς σλανωνιστί. Ἐν τέλει προκειμένου περὶ τοῦ ἐν Γιάγκολ³ ἱερέως παπᾶ Βελιὰν συνιστώμεν αὐτῇ ἵνα διατάξῃ αὐτὸν ὅπως ἀμέσως ἀπέλθῃ ἐκ Κιρτσόβου, ἐν περιπτώσει δὲ παραμονῆς ὑπο-

1. Παρθένιος (1907-1913).

2. Πασάκιοι, χωρίον τῆς ἐπαρχίας Βελεσσῶν.

3. Γιάγκολ, χωρίον τοῦ τμήματος Κιρτσόβου.

βάλλῃ αὐτὸν εἰς ἀργίαν. Ἡ δὲ κτλ.

(,α λη'. Μαῖον β'.)

45

ΑΟΠ, ΠΑ, κῶδ. 1911, σσ. 183-184, ἀρ. 3722.

Τῶ Δεβρῶν καὶ Βελισσοῦ Παρθενίῳ¹.

Ἡ Ἱερὰ Σύνοδος, διασκεψαμένη ἐπὶ τῶν ἐν Κιρτσόβῳ πραγμάτων ἐνέκρινε τὰ ἑξῆς: α) ἵνα διαταχθῇ διὰ τῆς Ἱερότητος αὐτῆς καὶ αὐθις ὁ βοηθὸς Ἐπίσκοπος αὐτῆς θεοφιλέστατος ἐπίσκοπος Γκλαβινίτισης κὺρ Βαρνάβας² ἵνα παραδῶ τὰς κλείς τῆς ἐν Κιρτσόβῳ ἐκκλησίας τῶ ἱερεῖ Ζαχαρία, δς καὶ παραμενέῃ μόνος ἐφημέριος τῆς ἐν λόγῳ ἐκκλησίας, εἰς ἣν δικαιοῦνται ἵνα ἐκκλησιάζονται πάντες οἱ αὐτόθι εὐρισκόμενοι ὀρθόδοξοι, τῆς ἱεῶς λειτουργίας τελουμένης ἑλληνιστί· β) ἵνα μένῃ ἐν ἰσχύϊ διὰ τοὺς χοροὺς ἢ προηγουμένη σχετικῇ ἀπόφασι τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, καθ' ἣν ὁ μὲν δεξιὸς χορὸς ψάλλει ἑλληνιστί, ὁ δὲ ἀριστερὸς σλαβωνιστί· καὶ γ) ἵνα διαταχθῇ ὁ θεοφιλέστατος ἐπίσκοπος αὐτῆς πῶς ἀμέσως καὶ ἄνευ περαιτέρω ἀναβολῆς μεταβῇ εἰς Λίβραν καὶ ἀναλάβῃ τὰ καθήκοντα αὐτοῦ. Ταῦτα ἀνακοινοῦμενοι τῇ Ἱερότητι αὐτῆς καὶ διὰ τοῦ παρόντος διὰ τὰ περαιτέρω, αἰτούμεθα τὴν θείαν χάριν καὶ τὸ ἄπειρον ἔλεος.

(,α λια'. Ἀπριλίον κστ'.)

Ἰδρυμα Μελετῶν
Χερσονήσου τοῦ Αἰμου

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΑΓΓΕΛΟΠΟΥΛΟΣ

Βραχυγραφία ἐν χρῆσει:

ΑΟΠ: Ἀρχεῖον Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, BS: Balkan Studies, EA: Ἐκκλησιαστικὴ Ἀλήθεια, ΠΑ: Πατριαρχικὴ Ἀλληλογραφία, ΓΠΕΠΛ: Γενικὴ Παγκόσμιος Ἐγκυκλοπαίδεια «Πάπυρος-Λαρούς», GINI: Glasnik Σκοπίων, GSPC: Glasnik Σερβικῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας.

1. Παρθένιος (1907-1913).

2. Περί τοῦ ἐπισκοπικοῦ ζητήματος τῆς ἐπαρχίας Δεβρῶν καὶ Βελισσοῦ, τὸ ὅποιον ἐλύθη διὰ τῆς ἐκλογῆς καὶ τοποθετήσεως τοῦ ἀρχιμ. Βαρνάβα Dožić ὡς βοηθοῦ ἐπισκόπου τοῦ Δεβρῶν Παρθενίου βλ. λεπτομερέστερον παρὰ Ἀγγελόπουλου, Τὸ ἐπισκοπικὸν ζήτημα τῆς ἐπαρχίας Δεβρῶν καὶ Βελισσοῦ, εἰς «Μακεδονικά» 10(1970) 272-285. Πρβλ. καὶ D. Slije rđeni ć, ἑ.ἀ., τόμ. β', σσ. 495-496.

S U M M A R Y

Athanasios Angelopoulos, Patriarchal Acta on the symbiosis of Greek and Serbian Orthodox in Northern Macedonia and Old Serbia (second half of 19th century). Contribution to the Panorthodox and Ecumenical mission of the Ecumenical Patriarchate of Constantinople.

Research on the religious educational and communal symbiosis between Greek and Serbian Orthodox populations of Northern Macedonia and Old Southern Serbia under the jurisdiction of the Ecumenical Patriarchate in the second half of 19th century. Forty five relevant patriarchal letters are published here dated between 1887 and 1911.